Rebîu'l Evvel 1446

tevhid

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP, ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!" (39/ZUMER, 17)

AYLIK İSLAMİ EĞİTİM DERGİSİ | EYLÜL '24 | YIL: 13 | SAYI: 139 | FİYATI: 60₺ | ISSN: 2148-4635

İSİMLENDİRMENİN ÖNEMİ

HALİS BAYANCUK HOCA | HASBİHÂL' 04

LÂT HUCCETU'L İSLAM RA MENÂT
ŞEYHU'L İSLAM MELİKU'L MULK AZÎZ
UZZÂ BEDİÜZZAMAN
FERİDU'Z ZAMAN
ALLAME-İ CİHAN SEYYİDU'N NAS

İSLAM

HALİS BAYANCUK HOCA

TELEGRAM KANALI AÇILDI!

Halis Bayancuk Hoca
Resmî Telegram Kanalı

Diğer Hesaplarımız

Halis Bayancuk Hoca
Resmî Youtube Kanalı

Halis Bayancuk Hoca
Resmî Twitter Hesabı

Halis Bayancuk Hoca
Resmî WhatsApp Kanalı

Tevhid Dersleri
Twitter Hesabı

Tevhid Dersleri
Youtube Kanalı

بسم الله الرحمن الرحيم

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Tevhid Dergisi olarak 139. sayımızı siz değerli okuyucularımıza takdim ediyoruz.

Halis Bayancuk Hoca'mız, bu sayımızda âdemoğlunun Allah'ın (cc) bir lütfu olarak varlığa isim verme yetisini ve bu nimetin mahiyetini gündem ediyor. Meseleyi kulluk bilinciyle temellendiren Hocamız, bilhassa yanlış isimlendirme üzerinde durarak bu durumun hayatımızın hangi alanlarını etkilediğini ve ne tür hasarlar verdiğini vahyin penceresinden değerlendiriyor.

Enes Yelgün, Ben-i Kurayza Yahudilerinin ihanetlerinin karşılığını nasıl aldıklarını naklediyor ve bu hadise gerçekleşirken başta ihtilaf fıkhı olmak üzere İslam ümmetine ders olan pek çok meseleyi ele alıyor.

Talha Akman, Bakara Suresi'nin 180. ayetini ölüm hakikatine karşı sorumluluklarımızdan olan vasiyet ahkâmı bağlamında tefsir ediyor.

Enes Doğan, muksirûn sahabilerimizden Abdullah ibni Abbâs'ın (ra) bu sıfatı almasındaki sebepleri incelemeye devam ediyor.

Emre Acar, yazısına "Allah (cc) hangi kulları sever?" sorusuyla başlıyor ve bu soruyu Kur'ân ve Sünnet ışığında cevaplandırıyor.

Ömer Akduman, Allah Resûlü'nün (sav) İbni Abbâs'a (ra) öğüdü olan "İstediğinde Allah'tan iste." buyruğunu açıklıyor.

Salim Kandemir, seçkin sahabilerimizin hayatını perde perde aktardığı yazı dizisinde bu ay, Allah Resûlü'nün (sav) "Ümetimin Emini" lakabını verdiği Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh'ı konuk ediyor.

Kerem Çağlar, Aile Makaleleri serisinin bu bölümünde eşler arasındaki sorumlulukların hangi dinamiklere göre pay edildiğinden bahsediyor.

Zeynep Bayancuk, işgal kavramının somut örneklerinin yanı sıra bu işgale giden yolu açtığı için daha mühim olan soyut işgale karşı güçlü bir istinat duvarı inşa etmeyi tavsiye ediyor.

Dr. Gözde Tercuman, Hendek Savaşı'nda yaşananlar başta olmak üzere bazı misaller vererek sağ ve sol beynin çalışma prensiplerine dair bilgilerimizi pekiştiriyor.

Melek Şeref, kadın ve erkek beynindeki biyolojik farklılıklara değinerek birbirimizi daha iyi tanımayı ve anlamayı hedeflediği bir yazı kaleme alıyor.

Melek Şeref, Gençlerle Muamele köşesinde bu kez ebeveynlerin öz benlikleriyle olan ilişkilerine dikkat çekiyor ve her yetişkinin içindeki küçük çocukla olan ilişkisini şefkat ve öz kabulle onarmasının önemini anlatıyor.

Konuk Yazarımız Hafsa Hilal, Rabbimizin en büyük nimetlerinden su ve vahiy arasında kurduğu bağ hakkındaki mülahazalarını paylaşıyor.

Sultan Amed Yaşar, yapay zekânın farklı alanlardaki kullanım şekillerinin fayda ve zararlarını karşılaştırıyor ve bu anlamda alabileceğimiz tedbirleri zikrediyor.

Osman Sadıkoğlu, Allah'ın (cc) Er-Rabb ismini ve bu ismin kapsamını anlatıyor.

Bu sayımızda sizlere Dr. Ebû Huzeyfe'nin "Müslümanım Diyen Bir İnsan Niçin İslama Davet Yapmak İstemez?" isimli eserini tanıtıyor, kulluk yolculuğumuzdaki vazifelerimizden olan davet hususunda bir muhasebe yapmamıza vesile olmasını umarak tüm okurlarımızın faydalanmasını diliyoruz.

Rabbimizin izniyle 139. sayımızı istifadenize sunuyoruz.

Editör

tevhid

İmtiyaz Sahibi
Hamza ÖZTÜRK

Yazı İşleri Müdürü
Abdullah DEMİR

Yayın Türü
Yaygın Süreli

Reklam ve Abonelik
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com
0 (545) 762 15 15

Adres
Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Yazışma Adresi
Hamza ÖZTÜRK
Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Basım
İmak Ofset, 71320
Akçaburgaz Mah. 137. Sok. No. 12
Esenyurt/İSTANBUL 0 212 656 49 97

Satış Noktaları: Tevhid Kitabevi

- **İstanbul** : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120/A 34212 Bağcılar/İSTANBUL 0 545 762 15 15
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA 0 543 225 50 48
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR 0 543 225 50 43
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA 0 543 225 50 49
- **Van** : Vali Mithatbey Mah. Gündüz 2. Sok. No. 2 A 65100 İpekyolu/VAN 0 543 225 50 45
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA 0 543 225 50 46
- **Adana** : Reşatbey Mah. 62008 Sok. No. 10 İşyeri-2 01120 Merkez/Seyhan/ADANA 0 555 655 00 70

İrtibat Büroları

- **Merkez** : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120 34212 Bağcılar/İSTANBUL
- **Avcılar** : Firuzköy Mah. Kazım Karabekir Cad. Tütün Sok. No. 2 34325 Avcılar/İSTANBUL
- **Sultangazi** : İsmetpaşa Mah. 95. Sok. No. 41/A 34270 Sultangazi/İSTANBUL
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA
- **Van** : Bahçıvan Mah. Sıhke Cad. Karatekin Sok. Yavuz Canlı Apt. Kat: 2 65040 İpekyolu/VAN
- **Erciş** : Kışla Mah. Şehitler Cad. No. 10 65400 Erciş/VAN
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA
- **Kırıkkale** : Yenişehir Mah. Özbek Saran Sok. No. 3/A 71450 Yahşihan/KIRIKKALE

Eylül 2024 | Rebîu'l Evvel 1446
Yıl: 13 | Sayı: 139 | Fiyat: 60₺
ISSN: 2148-4635

teuhid

İÇİNDEKİLER

Halis BAYANCUK HOCA

İSİMLENDİRMENİN ÖNEMİ

Yûsuf'un bu vurgusu önemli bir gerçeğe işaret eder. Eşyaya isim vermek sıradan bir hadise değildir. Verilen isimler, eşyaya yüklediğimiz anlamı ifade eder. Aşırılık kokan, yüceltici, yanıltıcı isimler o varlıkla insanlar arasındaki ilişkiye yön verir. Yanlış isimlendirmeler, yanlış ilişkiler doğurur.

Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Yüce Allah insanı yarattıktan sonra ona iki büyük lütufta bulunmuştur. Öncelikle ona varlığın isimlerini öğretmiş, sonra düşüncelerini beyan etme kabiliyeti vermiştir:

"Hani Rabbin meleklere, 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım.' demişti. Dediler ki: 'Orada bozgunculuk yapacak ve kan dökecek birini mi (halife) kılacaksın? Oysa bizler seni tüm eksiklerden tenzih ederek sana hamd etmekte ve seni takdis etmekteyiz.' (Allah) dedi ki: 'Şüphesiz ki ben, sizin bilmediklerinizi biliyorum.' (Varlığa dair) tüm isimleri Âdem'e öğretti. Sonra onları meleklere sundu ve: 'Şayet doğru sözlülerden iseniz bunların isimlerini bana haber verin.' dedi. Dediler ki: 'Seni tüm noksanlıklardan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bir ilmimiz yoktur. Şüphesiz ki sen, (her şeyi bilen) El-Alîm, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'sin.' "[1]

"Er-Rahmân, Kur'ân'ı öğretti. İnsanı yarattı. Ona, beyanı (konuşup kendini ifade etmeyi) öğretti."[2]

Âdem'e (as) isimlerin öğretilmesi, meleklerin sorduğu soruya cevaptır. Yüce Allah onların, "Kan dökecek ve bozgunculuk yapacak birini mi halife kılacaksın?" sorusuna cevaben Âdem'e (as) isimleri öğrettiğini, isimleri bilmek ile yeryüzünde Allah'ın halifesi olma arasında bir bağ olduğunu göstermiş oldu. Âdem'e (as) öğretilen isimlerden muradın ne olduğu ihtilaflı olsa[3] da ayette geçen "kulleha/tüm/hepsini" ifadesi, varlığa dair tüm isimlerin ve aynı zamanda varlığa isim verme kabiliyetinin[4] de insana verildiğini gösterir. Zira Âdem'den (as) sonra gelen zürriyetinin en ayırt edici özelliklerinden biri, karşılaştıkları şeylere isim verebilme, soyut düşünme ve kavramlaştırma becerisidir.[5] İnsana bahşedilen isimler bilgisi, isim verme kabiliyeti ve

1. 2/Bakara, 30-32
2. 55/Rahmân, 1-4
3. Görüşler için bk. Tefsîru'l Kurtubî, 1/556 vd; Zâdu'l Mesîr, 1/65 vd. Bakara Suresi, 31. ayetin tefsirleri
4. bk. Hak Dini Kur'an Dili, Elmalılı, 1/265 vd. Bakara Suresi, 31. ayetin tefsiri
5. Sünnet (bk. Buhari, 7516) ve sahabe tefsiri de (bk. Mevsûatu't Tefsîri'l Me'sûr, 2/234-235, 1194-1196 No.lu rivayetler) Âdem'e küçük büyük her şeyin isminin ve hem varlığın zatının hem de sıfatlarının (bk. İbn Teymiye Tefsîri, 1/240 vd. Bakara Suresi, 31. ayetin tefsiri) öğretildiğini gösterir.

düşündüklerini beyan etme yetisi; onun seçilmiş olması, meleklere (bazı yönlerden) üstün kılınmasındandır ve halifelik vazifesini yapabilmesi için gereklidir. Buna mukabil şunu söyleyebiliriz: İnsan varlığın isimlerini yanlış bilir veya karşılaştığı durumlara yanlış isimler verirse meleklerin ön gördüğü gibi bir bozguncuya, kan dökücüye dönüşür.

İsimler önemlidir: Rabbimiz dahi zatını kullarına isimler (El-Esmau'l Husna) üzerinden tanıtır.

"En güzel isimler Allah'ındır. (Öyleyse) bu isimlerle O'na dua edin. O'nun isimlerinde ilhada/eğriliğe sapanları (kendi hâllerine) bırakın. Yaptıklarının cezasını göreceklerdir." [6]

O'nu (cc) isimleriyle tanıyanlar O'na kulluk eder. O'nun (cc) isimlerinde ilhada sapanlar, yani O'nu (cc) O'nun kendine verdiği isimlerle değil de yanlış isimlerle tanıyanlar; O'na (cc) ait isimleri başka varlıklara veren veya başka varlıkların isimlerini O'na (cc) yakıştıranlar cezalandırmayı hak eden sapkın insanlar olurlar. Varlığa veya karşılaştığımız durumlara isim vermek, kendimiz ile bizim dışımızdaki dünya arasındaki ilişkiyi tayin eder. Zira her isimlendirme, isim verilen şey ile isim veren (veya verilen ismi kullanan) arasında bir bağ oluşturur. İsimler bizde inanç, düşünce, duygu ve tavır oluştururlar. Yanlış yapılan her isimlendirme o şeyle aramızda istikamet üzere olmayan ilişki oluşturur. Biz de bu yazımızda yanlış isimlendirmelerin inanç, amel, siyaset ve ahlakımızda ne tür tahribatlara yol açtığına değinecek, birçok örnek üzerinden isimlendirmenin önemine dikkat çekeceğiz. Çaba bizden, başarı Allah'tandır (cc).

Yanlış İsimlendirme, Şirkin Nedenlerindedir

Yûsuf (as) zindan arkadaşlarına davet yaparken der ki:

"Sizin O'nu bırakıp da ibadet ettikleriniz, ancak sizin ve babalarınızın koyduğu, Allah'ın hakkında hiçbir delil indirmediği birtakım isimlerdir." [7]

Allah (cc) en güzel isimlerin ve en yüce sıfatların sahibidir. O (cc); zatında, fiillerinde ve sıfatlarında dengi ve misli olmayan, tek ve eşsiz El-Vâhid'dir. Yine O (cc); her şeye boyun eğdiren, tüm varlığı hükmüne ram eyleyen El-Kahhâr'dır... [8] Oysa sizin Allah'ı bırakıp veya Allah (cc) ile birlikte kulluk ettiğiniz rabblerin ne güzel bir ismi ne de bu ismi almayı hak edecek bir eylemleri vardır. Onlar sizin ve atalarınızın isimlendirdiği, Allah'ın (cc) hakkında hiçbir delil indirmediği içi boş isimlerden ötesi değildir. Örneğin siz Güneş Tanrısı Ra deyip Ra'ya taptığınızda ne Güneş tanrıdır ne de Ra diye bir gerçeklik vardır. Güneş de El-Vâhid ve El-Kahhâr olan Allah'a boyun eğmiş, O'nun izniyle hareket eden bir kuldur. Hâliyle sizin Ra'ya tapışınız, kendi uydurduğunuz bir isme

Bir yere put ismini vermek veya bir eyleme lanet ismini kullanmak, o ismi kullanan insan ile o şey arasında uzaklık/çekinme ilişkisi oluşturur. Bir şeye ziyaret, türbe veya makam ismini vermek, o ismi kullanan insan ile o şey arasında yakınlık ilişkisi, bir çekim oluşturur…

tapmaktan ötesi değildir. Biri soğana et der ve onun et olduğunu düşünerek yerse gerçekte et yemiş olur mu? İsimleri değiştirmekle en fazla kendisini kandırır. Sizin de verdiğiniz isimler, kendinizi kandırmaktan ibarettir. Gerçek bir ilaha değil, ilah olduğunu düşündüğünüz şey neyse ona tapıyorsunuz. [9]

Yûsuf'un (as) bu vurgusu önemli bir gerçeğe işaret eder. Eşyaya isim vermek sıradan bir hadise değildir. Verilen isimler, eşyaya yüklediğimiz anlamı ifade eder. Aşırılık kokan, yüceltici, yanıltıcı isimler o varlıkla insanlar arasındaki ilişkiye yön verir. Yanlış isimlendirmeler, yanlış ilişkiler doğurur. Allah'a (cc) şirk koşulan varlıklara baktığımızda genelde yüceltici isimlerle anıldıklarını görürüz. Birine "ilah" anlamında Lat, diğerine "azîz" anlamında Uzza, bir diğerine de "mennân (çokça iyilik eden)" anlamında Menat denmesi bundandır. [10] Önce isimlerle onları yüceltmiş, sonra kendi verdikleri isimlerin bir hakikati varmış gibi isim sahiplerine tapmışlardır. [11]

Şeytan insanları saptırmak istediğinde ilk düğmeyi yanlış iliklemelerini sağlar, yüceltici isimleri onlara vahyeder.

İbni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nûh Kavmi'nin putları daha sonra Arapların putları olmuştur... Bunlar Nûh'un kavminden salih kişilerin adlarıydı. Onlar vefat edince şeytan, onların kavimlerine, oturdukları meclislerde **putlar dikmelerini ve bu putlara bu isimleri vermelerini fısıldamıştı.** Böyle yaptılar. Bu ilk nesil vefat edinceye kadar bunlara ibadet edilmedi. Onlar helak olup ilim ortadan kalkınca insanlar bunlara ibadet etmeye başladılar." [12]

Görüldüğü gibi İblis, önce dikili taşlara salihlerin isimlerinin verilmesiyle işe başlamıştı. Taşlara salihlerin isimlerini vermek, taş ile salih insan arasında bir bağ kurmaya sebep olur. Bazı isimler anılınca zihinde beliren iman, ilim, ahlak, örneklik... gibi kavramlar artık o taşlar anılınca

6. 7/A'râf, 180
7. bk. 12/Yûsuf, 40
8. Yüce Allah'ın güzel isimlerinden El-Kahhâr ismi hakkında detaylı bilgi için bk. El-Esmau'l Husna, 1/393. El-Vâhid ismi hakkında detaylı bilgi için bk. El-Esmau'l Husna, 2/649
9. bk. Bedâiu't Tefsîr, 2/390; Menâr Tefsîri, 14/202, Yûsuf Suresi, 40. ayetin tefsirleri
10. bk. Tefsîru't Taberî, 22/522, Necm Suresi, 19-22. ayetlerin tefsiri
11. Vahyin Rehberliğinde Yûsuf Suresi Tefsiri, s. 265-266
12. Buhari, 4920

Kur'ân-ı Kerim hakla hükmetmeyen yöneticilere müstekbir (büyüklenen), mele (seçkin, imtiyazlı), mücrim (suçlu günahkâr), suç örgütü lideri (ekabire mücrimiha), mehin (aşağılık), müsrif (haddi aşan) gibi isimler veriyor. Bu isimlerle düşünen birinin onları sevmesi, sayması, itaat etmesi düşünülebilir mi?

zihinde belirmeye başlar. Zamanla salih insanlardan umulan/beklenen şeyler taşlardan beklenmeye başlanır...

Örneğin bugün de ölüler adına dikilen taşlara türbe, ziyaret, makam gibi isimler veriliyor. İsimler avamın kalbini bu taşlara karşı cezbediyor. Zamanla da o kabirlerden rahmet, bereket, şifa, bağışlanma ummaya başlıyorlar. Allah Resûlü (sav) kendi kabri dahi olsa **aşırı gidilen her kabri** put, mescide dönüştürülen kabirleri ise lanet ismiyle anıyor.

Atâ ibni Yesâr'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ım benim kabrimi kendisine ibadet edilen bir put kılma. Allah'ın öfkesi, nebilerin kabirlerini mescid edinenlerin üzerine şiddetlenmiştir."[13]

Âişe Annemiz ve İbni Abbâs'tan (r.anhuma) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın laneti Yahudi ve Hristiyanların üzerine olsun. Nebilerinin kabirlerini mescidler edindiler."[14]

Bir yere put ismini vermek veya bir eyleme lanet ismini kullanmak, o ismi kullanan insan ile o şey arasında uzaklık/çekinme ilişkisi oluşturur. Bir şeye ziyaret, türbe veya makam ismini vermek, o ismi kullanan insan ile o şey arasında yakınlık ilişkisi, bir çekim oluşturur...

Yanlış İsimlendirme, Aşırılık Nedenlerindendir

Abdullah ibni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) Akabe sabahı bineğinin üzerinde bana, 'Gel, benim için taş topla.' dedi.

Ben de gerekli taşları topladım. Sapan taşı büyüklüğündelerdi. Onları eline koyduğumda elindekilerden (büyüklüğü uygun olanlardan) birini göstererek, 'İşte bunun gibileri topla. Dinde aşırılıktan sakınınız. Çünkü sizden öncekiler ancak dinde aşırılıkları sebebiyle helak olmuşlardı.' dedi."[15]

13. Muvatta, 475
14. Buhari, 435; Müslim, 531
15. Nesai, 3057; İbni Mace, 3029

Aşırılık, ümmetleri helak eden nedenlerden biridir. Şöyle ki; Allah'ın (cc) indirdiği İslam dini aklı ve duyguları tatmin eden, insan fıtratıyla uyumlu, ölçülü bir dindir. Her türlü aşırılık, Allah'ın indirdiği ölçüleri hiçe saymak; fıtrat, akıl ve duygu dünyasını dumura uğratmaktır. Allah Resûlü (sav) helaka götüren aşırılığı yasakladığı gibi aşırılığa giden yolları da kapatmıştır. Bu yollardan biri de aşırı yüceltici, insan aklını ve duygularını manipüle eden isimlerdir.

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Allah indinde en çirkin/fahiş/buğzedilen isim 'Meliku'l Emlak/Mülklerin Meliki' diye isimlenen insandır."[16]

İnsanın kâmil ve eksiksiz olduğunu ima eden bu gibi isimlerden/lakaplardan/takılardan sakınmak gerekir. Bu, Yüce Allah'ın isimlerine mana yönünden benzeme çabası demek olduğundan Allah katında çirkindir ve Allah (cc) bu lafzın sahibine öfkelenir.

Rivayet olunur ki İbnu'l Cemaa'nın kadı olan babası vefat eder. Rüyasında babasını görür. Hâlinden sual eder. Babası durumunun iyi olduğunu, fakat dünyada kendisine verilen "Kadi'l Kudat/Kadılar Kadısı" lakabından dolayı eziyet gördüğünü söyler. İbnu'l Cemaa (rh) şer'i mahkemeye gider ve mahkeme sicilinden bu lakabın silinmesini rica eder. Ricası üzerine silinir.

Ne yazık ki İslam ümmeti içinde aşırılığa delalet eden bu ahlak günümüzde de devam ediyor. Doğu toplumlarının mübalağacı üslubu, cahiliye ahlakı olarak mahkûm edilmişken iyi niyetli insanlar tarafından saygı/hürmet adı altında tekrardan ihya ediliyor. Birçok âlim bugün bile "Kadılar Kadısı" diye isimlendiriliyor. Bunun gibi "Bediüzzaman, Vahidu'd Dehr, Feridu'z Zaman, Şeyhu'l İslam, Seyyidu'n Nas, Allame-i Cihan, Huccetu'l İslam" gibi lakaplar da aşırılıktan sakındıran İslam'a rağmen hâlâ kullanılıyor.

Oysa "zamanın bedîsi" de "zamanın vâhidi" de "insanların efendisi" de "cihanın âlimi" de "İslam'ın hücceti" de âlemlerin Rabbi olan Allah'tır. Allah Resûlü'nden (sav) sonra bu ümmetin en faziletlileri olmasına rağmen sahabiler dahi "Şeyhu'l İslam" gibi lafızlarla anılmamıştır. Saygı ve hürmet ifadesi olarak iyi niyetle verilen bu ve benzeri lakaplar, İslam ruhuyla bağdaşmaz.

Çoğu zaman bu lakaplar, lakabın verildiği insana şer'i bir zırh gibi oturur. İnsanlar onun hatasını görmez. Görenler de söylemeye cesaret edemez. Zira "Sen kimsin ki Şeyhu'l İslam/Huccetu'l İslam/Bediüzzaman... hakkında konuşuyorsun!" itirazıyla karşılaşması ân meselesidir.[17]

İsimlendirmenin toplum üzerindeki etkisini görmek isteyenler, siyaset dünyasına bakabilir. Siyasi liderlere

16. Buhari, 6205; Müslim, 2143
17. El-Esmau'l Husna, 1/178-179

verilen isimler/ünvanlar, kitle aklını ve duygularını yönlendirmek için seçilir. Örneğin dinle başı pek de hoş olmayan laik ve seküler bazı ülkeler liderlerine "ulu/yüce" ismini veriyorlar. Yüce Allah'ın El-Aliyy ismine öykünerek verilen bu isim aslında fıtratı manipüle etme amacı taşır. Zira insan ve hayvan, yani bütün bir mahlukat Allah'ın (cc) zatı ve sıfatlarıyla en ulu/âli olduğunu bilir; O'ndan (cc) bir şey umduğunda yüzünü yücelere, semaya döner.[18] Bir lidere "ulu" ismi verildiğinde insan fıtratında var olan "yüce olana duyulan saygı ve yöneliş" belirir... Suudi yöneticilere ısrarla "hâdimu'l harameyn" denir. Yani iki kutsal toprağın, Kâbe ve Mescid-i Nebevi'nin hizmetkârı! Oysa Suud ailesi kutsal toprakları Haçlılara peşkeş çeken, yaşadıkları lüks ve şatafatın gelir kalemi olarak kullanan insanlardır. Gelir kaynakları için titizlik gösteren her patron gibi, kutsal topraklara titiz davrandıkları doğrudur. Ne ki bu, kutsala duydukları saygıdan değildir. Zira Allah katında Kâbe'den daha değerli olan müminlerin kanını dökmek, işkence yapmak ve onları hapsetmekten geri durmuyorlar.[19]

Kur'ân-ı Kerim hakla hükmetmeyen yöneticilere müstekbir (büyüklenen), mele (seçkin, imtiyazlı), mücrim (suçlu günahkâr), suç örgütü lideri (ekabire mücrimiha), mehin (aşağılık), müsrif (haddi aşan) gibi isimler veriyor. Bu isimlerle düşünen birinin onları sevmesi, sayması, itaat etmesi düşünülebilir mi? Buradan anlıyoruz ki bazı insanların "Kur'ân Allah'ın kelamı değildir, Allah hiç hakaret eder mi?" yaklaşımı, hak ile bâtıl mücadelesinin tabiatını kavramamış, sığ bir yaklaşımdır. Allah (cc) hakaret etmiyor, isim veriyor. İnsanlarda sahih inanç, düşünce, duygu ve tutum oluşturacak doğru isimler veriyor. Aksi hâlde insanlar, galip olanın verdiği isimlerle düşünecek ve Allah'ın (cc) razı olmadığı bir tutum içinde olacaktır...

Yanlış İsimlendirme, Hatalı Metod Doğurur

Siyer âlimleri Allah Resûlü'nün (sav) hayatını dönemlere ayırmışlardır. İlk üç yılına Gizli Davet, üç yıldan sonra başlayan sürece Açık Davet Dönemi demişlerdir. Siyeri inceleyen insan, Nebi'nin ilk üç yılı ile sonraki yıllar arasında bariz bir fark olduğunu görecektir. Ancak bu dönemlere verilen isimlendirme, yalnızca isimlendirmeyi yapanın içtihadıdır. Bazı ilim adamları ilk döneme "Gizli Davet Dönemi" ismini verince İslami hareketlerde İslam davetinin ruhuna aykırı, sol örgütleri andıran bir gizlilik anlayışı ortaya çıkmıştır. Oysa davetin en zorlu günlerinde dahi bir gizlilik söz konusu değildir. Allah Resûlü (sav) seçici davranmış, davetini Mekke'nin en temiz, ahlaklı insanlarına götürmüş, insanlarla fert fert ilgilenmiştir. Gizlilikten ziyade özel ilgilenme söz konusudur. "Emrolunduğun (tevhidi) açıkça ortaya koy ve müşriklerden yüz çevir."[20] "Yakın akrabaların olan aşiretini uyararak (işe başla)."[21] ayetleri inince Allah Resûlü (sav) kitlesel davete başlamış, Mekke toplumuna bir bütün olarak daveti tebliğ etmiştir.

Sahih inanca, ölçülü duygulara ve müstakim davranışlara sahip olmak; doğru kelimeler kullanmak ve bilinçli isimlendirme yapmakla mümkündür. Hâliyle İslam için düşünen ve dava adına konuşanların isimlendirme hassasiyetine sahip olması bir zorunluluktur. Bugün hak ile bâtıl arasındaki en çetin savaşlardan biri kelimeler, kavramlar ve isimler üzerinden yapılmaktadır. Kelimelere hükmedenler, birey ve toplumların düşünce, duygu ve davranışlarına yön vermektedir.

Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

" 'Yakın akrabaların olan aşiretini uyararak (işe başla).' ayeti indiğinde Allah Resûlü (sav) ayağa kalkarak şöyle demişti:

'Ey Kureyş topluluğu! Canlarınızı Allah'tan satın alınız. Allah'tan gelen hiçbir şeyden sizi kurtaramam. Ey Muttaliboğulları! Allah'tan gelen hiçbir şeyden sizi kurtaramam. Ey Muttaliboğlu Abbâs! Allah'tan gelen hiçbir şeyden seni kurtaramam. Ey Allah Resûlü'nün halası Safiyye! Allah'tan gelen hiçbir şeyden seni kurtaramam. Ey Allah Resûlü'nün kızı Fatıma! Benden dilediğini iste! Ama ben Allah'tan gelen hiçbir şeyden seni kurtaramam.' "[22]

Bu iki farklı döneme Bireysel Davet - Kitlesel Davet dediğimizde ortaya çıkan metod ile Gizli Davet - Açık Davet dediğimizde ortaya çıkacak metod çok farklıdır. Bu farkı ortaya çıkaran ise iki farklı döneme verdiğimiz isimdir.

18. "**Elbette, yüzünü semaya çevirip durduğunu bilmekteyiz.** (Çokça yaptığın duaların neticesi olarak) seni hoşnut olacağın kıbleye yöneltceğiz. Yüzünü Mescid-i Haram'a çevir. Ve siz de her nerede olursanız yüzünüzü Mescid-i Haram'a çevirin. Şüphesiz ki kendilerine Kitap verilenler, (kıble emrinin) Rablerinden gelen hak bir emir olduğunu bilmektelerdir. Allah onların yaptıklarından gafil değildir." (2/Bakara, 144)

    Ebû Sıddîk En-Nâcî'den (rh) şöyle rivayet edilmiştir:

    "Suleymân ibni Dâvûd (as), insanlarla birlikte yağmur duasına çıkmıştı. **Yolda sırt üstü yatmış, ayaklarını göğe kaldırmış** bir karıncaya rastladı. Karınca, 'Allah'ım! Biz senin yarattıklarından biriyiz ve rızkına muhtacız. Ya bize yağmur yağdırırsın ya da bizi helak etmiş olursun.' diyordu. Bunun üzerine Suleymân (as) insanlara, 'Geri dönün, başkalarının duası sayesinde yağmur yağacak.' dedi." (Musannefu İbni Ebî Şeybe, 29487)
19. Abdullah ibni Amr'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

    "Allah (cc) katında dünyanın yok olması, bir Müslim'in öldürülmesinden daha hoştur." (Nesai, 3987; Tirmizi, 1395)

20. 15/Hicr, 94
21. 26/Şuarâ, 214
22. Buhari, 2753; Müslim, 206

Yanlış İsimlendirme, Hatalı Okuma Nedenidir

Müstekbirler isimlendirme meselesinin ne denli önemli olduğunun farkındadır. Bu nedenle siyasi sorunlara itinayla isim seçer, medya aracılığıyla bu isimleri tedavüle sokarlar. Örneğin Türkiye'nin bir Şark/Doğu sorunu ve buna bağlı bir Kürt meselesi vardır. Mevcut sorunu bu isimle düşünen, konuşan ve yazanların zihninde Doğuluların bir sorun olduğu veya sorun çıkardığı algısı oluşur. Oysa sorun Kemalist Türk milliyetçiliğinin baskıcı ve inkârcı politikaları ve bu politikaların doğurduğu tepkilerdir. Ortada bir Kürt sorunu değil, baskıcı Kemalizm sorunu vardır. Yine dünyanın bir Filistin sorunu vardır. Mezkûr isim, Filistinlilerin neden olduğu bir sorunlar dizisini imlemektedir. Hakikatte ise bir siyonizm sorunu vardır. İsrail'in gasp ve işgal ettiği topraklarda insanların hak arayışı meselesi vardır.

Örneğin Kur'ân ekonomik sıkıntıların bir imtihan olduğunu, bazen ceza olarak bazen de sabredenleri seçmek için Allah (cc) tarafından takdir edildiğini söyler. Şayet Kur'ân'ın verdiği isimle düşünecek olursak herhangi bir krizde şunu sorarız: Bu imtihan neden başımıza geldi, nasıl bir günah işledik de Allah (cc) bizi cezalandırdı? Bu da bizi faiz, sömürü, imtiyazlı insanların zulümleri, kamusal hırsızlık, yolsuzluk gibi münkerleri görmeye ve bunlara ses çıkarmaya götürecektir… Oysa biz ekonomik kriz, enflasyon gibi sorunun kaynağına işaret etmeyen, yalnızca soruna işaret eden isimler kullanıyoruz.

Bir diğer örnek, hastaların tedavi edildiği yere verilen isimdir. İslami kavramlarla düşünen toplumlar musteşfa (şifa aranan mekân), şifahane veya daru'ş şifa isimlerini kullanmıştır. Bu isimler İslam'ın hastalık ve tedavi meselesine bakışını özetler. Zira Nebi (sav), "Allah bir hastalık indirmiş olmasın ki mutlaka onun dermanını da indirmiştir. Bilen bilir, bilmeyen bilmez."[23] demiştir.

Hâliyle hasta insan şifa arayacak, doktor da o şifayı bulmasına yardımcı olacaktır. Doktor ile hastayı bir araya getiren yer de şifahane olacaktır. Kapitalist düzende ise hasta müşteridir. Hastalıkların şifası yoktur, ömür boyu süren tedavisi ve kullanımı zorunlu ilaçları vardır. Hastalık, ekonomik gelir kaynaklarından biridir… Bu sebeple hasta ile doktoru buluşturan yer hastanedir. Yani hastaların konakladığı hastalık mekânı…

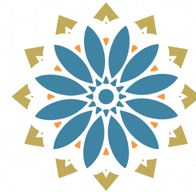
Yanlış İsimlendirme, Ruhsal Yük Oluşturur

İnsan olarak her birimiz diğer insanlarla ilişki içindeyiz. Karşılaştığımız durumlara verdiğimiz her isim, duygu ve düşüncelerimizi şekillendirir, dolayısıyla eylem ve söylemlerimizi belirler. Örneğin, iki arkadaştan birinin arkadaşından bazı beklentileri var. Ancak arkadaşı arkadaşlıktan kaynaklı beklentilere cevap vermiyor. Beklentisi karşılanmayan arkadaş bu duruma isim vermek istiyor… Şayet, "Arkadaşım nasıl davranması gerektiğini **bilmiyor."** dese bu isimlendirme onda ruhsal bir yük oluşturmayacak; arkadaşına yardım etme, ona öğretme isteği doğacaktır. Şayet, "Arkadaşım çok yoğun, sorumluluklarının altında eziliyor, bu yüzden beni ihmal ediyor." dese bu isimlendirme yüreğinde merhamet oluşturacak, arkadaşına yardım etmek isteyecektir. Şayet, "Arkadaşım beni önemsemiyor, gereken değeri vermiyor." dese bu isimlendirme kırgınlık ve öfke duygularına sebep olacak; arkadaşını kırmak, ona zarar vermek isteğiyle dolup taşacaktır… Görüldüğü gibi yaşanan süreçlere verilen isim, insanın duygu, düşünce ve davranışlarına çok farklı şekillerde yansıyor.

Sonuç olarak;

Sahih inanca, ölçülü duygulara ve müstakim davranışlara sahip olmak; doğru kelimeler kullanmak ve bilinçli isimlendirme yapmakla mümkündür. Hâliyle İslam için düşünen ve dava adına konuşanların isimlendirme hassasiyetine sahip olması bir zorunluluktur. Bugün hak ile bâtıl arasındaki en çetin savaşlardan biri kelimeler, kavramlar ve isimler üzerinden yapılmaktadır. Kelimelere hükmedenler, birey ve toplumların düşünce, duygu ve davranışlarına yön vermektedir.

Rabbim, Âdem'e (as) isimleri öğrettiğin gibi bizlere de sahih kelimeler, kavramlar ve isimler öğret!

23. Ahmed, 3578

BEN-İ KURAYZA MUHASARASI

Enes YELGÜN

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a; salât ve selam Resûl'üne olsun.

Ben-i Kurayza'nın yaptığı ihanetin cezasının hemen kesileceği belli olunca Allah Resûlü (sav) ordusuna Ben-i Kurayza Yahudileri üzerine yürüme emri verdi.

İbni Ömer'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) Hendek Savaşı bitince bize şu talimatı verdi:

'Hiç kimse Ben-i Kurayza'ya varmadan ikindi namazını kılmasın!'

Ordu yoldayken ikindi namazının vakti girdi. Bunun üzerine bazıları, 'Biz Ben-i Kurayza'ya varmadan namazı kılmayacağız.' diyerek namazı kılmadı. Kimisi de 'Olur mu öyle şey? Biz namazı kılacağız. Bizden namazı kılmamamız istenmedi ki!' dediler. Bu durum Allah Resûlü'ne anlatılınca hiçbirine kızmadı."[1]

Yaşanan bu hadise İslam tarihinde birçok yerde karşımıza çıkacak olan ve âlimlerin meşru ihtilafa örnek gösterdiği bir olaydır. Peygamber'in emrini duyan sahabiler iki farklı görüşe ayrılmışlar, kendi anladıklarını uygulamışlar ve Peygamber (sav) sonuç olarak her ikisine de ses çıkarmayarak bu durumu onaylamıştır.

Günümüzde de her ihtilaf ya da görüş ayrılığı düşmanlık sebebi olarak görülmemelidir. Meşru dairede olduğu müddetçe dinin asıllarına aykırı olmayan, delilleri farklı anlama nedeniyle ortaya çıkan ihtilaflar bir bereket olarak kabul edilmelidir.

İhtilaf fıkhını öğrenmek, İslami mücadelede enerjinin doğru yere kanalize edilmesi için çok önemlidir. Çünkü ihtilaf yaşamak tabiatı itibarıyla tarafları yorar. İhtilaf eden taraflar kendilerini bir yere konumlandırdıkları için muhataplarının eksiklerini görmeye odaklanırlar.

Daha da kötüsü itikadi, menhecî ve fıkhi ihtilafların ayrımını bilmeyen; itikadi ihtilafların da hepsini aynı kefeye koyan cahillerin birbirleri hakkında haddi aşan ithamlarda bulunmasıyla sonuçlanır.

İslam toplumunu vasfeden nasların hepsi birliğe, omuz omuza vermeye, ihtilaftan uzaklaşmaya vurgu yapar. İh-

İhtilaf fıkhını öğrenmek, İslami mücadelede enerjinin doğru yere kanalize edilmesi için çok önemlidir. Çünkü ihtilaf yaşamak tabiatı itibarıyla tarafları yorar. İhtilaf eden taraflar kendilerini bir yere konumlandırdıkları için muhataplarının eksiklerini görmeye odaklanırlar.

1. Buhari, 4119; Müslim, 1770

İlk olarak şunu söylemek gerekir ki Ebû Lubâbe'nin bu sırrı ifşasının sebebi Yahudilerle arasındaki yakınlıktır. Genellikle sırların ifşası konusu konuşulduğunda düşmanlara yönelik tedbirler akla gelir. Hâlbuki insan yakın olduğu kişinin yanında rahattır. Bu rahatlık doğal olarak da diline yansır. Eş, arkadaş, akraba gibi yakın ilişki kurduğumuz kişiler asıl dikkat edilmesi gereken kişilerdir.

tilafların meşru zeminde konuşulmadığını ve düşmanlığa dönüştüğünü gören her mümin kendine bu nasları hatırlatmalıdır.

"Resûlullah (sav) Ben-i Kurayza'yı yirmi beş gece muhasara altında tuttu ve muhasara onları güç duruma soktu. Allah onların kalplerine korku attı. Huyey ibni Ahtab, Kureyş ve Gatafan geri döndüğü zaman, Ka'b ibni Esed ile yaptığı sözleşmeyi yerine getirmek için Ben-i Kurayza ile birlikte onların kalelerine girmişti. Resûlullah'ın (sav) onlarla savaşıncaya kadar oradan ayrılmayacağını kesin olarak anladıkları zaman Ka'b ibni Esed onlara dedi ki:

'Ey Yahudiler topluluğu! Gördüğünüz bu şeyler başınıza gelmiştir. Ben size üç şeyi gösteriyorum, hangisini dilerseniz onu yapınız.'

Dediler ki: 'O nedir?'

Ka'b b. Esed dedi ki: 'Bu adama tabi oluruz ve onu tasdik ederiz. Andolsun ki sizin için artık açık olmuştur ki o, gönderilmiş bir nebidir. Ve elbette o, Kitabınızda olan kimsedir. Bu durumda kanlarınızı, mallarınızı, çocuklarınızı ve kadınlarınızı emniyete almış olursunuz.'

Dediler ki: 'Tevrat'ın hükmünden asla ayrılmayız ve başka bir şeyle onu değiştiremeyiz.'

Ka'b dedi ki: 'Madem bunu kabul etmiyorsunuz, geliniz çocuklarımızı ve kadınlarımızı öldürelim. Sonra Muhammed'e ve ashabına, kılıçlarını çekmiş erkekler olarak çıkalım, arkamızda bir ağırlık bırakmayalım, tâ ki Allah, Muhammed ile bizim aramızdaki hükmünü versin. Eğer helak olursak arkamızda üzerine korkacağımız bir nesil bırakmamış olarak helak oluruz. Eğer galip olursak andolsun ki yeniden kadınlar ve çocuklar ediniriz.'

Dediler ki: 'Bu mazlumları mı öldüreceğiz. Onlardan sonra yaşamanın ne hayrı kalır?'

Ka'b dedi ki: 'Eğer bunu da kabul etmiyorsanız bu gece cumartesi gecesidir. İşte bu gece Muhammed ve ashabı bizden emindir, ininiz, belki Muhammed ve ashabını aldatıp isteğimize nail oluruz.'

Dediler ki: 'Sebtimizi mi (yani cumartesi ayinimizi mi) ifsat edeceğiz? Bu gece birşeyler mi kuracağız? Hâlbuki biliyorsun, bizden kimse böyle bir şey yapmamış. Kim yapmışsa onun başına hayvanlaşma musibeti gelmiş. Senin de başına bunun gelmesinden korkuyoruz.'

Dedi ki: 'Sizden anası onu doğurduğundan beri işini bilen ve çalışan hiçbir adam olmamıştır.' "[2]

Peygamber'in (sav) ashabı ile başlattığı muhasara Yahudiler için sonun başlangıcıydı. Kendi aralarında yaptıkları istişarelerde de bir sonuç çıkmayınca sahabenin içinden aralarının iyi olduğu Ebû Lubâbe ile görüşmek istediler.

"Sonra onlar Resûlullah'a (sav) şöyle haber gönderdiler:

'Ben-i Amr ibni Avf'ın kardeşi Ebû Lubâbe ibni Abdu'l Münzir'i bize gönder ki bizim durumumuz hakkında onunla istişare edelim.'

Onlar Evs'in halifleri idiler. Resûlullah da (sav) Ebû Lubâbe'yi onlara gönderdi. Onu gördükleri zaman adamları, kadınları ve çocukları onun yanına gelip ondan yardım istediler, ona sığındılar. Onun yüzüne karşı ağlıyorlardı. O da onlara acıdı.

Onlar ona dediler ki: 'Ey Eba Lubâbe! Muhammed'in hükmünü kabul etmemizi nasıl görürsün?'

Eliyle boğazına işaret etti, ki onun hükmü boğazlanmaktır. Resûlullah (sav) ona bunu söylememesini söylemişti. Tabii onlar bunu duyunca savaşı bırakmadılar.

Ebû Lubâbe dedi ki: 'Vallahi ayaklarım yerlerinden ayrılmadan Allah'a ve Resûl'üne ihanet etttiğimi anladım.'

Bunun üzerine Ebû Lubâbe Resûlullah'a gelmeden dosdoğru mescide gitti ve direklerden birisine kendisini bağladı.

Sonra şöyle dedi: 'Buradan Allah benim işlediğim şeyden ötürü tevbemi kabul edinceye kadar ayrılmayacağım.'

Kendi kendine Allah'a 'Asla Ben-i Kurayza'ya adım atmayacağım, Allah'a ve Resûl'üne hiyanet ettiğim bir beldede ebediyen görünmeyeceğim.' diye söz verdi.

Resûlullah'a (sav) onun haberi ulaşınca, 'O şayet bana gelseydi onun için istiğfar ederdim. Fakat böyle yemin ettikten sonra ben, Allah onun tevbesini kabul edinceye kadar onu serbest bırakacak değilim.' dedi.

Yezid ibni Abdullah dedi ki: 'Seher vaktinde Resûlullah'ı (sav) gördüm, gülüyordu.

Dedim ki: 'Ya Resûlallah! Neden gülüyorsun? Allah gülmekten senin dişlerini gösterdi.'

2. Sîretu İbni Hişâm, 2/235 vd.

Dedi ki: 'Ebû Lubâbe'nin tevbesi kabul olundu.'

Dedim ki: 'O hâlde, ya Resûlallah! Ona müjde vereyim mi?'

Dedi ki: 'Evet, dilersen ver.'

Ummu Seleme kendi hücresinin kapısında durdu, (bu onların üzerine hicab gelmeden önceydi) ve şöyle dedi: 'Ey Eba Lubâbe! Müjde! Allah senin tevbeni kabul etmiş.'

Bunun üzerine millet onun bağını çözmek için yanına geldi.

O dedi ki: 'Hayır, vallahi Resûlullah (sav) beni kendi eliyle serbest bırakıncaya kadar açılmam.'

Resûlullah (sav) sabah namazına çıkarken onun yanına vardığında bağını çözüp onu serbest bıraktı.

Ebû Lubâbe direğe altı gece bağlı kaldı. Karısı her namaz vakti gelir, onu namaz için çözer, sonra onu direğe bağlardı. Onun tevbesi hakkında nazil olan ayet Allah'ın şu kavlidir:

'Başkaları da günahlarını itiraf ettiler. Salih amel ile bir başka kötü ameli karıştırdılar. Umulur ki Allah, tevbelerini kabul eder. Şüphesiz Allah, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir.'[3] "[4]

Ebû Lubâbe'nin kıssası günah işleyen bir müminin nasıl davranması gerektiğini bize öğreten önemli bir bölümdür.

İlk olarak şunu söylemek gerekir ki Ebû Lubâbe'nin bu sırrı ifşasının sebebi Yahudilerle arasındaki yakınlıktır. Genellikle sırların ifşası konusu konuşulduğunda düşmanlara yönelik tedbirler akla gelir. Hâlbuki insan yakın olduğu kişinin yanında rahattır. Bu rahatlık doğal olarak da diline yansır. Eş, arkadaş, akraba gibi yakın ilişki kurduğumuz kişiler asıl dikkat edilmesi gereken kişilerdir.

Ebû Lubâbe'nin ve genel olarak sahabenin üstünlüğü onların samimiyetlerinde gizliydi. Bu sahneyi oturup düşünelim:

Ebû Lubâbe burada bir hata yapıyor.

"Ey iman edenler! Allah'a ve Resûl'e ihanet etmeyin. (Ayrıca) bile bile emanetlerinize de ihanet etmeyin."[5]

Ancak kimse onu uyarmıyor, kendi kendine muhasebe yapıp hatasını fark ediyor. Onu orada gören kimse yok. Kendi içinde tevbesini yapıp konuyu kapatabilir, ama bu günahının müminlerin genelini etkileyen bir şey olduğunun farkında. O yüzden tevbesinin daha farklı olması gerektiğini düşünüyor. Sonuç olarak biz Ebû Lubâbe'yi günahıyla değil, tevbesindeki samimiyetle hatırlıyoruz.

Duamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

3. 9/Tevbe, 102
4. Siretu İbni Hişâm, 2/235 vd.
5. 8/Enfâl, 27

EL-KAVLU'L FASL

Talha AKMAN

VASİYET

Vasiyetini yazan bir kişi, ölüme yakın olduğunun bilincindedir ve ölüm hakikatine karşı sağlıklı bir bakış açısına sahiptir. Öleceğini bildiği için ölümden korkmaz; ölüme karşı hazırlıklı olur.

كُتِبَ عَلَيْكُمْ اِذَا حَضَرَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ اِنْ تَرَكَ خَيْرًاۚ اَلْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِۚ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَۜ

"Sizden birine ölüm yaklaşır ve geriye bırakacağı bir malı/serveti varsa, ebeveyne ve yakın akrabaya örfe uygun/münasip bir vasiyet bırakması farz kılındı. Bu, takva sahipleri üzerine bir haktır."[1]

Allah'ın (cc) adıyla,

Allah'a (cc) hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Daha önce kaleme aldığımız yazılarda İslam dininin şamil ve kâmil bir din olduğundan, yani insanın hayatının her ânına ve alanına nüfuz eden bir şeriat olduğundan bahsettik. İslam sadece birtakım emir ve yasaklar veya inanılması ve reddedilmesi gereken esaslardan müteşekkil değildir. Bunlarla beraber insanı bir hedefe ulaştırmayı amaçlar ve insanı bu hedef için uygun bir hâle getirir.

Ölüm bir hakikattir, hayatın tartışmasız bir gerçeğidir. Ve insan ölümü düşünmekten veya ölümden bahsedilmesinden hoşnut olmaz. Çünkü ölüm, insanın tabiri caizse tadını kaçıran, keyfini bozan bir konudur. Ancak insanın, hayatında istikamet üzere ve dünya ile arasında sağlıklı bir ilişki olabilmesi için ölüm hakikatine karşı sağlıklı bir bakış açısına sahip olması gerekir. Bunun yolu ise ölüm hakikatini zihinlerde canlı tutmaktır.

Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlullah (sav) annesinin kabrini ziyaret etti ve ağladı. Etrafındaki insanlar da onun (sav) ağlamasından dolayı ağladı. Sonra şöyle dedi: 'Rabbimden annem için bağışlanma talebinde bulunmak için izin istedim, bana izin vermedi. Kabrini ziyaret etmek için izin istedim, bana izin verdi. Sizler de kabirleri ziyaret edebilirsiniz, çünkü kabir ziyareti ölümü hatırlatır.' "[2]

Okuyacağımız ve tefsirini yapmaya çalışacağımız ayet-i kerimenin ışığında ölüm hakikatine karşı sorumluluklarımızdan olan vasiyet ahkâmını öğrenmeye çalışacağız.

1. 2/Bakara, 180
2. Müslim, 976

Vasiyetin Hükmü

Ayetin başında yer alan كُتِبَ ifadesi "sizin üzerinize yazıldı" manasına gelir ve fıkıh usulünde bu kullanım bir amelin farz olduğu anlamına gelir.

Âlimlerin geneli, Nisâ Suresi'nde nazil olan miras ayetleriyle[3] birlikte bu ayetin hükmünün nesh olduğu görüşüne sahiptir. Bununla birlikte Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Şüphesiz ki Allah, vârislerden her hak sahibine hakkını vermiştir. Bundan böyle hiçbir vârise vasiyet etmek yoktur."[4]

Yani vefat eden bir kişinin kendinden sonra bıraktıkları Allah (cc) tarafından paylaştırılmıştır. Bundan dolayı bir kişinin vasiyetiyle kime ne kadar ne vereceğini belirlemesine gerek kalmamıştır.

Ancak başta İbn Cerîr Et-Taberî (rh) olmak üzere tahkik ehli bazı âlimler, Nisâ Suresi'nde geçen ayetlerin bu ayetin hükmünü neshetmediğini ve bu ayetin hükmünün devam ettiğini söylemişlerdir. Çünkü Nisâ Suresi'nde Allah (cc) vârislerin paylarını belirtmesinin akabinde tüm bunlar ölenin vasiyeti yerine getirilip borçları ödendikten sonra[5] buyurmaktadır. Yani ayetin manası şu şekilde olmuş oluyor: "Bu miras dağıtımı ölenin vasiyeti yerine getirildikten ve borçları ödendikten sonradır." Bizim tercih ettiğimiz görüş de budur.

Ayrıca vefat eden bir kişinin ödemesi veya alacağı bir borcu ya da kendi yanında bulunan bir emanetin sahibine verilebilmesi için öncesinde vasiyet yazması gerekir. Hem vefat eden kişinin ailesi hem de vefat edenin yanında alacağı/emaneti bulunan kişilerin mağdur olmaması için vasiyet önemli bir konudur. Bu hükmüyle İslam vefat eden kişinin hem kendisini hem de çevresindeki insanların selametini sağlamıştır.

Yeri gelmişken, her ne kadar usuli bir konu olsa da gerek fıkıh kitaplarında gerek tefsir kitaplarında "nesh" kavramıyla karşılaşabiliriz. Ancak bu kavram, çok önemli ve kullanımı tehlikeli bir kavramdır. Şöyle ki, nesh bir hakikattir. Ancak herhangi bir konuda nesh olduğunun söylenebilmesi için o konuda hiçbir kapalılığın, ihtimalin ve şüphenin olmaması gerekir. Çünkü neshle hükmü iptal edilen şey sıradan bir metin değil; Allah'ın (cc) ayetidir. Bundan dolayı herhangi bir ayetin hükmünün nesh edildiğini söyleyebilmek için neshe konu olan ayet kadar delaleti kesin ve sağlam bir delil olması gerekir. Bundan dolayı okuyucunun görevi, herhangi bir konuda nesh kavramına karşı temkinli olması ve meseleyi tahkik etmesidir.

3. bk. 4/Nisâ, 11-12
4. Ebu Davud, 2870, 3565; Tirmizi, 2121
5. bk. 4/Nisâ, 12

Ölüm bir hakikattir, hayatın tartışmasız bir gerçeğidir. Ve insan ölümü düşünmekten veya ölümden bahsedilmesinden hoşnut olmaz. Çünkü ölüm, insanın tabiri caizse tadını kaçıran, keyfini bozan bir konudur. Ancak insanın, hayatında istikamet üzere ve dünya ile arasında sağlıklı bir ilişki olabilmesi için ölüm hakikatine karşı sağlıklı bir bakış açısına sahip olması gerekir.

Vasiyetin Kulluk Üzerindeki Etkisi

Gaflet, kulluk mücadelesinde insanın ayağının kaymasına neden olan en büyük afetlerdendir. Bunun karşısında uyanık olmak insan nefsini terbiye ve tezkiye eden bir durumdur ve kişiyi en fazla uyanık/diri/dikkatli tutan şey, ölümü hatırlamaktır. Yukarıda ölümü hatırlatan etkenlerden birinin kabirleri ziyaret etmek olduğunu gördük. Bununla birlikte vasiyet ahkâmı da kişiye ölümü hatırlatan ve dünya zevklerine dalmasına engel olan etkenlerden biridir.

Vasiyetini yazan bir kişi, ölüme yakın olduğunun bilincindedir ve ölüm hakikatine karşı sağlıklı bir bakış açısına sahiptir. Öleceğini bildiği için ölümden korkmaz; ölüme karşı hazırlıklı olur.

Resûlullah (sav) kendisinden sonra ümmetinin başına gelecek durumlardan haber verdiği bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

" 'Yemek yiyenlerin, sofralarına birbirlerini çağırdıkları gibi çeşitli ümmetlerin sizin aleyhinize birleşmeleri yaklaşmaktadır.'

Bir sahabi sordu: 'Ey Allah'ın (cc) Resûlü! O gün sayımız az olduğu için mi böyle olacak?'

Resûlullah (sav), 'Hayır, bilakis siz o gün fazlaca olacaksınız. Ancak selin üzerindeki çer çöp gibi (etkisiz) olacaksınız. Allah (cc), düşmanlarınızın kalbinden sizin korkunuzu alacak ve sizin kalplerinize de 'vehn' koyacaktır.' buyurdu.

Sahabi, 'Ey Allah'ın (cc) Resûlü, vehn nedir?' dedi.'

Resûlullah (sav), 'Dünya sevgisi ve ölüm korkusu' buyurdu.' "[6]

Ümmetimizin hâlini düşündüğümüzde Resûlullah'ın (sav) haber vermiş olduğu durumu maalesef ki çok acı bir şekilde anlıyoruz. Bunun sebebi ise Müslimlerin dünya

6. Ebu Davud, 5

malına karşı düşkün olması ve ölümden korkmalarıdır. Resûlullah'ın (sav) ve sahabesinin yaşantısına baktığımızda karşımıza çıkan en önemli durum onların ölümden korkmuyor olmalarıdır. Başta Resûlullah (sav) olmak üzere sahabe nesli ölümü kabullenmiş ve ölümle barışık bir hayat yaşadıkları için vazgeçemeyecekleri veya feda edemeyecekleri hiçbir şeyleri olmamıştır.

Vasiyet yazmak, sadece ölüme karşı sağlıklı bir pencereden bakmayı değil, dünya malına da sağlıklı bir bakış açısıyla bakmayı sağlar. Nitekim Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Müslim bir kimsenin vasiyet etmek istediği bir şey olup da bu vasiyeti yanında yazılı olmadan iki gece geçirmesi doğru olmaz."[7]

Bu ayki yazımızın temel noktalarından biri de aslında bu. Her nefis ölümü tadacaktır ve kimse ne zaman öleceğini bilmez. Hızlı bir hayat yaşıyor ve her şeyi ânlık olarak geçiştirip gidiyoruz. Aldığımızya da verdiğimiz borçlar, satın aldığımız mallar öylesine geçip gidiyor. Ancak Resûlullah (sav) vasiyet yazmamızı emretmiş ve hatta bunun güncellenmesini istemiştir. Bir Müslim kendisine bir ev aldığı zaman veya bir kardeşiyle arasında borçlanma durumu olduğunda bunu yanında taşıdığı vasiyetine "Şu ev benimdir, benden sonra falana/şuraya verilsin." veya "şu kardeşime şu kadar borcum vardır" diye ekleme yaptığı zaman hem kendisinin hem de sahip olduğu dünya malının gelip geçici olduğunu hatırlayacaktır. Fakat insanoğlu hiç ölmeyecek gibi yaşadığı için vasiyet yazma gibi bir durumu da maalesef ki unutabiliyor.

Bu, takva sahipleri üzerine bir haktır.

Ayetin son kısmı, buraya kadar yaptığımız izahı en veciz şekilde açıklamaktadır. Allah'ın (cc) şeriatına karşı hassas olan, ölüm ve dünyaya karşı gaflet içinde olmayan takvalı kulların yapacağı bir ameldir bu.

7. Buhari, 2738; Müslim, 1627

MUKSİRÛN SAHABİLER VE HADİS RİVAYETİ

Enes DOĞAN

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Muksirûn sahabilerin çok hadis rivayet etme nedenlerini işlemeye devam ediyoruz. Geçen sayılarımızda Abdullah ibni Abbâs'ın rivayetlerinin çok olma nedenlerinden bazısı üzerinde durduk. Bu sayımızda kaldığımız yerden devam edecek ve kalan nedenleri zikredeceğiz, inşallah.

5. Abdullah ibni Abbâs'ın (ra) **rivayetleri neden çoktur?**

d. Allah Resûlü (sav) vefat ettiğinde on üç on beş yaşlarında olan İbni Abbâs (ra) elli yedi sene daha yaşamıştır. Yani H 68 yılında, yetmiş yaşlarındayken vefat etmiştir. İbni Abbâs'ın yaşam süresinin uzunluğu hem Nebi'nin sünnetini insanlara öğretmesine hem de insanların kendisinden çokça rivayette bulunmasına fırsat olmuştur.

Nebhân şöyle der:

"Allah Resûlü'nün eşi Ummu Seleme'ye, 'İnsanların İbni Abbâs için izdiham yaptıklarını görüyorum.' dedim. Ummu Seleme, 'O, geride kalanların en bilgilisidir.' dedi."[1]

Uzun süre yaşamayan âlim sahabilere öğrencilik etmiş biri olarak onlardan tahsil ettiği rivayetleri/ilmi, gittikçe çoğalan yeni nesle ulaştırmış, ilk nesille sonrakiler arasında âdeta bir köprü vazifesi görmüştür.

Örneğin, Alî ibni Ebî Tâlib (ra) İbni Abbâs'ın öğrencilik ettiği âlim sahabilerdendir ve H 40 yılında vefat etmiştir. İbni Abbâs (ra) Alî'den (ra) sonra yirmi sekiz sene daha yaşamıştır ve ondan edindiği ilmi sonraki nesillere aktarmıştır. Bunu aklımızda tutarak şu rivayetleri okuyalım:

Alî (ra) şöyle der:

"Allah'a yemin olsun ki indirilmiş hiçbir ayet yoktur ki ben onun ne hakkında ve nerede indiğini bilirim. Rabbim bana akıllı bir kalp ve soru soran bir dil hibe etmiştir."[2]

İbni Abbâs'ın (ra) şöyle dediği rivayet edilir:

"Benim Kur'ân tefsiri konusunda edindiğim bilgiler, Alî b. Ebî Tâlib'dendir."[3]

İbni Abbâs'ın Medine, Mekke, Basra ve Taif gibi ilmî faaliyetlerin ve eğitim çalışmaların yoğun olduğu şehirlerde yaşamış olmasının da hadis rivayetlerine etkisi vardır.

1. Tabakât, 2/374
2. Hilyetu'l Evliyâ, 1/67
3. Tefsîru'l Kurtubî, 1/35

Mucâhid (rh) şöyle der:

"Ben Kur'ân'ı (baştan sona) üç defa İbni Abbâs'a arz ettim. Her bir ayette durup, o ayetin nerede ve nasıl indiğini sorardım." [4]

e. İbni Abbâs'ın (ra) Medine, Mekke, Basra ve Taif gibi ilmî faaliyetlerin ve eğitim çalışmalarının yoğun olduğu şehirlerde yaşamış olmasının da hadis rivayetlerine etkisi vardır. Özellikle Alî'nin (ra) şehit edilmesiyle birlikte idari/siyasi işlerden el çekmiş, önce Mekke'ye, oradan da Taif'e yerleşmiş ve ilmî çalışmalarla meşgul olmuştur.

"Peygamber'in (sav) vefatından sonra İbni Abbâs'ın Mekke ve Medine'de yerleşmiş olması İslam dünyasının pek çok köşesinden özellikle hac ibadetini yapmak için gelenlerin ona müracaat etmesine, ondan ilim almasına sebep olmuş bu da onun görüşlerinin İslâm dünyasına hızlı bir şekilde yayılmasına etki etmiştir. Bu sebeple gerek dört büyük gerek İslâm dünyasının değişik yerlerinde oluşan ve gelişen mezheplerin tamamının görüşleri arasında İbni Abbâs'ın naklettiği hadislerin yer aldığı görülür." [5]

Âişe Annemizin (r.anha) yeğeni Abdullah ibni Abdurrahmân şöyle der:

"Âişe (r.anha) İbni Abbâs'a baktı ve insanların hac gecelerinde onun etrafında halkalar hâlinde bulunduğunu ve ona hac ibadetlerinden sorduklarını gördü. Dedi ki: 'O, kalanlar arasında hac ibadetlerini en iyi bilendir.' " [6]

Ziyâd ibni Mînâ şöyle der:

"İbni Abbâs, İbni Ömer, Ebû Saîd, Ebû Hureyre, Câbir ve onlar gibi sahabiler (r.anhum) Osmân'ın (ra) vefatından beri Medine'de Allah Resûlü'nden hadis aktarır, fetva verirlerdi. Bu işlerini vefat edinceye kadar sürdürdüler." [7]

f. Abdullah İbni Abbâs'ın (ra), insanlara hadisleri öğretmek için her fırsatı değerlendirmiş ve imkânlar oluşturmuş olması da rivayet sayısını arttırmıştır. Örneğin;

Osmân (ra) döneminde cihada katılmak için ara ara ikamet ettiği şehirden çıkmıştır. Ancak gittiği yerlerde de hadis rivayet etmiştir.

Ebû Saîd ibni Yûnus şöyle demiştir:

"Abdullah ibni Abbâs (ra) Abdullah ibni Ebî Serh (ra) ile birlikte İfrikiyye'ye savaşmak için gitmiştir. Mısır halkından on beş kişi Abdullah ibni Abbâs'tan (ra) hadis rivayet etmiştir." [8]

İbni Abbâs (ra) bir yerden bir yere intikal ederken bile hadis rivayet etmiştir.

Saîd ibni Cubeyr (rh) şöyle der:

"Geceleyin İbni Abbâs'la birlikte Mekke yolunda yürürdük. O bana hadis rivayet ederdi. Ben de onu sabah defterime kaydedebilmek için bineğimin palanına yazardım." [9]

İlim talebeleri için meclisler oluşturmuş ve bu meclislerde birçok imam yetişmiştir.

Ebû Sâlih der ki:

"İbni Abbâs'ı öyle bir mecliste gördüm ki bundan dolayı tüm Kureyşliler onunla övünse yeridir. İnsanların onun için toplandıklarını gördüm ki yollar kapandı ve hiç kimse yolda ne ileri ne de geriye gidebiliyordu. İbni Abbâs'ın yanına girip bunu haber verdim. İnsanlar da kapısına kadar dayanmıştı. İbni Abbâs bana, 'Bana abdest suyu hazırla.' deyince su getirdim. İbni Abbâs abdest aldıktan sonra oturdu ve bana, 'Çık ve Kur'ân'ın âyetleri ve kelimeleri konusunda herhangi bir şey sormak isteyenlerin içeriye girmesini söyle.' dedi. Dışarıya çıkıp bu yönde soruları olanların girmesine izin verdim. Girenler, İbni Abbâs'ın bulunduğu odayı ve evi doldurdular. İbni Abbâs sordukları her bir soruya fazlasıyla cevap verdi. Sonra onlara, 'Kardeşlerinize de fırsat verin.' deyince çıktılar. Çıktıklarında İbni Abbâs bana, 'Çık ve helal, haram ve fıkıh konusunda herhangi bir şey sormak isteyenlerin içeriye girmesini söyle.' dedi. Çıkıp dışarıdakilere bunu söyledim. Girenler, İbni Abbâs'ın bulunduğu odayı ve evi doldurdular. İbni Abbâs sordukları her bir soruya fazlasıyla cevap verdi. Sonra onlara, 'Kardeşlerinize de fırsat verin.' deyince çıktılar. Çıktıklarında İbni Abbâs bana, 'Çık ve miras ve benzeri konularda herhangi bir şey sormak isteyenlerin içeriye girmesini söyle.' dedi. Çıkıp bu yönde soruları olanların girmesine izin verdim. Girenler, İbni Abbâs'ın bulunduğu odayı ve evi doldurdular. İbni Abbâs sordukları her bir soruya fazlasıyla cevap verdi. Sonra onlara, 'Kardeşlerinize de fırsat verin.' deyince çıktılar. Çıktıklarında İbni Abbâs bana, 'Çık ve Arapça, şiir ve bilinmeyen kelimeler konusunda herhangi bir şey sormak isteyenlerin içeriye girmesini söyle.' dedi. Çıkıp bu yönde soruları olanların girmesine izin verdim. Girenler, İbni Abbâs'ın bulunduğu odayı ve evi doldurdular. İbni Abbâs sordukları her bir soruya fazlasıyla cevap verdi. Bundan dolayı Kureyşliler onunla ne kadar övünse yeridir. Zira diğer insanlardan hiçbirini bu şekilde görmüş değilim." [10]

Tabiin imamlarından Atâ anlatıyor:

"Ben, İbni Abbâs'ın ilim meclislerinden daha güzel ve değerli olan başka bir meclis görmedim. Kur'ân ashabı gelir ona soru sorardı. Sonra ilim ehli gelir ona soru sorardı. Sonra da şiir ashabı gelir ona soru sorardı." [11]

4. Hakim, Müstedrek, 3105
5. "Allah'ım Ona Kitabı ve Hikmeti Öğret" Hadisi Çerçevesinde Abdullah b. Abbâs'ın Hadis İlmindeki Yeri, Abdurrahman SAYILGAN, (Yüksek Lisans Tezi), s. 54
6. Tabakât, 2/374-375
7. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 2/606-607, Risâle baskısı; Tabakât, İbn Sa'd, 2/372, Dâr-u Sadr
8. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 5/23
9. Darimi, 505
10. Müstedrek, Hakim, 6293
11. Fedâil Es-Sahâbe, 1929

İbrâhîm ibni İkrime ibni Huyey şöyle der:

"Huyey ibni Ya'lâ ve Saîd ibni Cübeyr'le birlikte İbni Abbâs'ın yanına giderdik. Ben ona nesepler hakkında soru sorardım. Huyey ona Arapların (Cahiliye) günleri hakkında sorular sorardı. Saîd ibni Cübeyr ise bazı konularda fetvalar isterdi. Sorularımıza verdiği cevaplarla da sanki denizden su avuçluyor gibi olurduk." [12]

g. "İbni Abbâs'ın ilme olan düşkünlüğü, bu sebeple çok fazla hadis bilmesi doğal olarak hadis, tefsir, fıkıh ve Kur'an ilimlerini öğrenmek isteyen birçok kişi tarafından müracaat edilecek merci olmasına neden olmuştur. İlim öğrenmek isteyen pek çok kimse ona gelmiş, neticede ondan rivayet alanların sayısı bir hayli artmıştır. İbni Abbâs'ın talebeleri arasında tabiin döneminin fakihlerinden pek çok kimse bulunmaktadır. İkrime, Mücahid, Âtâ b. Ebî Rebâh, Said b. Cübeyr, Tavus b. Keysan, Said b. Müseyyeb, Nafi' b. Cübeyr b. Mut'im bunlardan bir kısmıdır." [13] Kendisinden hadis aktaran ravilerin 197 kişi olduğu söylenmiştir. [14] Böyle olunca rivayet sayısı da fazla olmuştur.

Nebhân şöyle der:

"Allah Resûlü'nün eşi Ummu Seleme'ye, 'İnsanların İbni Abbâs için izdiham yaptıklarını görüyorum.' dedim. Ummu Seleme, 'O, geride kalanların en bilgilisidir.' dedi." [15]

h. Son olarak ilmin yayılması ve korunması için verdiği özel emeklerin rivayet sayısını etkilediğini söyleyebiliriz.

İbni Abbâs (ra) şöyle der:

"Gece bir saat ilim için çalışmak, geceyi nafile ibadetle ihya etmekten daha hayırlıdır." [16]

İkrime (rh) şöyle der:

"İbni Abbâs (ra) kör olduğunda Taif'ten bazı kimseler, beraberlerinde onun kitapları olduğu hâlde, yanına geldiler. Ellerindeki kitapları ona okumaya başladılar. Onlar kitapta yazan şeylerin yerlerini değiştiriyorlardı. Bunu duyduğu zaman şöyle dedi: 'Başıma gelen bu musibetten dolayı şaşıp kaldım. Kimin yanında benim ilmimden bir parça varsa bana gelsin ve okusun! Onları onaylamam, tıpkı bu ilimleri onlara okutmak gibidir.' Bunun üzerine herkes geldi ve İbni Abbâs'tan (ra) ezberledikleri şeyleri ona okudular." [17]

İbni Abbâs (ra) şöyle demiştir:

"Ey insanlar! Söyleyeceklerime kulak veriniz. Sizler de diyeceklerinizi bana duyurunuz. (Böyle yapmadan, yarım yamalak veya yanlış anlayarak) gidip de İbni Abbâs şöyle dedi, İbni Abbâs böyle dedi, demeyiniz. Kim Beyt'i tavaf ederse Hicr'in arkasından tavaf etsin. Ona el-Hatim demeyiniz. Çünkü Cahiliye Dönemi'nde bir kimse yemin eder, sonra da (oraya) kamçısını, ayakkabısını ya da yayını atardı." [18]

Tabiinden Saîd ibni Cubeyr (rh), hocası İbni Abbâs'ın şöyle dediğini aktarır:

"Şu hadisleri müzakere edin ki zihinlerden silinmesin, çünkü rivayetler Kur'ân gibi değildir. Kur'ân cem edilmiş ve korunmuştur. Şayet siz şu hadisi müzakere etmezseniz unutulur. Sizlerden biri, 'Dün ben bir hadis rivayet ettim, bugün hatırlamıyorum.' demesin. Aksine dün de hatta yarın da hatırlasın, öyle rivayet etsin." [19]

İlim talebeleri, birçok sahabeden aktarılan bu minvaldeki tavsiyelere uymak ve ilmi korumak için müzakereye önem vermişlerdir. İbni Abbâs'tan rivayet edilenlerin unutulmadan sonraki nesillere aktarılmasında müzakerenin de yeri büyüktür.

Örneğin, Müslim el-Batîn söyle der:

"Ben, Ebû Yahyâ el-A'rac'ın -ki o İbni Abbâs'ın hadisini iyi bilenlerdendi- ve Saîd ibni Cubeyr'in Kufe Mescidi'nde buluştuklarını ve İbni Abbâs'tan aldıkları hadisleri müzakere ettiklerini gördüm." [20]

Gelecek sayımızda buluşmak duası ile...

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

12. Müstedrek, Hakim, 6299
13. "Allah'ım Ona Kitabı ve Hikmeti Öğret" Hadisi Çerçevesinde Abdullah b. Abbâs'ın Hadis İlmindeki Yeri, Abdurrahman SAYILGAN, (Yüksek Lisans Tezi), s. 53
14. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 5/20
15. Tabakât, 2/374
16. Darimi, 270
17. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 5/39
18. Buhari, 3848
19. Darimi, 606; Şerefu Ashâbi'l Hadîs, Hatîb el-Bağdâdî, s. 94
20. El-Câmî li Ahlâki'r Râvî ve Âdâbi's Sâmi', Hatîb el-Bağdâdî, 2/227, 1831 No.lu rivayet

Bangewazî

Qêrînîya heqîyê, belê bi me maye
Ger nebêjin, ji bo me bar û webal e
Gelên dûrî tewhîd, ma rewş ne dîyar e?
Baldar û gûhdar bin, ev bang a zelal e

Bibêje ka ez û tu û ew ji ku hatî
Ji ku derê û bi ku ve ye ev rêwîtî
Temen dibore çima tu li xwe napirsî
Bizanibe qet naqedin xwezî û hêvî

Tu rastîyê ji çelexwarîyê hilbijêre
Dema ku ev çerxa hanê çewt vegere
Çi kirêt û çi xweşik, dê eşkere bibe
Bi tewhîd ve bizeliqe, teqez bernede

Hê gelî birayan, ez li we dikim gazî
Werin em biçin wê mizgefta tewhîdî
Dê ji me re bixwîne rewşenî û evdîtî
Rabbanîtî divê li her derê bê pêkanî

Di destek de pênûs, di ya din de jî şûr e
Ji zelaltî re nûr û ji şer re weke şêr e
Ji bo gûhdar fêm nekin ew dijber çi dibêje?
Ew tim rêhevalê tarîtî û bi neyar re hevkar e

Em dilşewatê ûmmetê ne bi evîndarî
Di nava dijber û nezanên ya bi her rengî
Pir sal û ûmir me kir qûrban bi dilyarî
Bendewarên rizgarîyê ne em bi hêvîdarî

Osman SADIKOĞLU

ALLAH HANGİ KULLARI SEVER?

Emre ACAR

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Kıymetli Kardeşim,

Bir önceki yazımızda Allah'ın sevgisine mazhar olmanın gerekliliği ve faydalarından bahsettik. Bu konunun önemini anladıktan sonra her birimizin aklına "Peki, Allah hangi kulları sever?" sorusu gelmiştir. Bu yazımızda tam da ihtiyaç duyduğumuz bu konu üzerine muhabbet edeceğiz. Rabbim ikimizi de sevdiği kullardan eylesin. (Allahumme âmin.)

"Allah'ın sevdiği kullar kimlerdir?" sorusunun cevabı olarak şu maddeleri zikredebiliriz:

Allah (cc), Resûl'e ittiba eden kullarını sever:

"De ki: 'Eğer Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir.' "[1]

Allah'ın sevgisine mazhar olan kulların en önemli özelliği, Resûl'e olan ittibalarıdır. Bu ittibanın her konuda olması gerekir. Hayatın bir kısmında Resûl'e tabi olup geri kalanında ittiba etmemek Allah sevgisinden bizleri mahrum eder. Namazda Resûl'e tabi olduğumuz gibi evlenirken, aile yönetirken, ticaret yaparken, devlet yönetirken, dost ve düşman edinirken vb. hayatın her alanında da onu örnek almalı, ona tabi olmalıyız. Onun emir ve yasaklarını dikkate alıp şartlar ne olursa olsun amasız lakinsiz tabi olmamız gerekir. Ki aksi hâlde Allah'ın sevgisine ulaşmanın kaidesini bozmuş oluruz.

Allah (cc), müminlere karşı yumuşak, kâfirlere karşı izzetli davranan kulları sever:

"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, Allah (sizin yerinize) öyle bir topluluk getirir ki (Allah) onları sever, onlar da (Allah'ı) severler. Müminlere karşı alçak gönüllü/yumuşak huylu, kâfirlere karşı izzetlilerdir. Allah yolunda cihad ederler ve kınayıcının kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın lütfudur. Allah onu dilediğine verir. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[2]

Rabbimiz (cc), ayet-i kerimede sevdiği kulların, müminlere karşı yumuşak, kâfirlere karşı da izzetli davrandıklarını zikretti.

Bugün din düşmanları Müslimlerin yaşantısını, söylemlerini, kültürlerini, değerlerini kınıyorlar. Bunu Mekkeli müşrikler de yapıyorlardı. Ancak Allah Resûlü ve sahabesi onların kınamasını dikkate almamışlardır. Bizler de din düşmanı olan veya dinini toplumun kültürüne göre şekillendiren kişilerin kınamasına karşı korkmadan, etkilenmeden kulluk mücadelesi verirsek Rabbimizin sevgisine ulaşmış oluruz.

1. 3/Âl-i İmrân, 31
2. 5/Mâide, 54

Bizler Rabbimizi seviyoruz. Peki, Rabbimiz bizi seviyor mu? Bunun için dönüp amellerimize bakmamız gerekiyor. Sabırlıysak, öfkemizi kontrol edebiliyorsak, adaletliysek, işlerimiz ihsan ilkesi üzereyse... İşte o zaman Rabbimizin El-Vedûd ismi bizde tecelli etmiştir ve Rabbimiz bizleri sevmektedir diye umabiliriz.

Müminlere karşı yumuşak olmak; affedici davranmak, eksiğini gidermek, derdine yardımcı olmak, sıkıntısını gidermek, güler yüzlü olmak gibi kardeşliğin gereklerini yerine getirmektir. Ki bunların olması için mümin kardeşimize karşı kalbimizde sevgi ve merhametin olması gerekir. İşte o zaman Resûl'ün söylediği gibi, birbirine kenetlenmiş, duvardaki tuğlalar misali oluruz. Bu da bizleri, Rabbimizin sevgisine ulaştıracaktır.

Kâfirlere karşı izzetli olmaya gelince izzet, kaba ve sert davranmak değildir. Kâfirlere karşı inançta ve yaşantıda; en yüce olan Allah'ın emir ve yasaklarını dikkate alarak taviz vermeden, sözü bozmadan, nifak davranışından uzak, asil bir duruş sergilemektir. Kâfirlere karşı izzetli bir duruşun olması için de onları düşman kabul etmeli ve inanç olarak reddetmeliyiz. Ki Rabbimizin sevgisine ulaşmış olalım.

Allah (cc), yolunda cihad eden kulları sever:

"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, Allah (sizin yerinize) öyle bir topluluk getirir ki (Allah) onları sever, onlar da (Allah'ı) severler. Müminlere karşı alçak gönüllü/yumuşak huylu, kâfirlere karşı izzetlilerdir. Allah yolunda cihad ederler ve kınayıcının kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın lütfudur. Allah onu dilediğine verir. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[3]

Rabbimizin sevdiği kulların bir özelliği de Allah yolunda cihad etmektir. Cihad, sadece kıtal değildir. Bu, cihadın en önemli dalı olsa da cihad kişinin Allah yolunda mücadele etmesidir. Allah Resûlü, hadislerinde cihad için; ilim öğrenmek ve öğretmek, zekât mallarını toplamak, nefsi terbiye etmek gibi ameller olarak geniş bir tanımlama yapmıştır.

Kişinin Allah'ın rızasını elde etmek için ister canı ister malıyla olsun ortaya koyduğu çabanın adıdır cihad. Allah (cc) için vaktini ayıran, hizmette yer alan, fikir ve önerilerde bulunan, İslam'ı ileriye taşımak ve Allah'ın rızasını elde etmek için çalışan herkes, Allah yolunda cihad etmektedir ve Allah'ın sevdiği kulların vasfını üzerinde taşımaktadır.

3. 5/Mâide, 54

Allah (cc), kınayıcının kınamasından korkmayan kulları sever:

"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, Allah (sizin yerinize) öyle bir topluluk getirir ki (Allah) onları sever, onlar da (Allah'ı) severler. Müminlere karşı alçak gönüllü/yumuşak huylu, kâfirlere karşı izzetlilerdir. Allah yolunda cihad ederler ve kınayıcının kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın lütfudur. Allah onu dilediğine verir. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[4]

Bugün din düşmanları Müslimlerin yaşantısını, söylemlerini, kültürlerini, değerlerini kınıyorlar. Bunu Mekkeli müşrikler de yapıyorlardı. Ancak Allah Resûlü (sav) ve sahabesi onların kınamasını dikkate almamışlardır. Bizler de din düşmanı olan veya dinini toplumun kültürüne göre şekillendiren kişilerin kınamasına karşı korkmadan, etkilenmeden kulluk mücadelesi verirsek Rabbimizin (cc) sevgisine ulaşmış oluruz.

Allah (cc), sabreden kullarını sever:

"Nice nebiyle beraber birçok rabbani (âlim ve mücahid) savaştı. Allah yolunda başlarına gelen sıkıntılar nedeniyle gevşekliğe düşmediler, zayıflamadılar ve (düşman karşısında) alçalmadılar. Allah, sabredenleri sever."[5]

Sabır; imanımızda ve İslami mücadelemizde en önemli azığımızdır. Sabır olmadığında iman da mücadele de olmaz. Hayatın içerisinde karşılaştığımız veya bizi bekleyen zorluklar da var, kolaylıklar da. Her ikisi de sabrı gerektiren hâllerdir. Aksi hâlde azgınlık, nankörlük baş gösterir. Ki bu, Rabbimizi öfkelendirir. Ancak sabırla muamele edersek imtihanları hayır üzere sonuçlandırdığımız gibi Rabbimizin sevgisine de mazhar oluruz.

Allah (cc), işlerini ihsan ilkesi üzerine yapanları sever:

"(Dualarına karşılık) Allah, onlara dünya sevabını ve ahiret sevabının en güzelini verdi. Allah, Muhsinleri/kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları sever."[6]

İhsan, Allah'ı görmese de görüyormuşçasına yaşamaktır. Bu da yaptığı hangi iş olursa olsun ayrıma gitmeden, şahsa bakmadan, beklentiye girmeden o işi dört dörtlük yapmayı gerektirir. Örneğin namaz kılıyorsa mescidde de kılsa, evde tek başına da kılsa, o ameli güzel bir şekilde rükunlarına dikkat ederek yapar. İslami mücadelede görev verildiği zaman şahıslar olsa da olmasa da işler takip edilse de edilmese de o hizmetini en güzel ve faydalı bir şekilde yerine getirir. İşte bu ihsan ahlakı bizleri Rabbimizin sevgisine ulaştıracaktır.

4. 5/Mâide, 54
5. 3/Âl-i İmrân, 146
6. 3/Âl-i İmrân, 148

Allah (cc)**, günah işledikten sonra tevbe edenleri sever:**

"Sana (kadınların) hayız hâlini soruyorlar. De ki: 'O (hayız) bir ezadır. Hayız döneminde kadınlarla (cima etmekten) uzak durun. (Hayız bitip) temizleninceye kadar (cima etmek için) onlara yaklaşmayın. (Gusledip) temizlendiklerinde Allah'ın size emrettiği yerden onlara varın. Şüphesiz ki Allah, çokça tevbe edenleri sever. Çokça temizlenenleri de sever.' "[7]

Bizler insanız ve günaha meyilliyiz. Bu konuda masumiyetimiz yoktur. Beşer olan herkes günaha bulaşacaktır. Önemli olan kulun pişman olması, Allah'ın huzuruna gelip tevbe dilemesi ve o günahından vazgeçmesidir. Rabbimiz kullarına karşı merhametli olandır. Kul, yer ve gökler kadar günahla Allah'ın huzuruna gelse de Rabbimiz merhametiyle o kulunu affedecektir. İşte bu samimi tevbemiz bizleri Rabbimizin sevgisine mazhar kılacaktır.

Allah (cc)**, adaletli olanları sever:**

"Şayet müminlerden iki grup savaşacak olursa, aralarını düzeltin. Eğer ki biri diğerine karşı taşkınlık ederse Allah'ın emrine dönünceye kadar taşkınlık edenle savaşın. Şayet dönerse aralarını adaletle düzeltin ve adaletli olun. Allah, adaletle davrananları sever."[8]

Adaletin tükendiği bir dönemde yaşıyoruz. Güçlünün zayıfı ezdiği, zenginin fakiri sömürdüğü, yöneticinin tebaasını aldattığı, haklının hakkını alamadığı zalimler dünyasındayız. O kadar ki zulüm her tarafı kuşatmış durumdadır.

Zalimi zulmüyle ortadan kaldırmak için adalet gereklidir. Ki dünya yaşanır bir hâle gelsin. Bunun için evde ailemize karşı, iş yerinde işçilerimize karşı, mahallede komşularımıza karşı, devlet erkânında yönettiklerimize karşı, esnaflıkta ticaret yaptığımız kişilere karşı ve bütün canlılara karşı adaletle davranmamız gerekir. Bu da bizleri Rabbimizin sevgisine mazhar kılacaktır.

Değerli Kardeşim,

Bizler Rabbimizi seviyoruz. Peki, Rabbimiz bizi seviyor mu? Bunun için dönüp amellerimize bakmamız gerekiyor. Sabırlıysak, öfkemizi kontrol edebiliyorsak, adaletliysek, işlerimiz ihsan ilkesi üzereyse… İşte o zaman Rabbimizin El-Vedûd ismi bizde tecelli etmiştir ve Rabbimiz bizleri sevmektedir diye umabiliriz.

Rabbim bizleri sevdiği ve razı olduğu kullarından eylesin. Sevdiği amellere bizleri muvaffak kılsın. (Allahumme âmin)

Davamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

Bir sonraki yazımızda görüşme ümidi ile…

7. 2/Bakara, 222
8. 49/Hucurât, 9

Ömer AKDUMAN

İSTEDİĞİNDE ALLAH'TAN İSTE

Abdullah İbni Abbâs'tan şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir defasında Peygamber'in (sav) ardındaydım. Bana dedi ki: 'Ey çocuk, sana birkaç kelime öğreteceğim. Sen Allah'ı koru ki Allah da seni korusun. Sen Allah'ı koru ki Allah'ı karşında bulasın. İstediğin zaman Allah'tan iste, yardım dilediğin zaman Allah'tan yardım dile. Bil ki ümmet sana bir şeyle fayda vermek üzere toplansa, sana ancak Allah'ın senin lehine yazdığı şeyle fayda verebilirler. Sana bir şeyle zarar vermek üzere toplansa ancak Allah'ın senin aleyhine yazdığı şeyle sana zarar verebilirler. Kalemler kaldırılmış ve sahifeler kurumuştur.' "[1]

Hadisin bu kısmı Allah (cc) ile aramızdaki ilişkiyi düzenler niteliktedir. Allah (cc) ile ilişkimiz sadece namaz, oruç gibi ibadetlerle mi sınırlı olacak? Ya da Allah'a (cc) yakarışımız, duamız sadece belirli içeriklerde mi olacak? Hadis bunların dışında ihtiyaçlarımızı Allah'tan (cc) isteyeceğimiz ve O'ndan bekleyeceğimiz bir kulluk, bir dua pozisyonunda olmamızı öğütlüyor.

Hayatımızın her ânında birbirimizle yardımlaşır, bir şeyler ister, bir şeyler veririz. Bu bazen bir bardak su olabilirken bazen daha ağır, zor ve çetrefilli talepler olabilir. Her türlü talebimizde Allah'a (cc) yönelmemiz bizden isteniyor. Bir kralın kapısını zorlayıp oradan ihtiyacını elde etmeye çalışan kimse için de geçerlidir bu hadis, bir konuda başarıya ulaşmayı arzulayan kimse için de geçerlidir. Her türlü talebin evvelinde Allah (cc) olmalıdır. O'ndan istenilmelidir.

Neden istediklerimizi Allah'tan (cc) isteriz?

– Zira El-Mâlik olan O'dur. Mülk O'nundur. Dilediğine verir, dilediğinden alır. Dilediğine daraltır, dilediğine genişletir.

"De ki: 'Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Dilediğine mülk verir, dilediğinden mülkü alırsın. Dilediğini izzetli kılar, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir, şüphesiz ki sen, her şeye kadîrsin.' "[2]

– "Verdiğini menedecek, engellediğini verecek kimse yoktur."[3]

– El-Kadîr'dir. Kudreti her şeyi kapsar. Bundan ötürü istediğimiz bir şeyin O'nun takatini aşması imkânsızdır.

– El-Ğaniy'dir, engin bir zenginliğe sahiptir ve istenilen hiçbir şey O'nun mülkünden eksiltmez. Fakir olanın (insanın) zengin olan Allah'tan (cc) istemesi gerekir.

– O'nun mülkü daimîdir. Süreli değil, süreklidir. Bu nedenle her elini kaldırana her zaman icabet edecek kadar geniş bir mülke sahiptir.

– Allah'a karşı zillet şereftir, ancak kula karşı zillet hakikaten zillettir, perişanlıktır. Müminin olabildiğince, küçük büyük demeden her şeyi Allah'tan (cc) istemesi onun onurundandır.

1. Tirmizi, 2516

2. 3/Âl-i İmrân, 26
3. bk. Müslim, 478

ÜMMETİN EMİNİ: EBÛ UBEYDE İBNU'L CERRÂH

Salim KANDEMİR

أبو عبيدة بن الجرّاح Ebû Ubeyde Âmir ibni Abdillah ibni El-Cerrâh (Ö. 18/639)

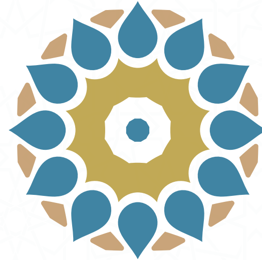
Emanet çok geniş bir kavramdır. Açıklamak için birçok şey söylenebilir. Asgari biçimde şöyle izah edebiliriz: Saklanıp korunması için güvenilir kişilere geçici olarak bırakılan varlıklara emanet denir. Bunu yapan kişilere ise emin denilir. Kendisine karşı gönlün huzur duyduğu, her şeyin güvenle kendisine emanet edildiği, koruma ve hakkını yerine getirme noktasında bir endişe duyulmadığı kişi emin kişidir.

Emin olmak bir kimsenin başkalarından, başkalarının da o kişiden beklediği; herkeste aranan bir özelliktir. İstisnasız, insanın var olduğu tüm alanlarda eminlik beklentisi vardır. Eminlik bir toplumda ne kadar var olursa toplum da o kadar var olabilir. Eminliğin yokluğu emniyetin yokluğudur. Dünya ve ahiret saadetinin anahtarlarından biridir emanet bilinci.

Allah Resûlü'nün (sav) ashâbı bir nesil olarak bu özelliği en çok ve en güzel şekilde üzerinde bulunduran kişilerdir. Onlar kendilerine bir şey emanet edildiğinde, bir görev verildiğinde, bir yöneticiliğe atandığında hepsini en güzel şekilde yerine getirmişlerdir. Zaten bu kadar kısa bir sürede bu kadar büyük bir başarı elde etmelerinin altında yatan temel sebeplerden bir tanesi de budur. İstisnasız hepsinde eminlik özelliği vardır. Fakat bazılarında bu özellik daha da öne çıkmıştır.

Emin denilince akıllara önce Muhammedu'l Emîn olan Peygamberimiz (sav) gelir. Sonra ise bu ümmetin emini olan Ebû Ubeyde İbnu'l Cerrâh (ra) gelir. Allah Resûlü (sav) nerede kendisine güvenerek bir emanet bırakmışsa orada Allah Resûlü'nün (sav) yüzünü ağartmıştır. Sırf bu yüzden Allah Resûlü (sav) kimseye vermediği bir vasfı ona vermiş ve "Şüphesiz ki her ümmetin bir emini vardır. Ey ümmet! Bizim eminimiz de Ebû Ubeyde İbnu'l Cerrâh'tır."[1] demiştir. Bu ümmette biricik olduğunu vurgulamıştır. Ebû Ubeyde de (ra) hem Allah Resûlü (sav) ile beraberken hem de ondan sonra bu niteliği daima üzerinde bulundurmuştur. Ömrünün sonuna kadar bu vasfına tek bir leke sürdürmemiştir. Ardında bu önemli ahlakın kendisiyle anıldığı güzel bir hayat bırakarak ahirete göç etmiştir.

Ebû Ubeyde İslam'ın ilk günlerinde, Allah Resûlü'nün Dâru'l Erkam'a girmesinden önce Osmân ibni Maz'ûn ve Abdurrahman ibni Avf'la beraber iman etti. Osmân, Zubeyr, Abdurrahman, Sa'd ve Talha'dan hemen sonra iman halkasına dâhil oldu. Yaklaşık olarak ilk on sahabenin içerisinde yer alır Ebû Ubeyde. Aynı zamanda cennetle müjdelenen on sahabiden de biridir. Allah Resûlü ile tüm savaşlara şahitlik etmiştir. Dolayısıyla Allah'ın Kur'ân-ı Kerim'de örnek kıldığı Es-Sâbikûne'l Evvelûn'dan, yani sahabenin öncülerindendir.

1. Buhari, 3744; Müslim, 2419

Bir kalpte iki sevgi olmaz. Allah ve Resûlü'nün sevgisiyle beraber onların düşmanlarının sevgisi bir kalpte bir araya gelmez. İman bağı tüm bağlardan üstün bir bağdır. Sahabe iman bağının üstüne geçen tüm bağları yeri geldiğinde tereddüt etmeden koparmıştır. İşte Ebû Ubeyde'nin yaptığı gibi. Bu davranışlarından ötürü Allah onların kalplerine imanı kazımıştı, kendinden bir ruhla desteklemişti, onları altlarından ırmaklar akan ebedî cennetlerle müjdelemişti. En önemlisi Allah onlardan razı olmuştu...

İmanla Buluşması

Ebû Ubeyde'nin (ra) asıl ismi Âmir ibni Abdullah ibni el-Cerrâh'tır. Allah Resûlü (sav) ile soyu onuncu dedesi Fihr'de birleşmektedir. Ben-i Hâris Kabilesi'ne mensuptur. Araplarda künyeyle anılmak o kadar yaygındır ki bazen künye asıl isimlerin önüne geçer. Ebû Ubeyde de (ra) bu yüzden olsa gerek isminden çok künyesiyle anılmıştır. Tıpkı Ebû Bekir'de (ra) olduğu gibi o da daha çok Ebû Ubeyde diye meşhur olmuştur. Yine aynı şekilde dedesi ön plana çıktığı için babasına değil de dedesine nispet edilmiştir. Babası Âmir ibni Abdullah Kureyş'in önemli kişilerinden biridir. O, iman çağrısını duymuş, ama icabet etmemişti. İman etmediği gibi oğluna da imanından ötürü büyük zulümde bulunmuştu. Hatta Bedir Savaşı'nda sürekli karşı karşıya gelip onu öldürmeye çalışmıştı. Fakat istemeyerek de olsa kendisi oğlu tarafından öldürülmüştü. Ebû Ubeyde'nin (ra) annesi ise Ummu Ğanmi binti Câbir'dir.[2] İman çağrısına icabet etmiş, mümine bir hanım sahabidir.[3] Sonraları hicrete katılarak faziletine nail olmuştur.

Kureyş'in genelinde olduğu gibi Ebû Ubeyde de (ra) iyi bir tacirdi. Aynı zamanda dönemin en önemli alanlarından olan at binme, ok atma, kılıç kullanma noktasında da gayet bilgiliydi. Bunların yanı sıra bilgi seviyesi de yüksekti. Mekke'de okuma yazma bilen sayılı kişilerden biriydi. Onun hakkında, "Kureyş'in iki dâhisi vardır: Ebû Bekir ve Ebû Ubeyde İbnu'l Cerrâh."[4] denilerek ne kadar önemli bir konumda olduğu vurgulanmıştır.

Ebû Ubeyde (ra) İslam'ın ilk günlerinde, Allah Resûlü'nün (sav) Dâru'l Erkam'a girmesinden önce Osmân ibni Maz'ûn ve Abdurrahman ibni Avf'la beraber iman etti. Osmân, Zubeyr, Abdurrahmân, Sa'd ve Talha'dan (r.anhum) hemen sonra iman halkasına dâhil oldu. Yaklaşık olarak ilk on sahabenin içerisinde yer alır Ebû Ubeyde (ra).[5] Aynı zamanda cennetle müjdelenen on sahabiden de biridir.[6] Allah Resûlü (sav) ile tüm savaşlara iştirak etmiştir. Dolayısıya Allah'ın (cc) Kur'ân-ı Kerim'de örnek kıldığı Es-Sâbikûne'l Evvelûn'dan,[7] yani sahabenin öncülerindendir.

İman ve İmtihan

O günlerde iman edenlerin birçoğunda olduğu gibi Ebû Ubeyde de (ra) iman ettikten hemen sonra imtihan olmaya başlamıştı. İmanından ötürü ailesinden çetin eziyetler görüyordu. Ashâbının bu durumunu gören Allah Resûlü (sav) onları Habeşistan'a hicret etmeye teşvik etmişti.

"Allah Resûlü (sav) ashâbının başına gelen zorlukları gördüğü sırada kendisi Allah'ın korumasında ve amcasının himayesinde afiyet içerisindeydi. Gerçekten o, müminleri başlarına gelen zorluklardan koruyamıyordu. Onlara, 'Şayet Habeşistan'a giderseniz orada yanında kimseye zulmedilmeyen bir kral vardır. Orası doğruluk yurdudur. Tâ ki Allah size bir kurtuluş kılar.' buyurdu."[8]

Ebû Ubeyde (ra) bu teşvikle birinci Habeşistan hicretine katılmıştı. Sonra Mekke'nin İslam olduğu söylentisi duyulunca tekrar dönmüştü. Haberlerin yalan olduğu anlaşılınca tekrar ikinci Habeşistan hicretine katılmıştı.[9] Ebû Ubeyde (ra) yaklaşık yedi yıl diğer sahabilerle birlikte Allah Resûlü'nden (sav) ayrı kalmıştı.

Habeşistan'daki müminler farklı zamanlarda farklı topluluklarla kısım kısım Medine'ye hicret etmişti. Ebû Ubeyde (ra) Hicrete yakın Mekke'ye dönmüş ve kısa bir süre sonra Medine'ye hicret etmişti. Kulsûm ibnu'l Hidm'e (ra) konuk olmuştu. Allah Resûlü (sav) onu Muhammed ibni Mesleme (ra) ile kardeş kılmıştı.[10]

Hak ile Bâtılın Ayrıldığı Furkan Günü

Allah Resûlü (sav) Hicretten iki yıl sonra Kureyş'in büyük bir ticaret kervanının Şam'a gittiğini öğrendi. Bu kervanı vurmak için yola çıktıysa da gelişen olayların akabinde Kureyş'le karşı karşıya geldi. Kureyş böbürlenerek, çalım satarak, insanlara gösteriş yaparak, Allah'ın yolundan

2. İsmine Umeyme binti Ğanmi diyenler de olmuştur. bk. Ma'rifetu's Sahâbe, Ebû Nuaym, Dâru'l Vatani Li'n Neşri, 1/148
3. bk. Hakim, 5143
4. Târîhu Dımeşk, İbnu Asâkir, Dâru'l Fikr, 25/437
5. İbni Hişâm ilk iman edenlerden bahsederken dokuzuncu sırada Ebû Ubeyde'yi zikreder. Başkaları ise daha üst sıralamada yer verir. bk. Sîretu İbni Hişâm, Abdulmelik ibni Hişâm, Şirketu Mektebeti ve Matbaati Mustafâ El-Bâbî El-Halebî ve Evlâdihi, 1/250-252
6. Abdurrahman ibni Avf'tan rivayetle Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:
   "Ebû Bekir cennettedir. Ömer cennettedir. Osmân cennettedir. Alî cennettedir. Talha cennettedir. Zubeyir cennettedir. Abdurrahman ibni Avf cennettedir. Sa'd cennettedir. Saîd cennettedir. Ebû Ubeyde ibni Cerrâh cennettedir." (Tirmizi, 3747; Ahmed, 1675)
7. bk. 9/Tevbe, 100
8. Sîretu İbni Hişâm, Abdulmelik ibni Hişâm, Şirketu Mektebeti ve Matbaati Mustafâ El-Bâbî El-Halebî ve Evlâdihi, 1/321
9. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbnu Sa'd, Dâru Sâdr, 7/384
10. Sâlim Mevlâ Ebî Huzeyfe (ra) ile de kardeş kılındığı söylenmiştir. bk. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbnu Sa'd, Mektebetu'l Hâncî, 3/379

alıkoymak için[11] yurtlarından çıkıp Bedir'e geldi. İman ordusu ile küfür ordusu Furkan Günü, Bedir'de karşı karşıya geldi. Hak ehli ile bâtıl ehli çok yakın akraba olmalarına rağmen birbirlerine kılıç çekip çarpıştılar. Baba oğulla, ağabey kardeşiyle, amca yeğeniyle vuruştu.

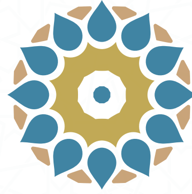
Ebû Bekir (ra) oğlu Abdurrahman ile, Alî (ra) kardeşi Akîl ile, Mus'ab (ra) kardeşi Ebû Azîz ile, Talha kardeşi Osmân ile savaşmıştı. Ebû Ubeyde (ra) ise babasıyla karşı karşıya gelip savaşarak onu öldürmek zorunda kaldı. Diğer arkadaşları gibi Allah'ın (cc) hakkının herkesin hakkından üstün olduğunu bu davranışıyla gösterdi. Allah (cc) o ve onun gibilerden Kur'ân-ı Kerim'de övgüyle bahsetti.

"Ebû Ubeyde'nin babası Bedir Günü'nde Ebû Ubeyde'nin karşısına çıkmaya çalıştı. (Ebû Ubeyde'nin ilahına hakaret ediyordu.)[12] Ebû Ubeyde ise ondan kaçındı. Babası, karşısına çıkmayı çoğaltınca Ebû Ubeyde ona yöneldi ve onu öldürdü. Bunun üzerine şu ayet indi:

'Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman eden bir topluluğun -babaları, oğulları, kardeşleri, aşiretleri dahi olsa- Allah ve Resûl'ü ile sınırlaşan insanlara sevgi beslediğini göremezsin. Bunlar, (Allah'ın) kalplerine imanı yazdığı ve onları kendinden bir ruhla desteklediği kimselerdir. Onları altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennete sokar. Allah onlardan razı olmuştur. Onlar da (Allah'tan) razı olmuşlardır. Bunlar, Allah'ın taraftarlarıdır. Dikkat edin! Hiç şüphesiz Allah'ın taraftarları, galip gelecek olanlardır.'[13] "[14]

Bir kalpte iki sevgi olmaz. Allah ve Resûlü'nün (sav) sevgisiyle beraber onların düşmanlarının sevgisi bir kalpte bir araya gelmez. İman bağı tüm bağlardan üstün bir bağdır. Sahabe iman bağının üstüne geçen tüm bağları yeri geldiğinde tereddüt etmeden koparmıştır. İşte Ebû Ubeyde'nin (ra) yaptığı gibi. Bu davranışlarından ötürü Allah (cc) onların kalplerine imanı kazımıştı, kendinden bir ruhla desteklemişti, onları altlarından ırmaklar akan ebedî cennetlerle müjdelemişti. En önemlisi Allah (cc) onlardan razı olmuştu...

Devam edecek, inşallah...

11. bk. 8/Enfâl, 47
12. Hadis kitaplarındaki ziyade: Hakim, 5152; Beyhaki, 17893
13. 58/Mücadele, 22
14. Ma'rifetu's Sahâbe, Ebû Nuaym, Dâru'l Vatani li'n Neşri, 1/149; El-İsâbe fî Temyîzi's Sahâbe, İbnu Hacer El-Askalânî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 3/476; El-Mu'cemu'l Kebîr, Et-Taberânî, Mektebetu ibni Teymiyye, 1/154 Rivayet hadis ve tarih kitaplarının bazılarında zikredilmiş ve rivayetin zayıf olmasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Bazı tefsir kitaplarında ise Ebû Ubeyde'nin babasının İslam'dan önce öldüğü söylenmiştir. bk. El-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur'ân, Kurtubî, Dâru'l Kutubi'l Mısrıyye, 17/307

Kerem ÇAĞLAR

HASIM DEĞİL, REFİKADIR HANIM

Tüm fertleriyle beraber aileyi tespih taneleri olarak düşünecek olursak bu tespihin imamesi/toparlayıcısı evin reisi olan erkektir/babadır. Şer'i şerif, aile içerisindeki uyum ve ailenin idaresi hususunda kadın ve erkeğin görev alanlarını ve yeteneklerini göz önünde bulundurarak eşler arasındaki sorumlulukları adil bir şekilde taksim etmiştir.

Kadınların, nasların delaletiyle erkeğe göre şer'i vecibelerin ifası hususunda bazı nakısaları olduğu malumdur. Bunun yanı sıra akli melekelerden olan hafıza konusunda da istisnalar olmakla beraber erkeğe nazaran daha az güçlü olduğu bilinen bir husustur.

Allah (cc) şöyle buyurmaktadır:

وَاسْتَشْهِدُوا شَهٖيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْۚ فَاِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَاَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَٓاءِ اَنْ تَضِلَّ اِحْدٰيهُمَا فَتُذَكِّرَ اِحْدٰيهُمَا الْاُخْرٰىۜ

"Erkeklerinizden iki şahit tutun. Şayet iki erkek bulamazsanız razı olduğunuz şahitlerden bir erkek ve iki kadını şahit tutun. (İki kadının bir erkek yerine geçmesinin hikmeti) biri unuttuğunda diğeri ona hatırlatsın diyedir."[1]

Ebû Sa'îd el-Hudrî'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi (sav) bir Kurban veya Ramazan Bayramı'nda, bayram namazı için mescide çıktı. Namazdan sonra insanlara vaaz etti ve 'Ey insanlar, sadaka veriniz!' diyerek onlara sadaka vermelerini emretti. Sonra kadınların yanına gitti ve onlara hitaben şöyle dedi: 'Ey kadınlar topluluğu! Sadaka veriniz. Cehennemdekilerin çoğunun siz kadınlar olduğunu gördüm.' Kadınlar, 'Niçin, ey Allah'ın Resûlü?' diye sordular. Şöyle buyurdu: 'Çünkü sizler çok lanet ediyorsunuz. Kocalarınızın sizin için yaptığı iyiliklere nankörlük ediyorsunuz. Aklı başında bir erkeğin aklını sizin kadar çelebilen aklı ve dini eksik başka bir varlık görmedim.' Kadınlar tekrar sordular: 'Aklımızın ve dinimizin noksanlığı nedir, ey Allah'ın Resûlü?' Resûlullah (sav), 'Kadının şahitliği erkeğin şahitliğinin yarısı değil midir?' diye sordu. Kadınlar, 'Evet.' cevabını verdiler. Resûlullah (sav) izah etti ve tekrar sordu: 'İşte bu aklın eksikliğinden, hayız olduğu zaman (günlerce bekler de) namaz kılmaz. Ramazan'da bir müddet oruç tutmaz değil mi?' Kadınlar, 'Evet.' dediler."[2]

Ayet-i kerime ile hadis-i şerif bizlere, kadınlara özgü bazı özellikleri göstermek suretiyle bu hususlarda dikkatli olmak

1. 2/Bakara, 282
2. Buhari, 304; Müslim, 79-80

ve bilinçli davranmak için özenli ve duyarlı olunması gerektiğini salık vermektedir. Kadın, hangi durumda ve pozisyonda olursa olsun, üzerine yaratılmış olduğu asli tabiatından tamamen uzaklaşması hâlinde aile ve insanlık için bir felaket potansiyeli taşır. Zira kadının dış uyaranlar ve uyarıcılar karşısında etkilenmeye açık ve duygusallığı ağır basan bir tabiatı vardır.

Aile içerisinde muhtemel problemlerin kaynağı olabilecek, kadına has bu tür özellikleri açıklığa kavuştuktan sonra erkeğe düşen, eşine karşı duyarlı olmak ve hassas davranmaktır. Hanımı hakkında adil ve insaflı olup üzerine düşen sorumlulukları yerine getiren bir erkek güzel muamelesinin karşılığını fazlasıyla görecektir. Bir erkek, hanımında hoşuna gitmeyecek bir huyla karşılaşabilir. Sırf böyle hoş olmayan bir huyu var diye şeytanın da telbisatıyla bu meseleyi büyüterek daha ciddi problemlere gerekçe kılmamalıdır.

Allah (cc) şöyle buyurmuştur:

وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِۚ فَاِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْـًٔا وَيَجْعَلَ اللّٰهُ فِيهِ خَيْرًا كَث۪يرًا

"Onlarla iyilikle geçinin. Şayet onlardan hoşlanmazsanız (acele etmeyin). Umulur ki hoşlanmadığınız bir şeyde Allah çokça hayır kılar."[3]

Ebû Hureyre'den (ra) merfû olarak rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse karısına kin beslemesin. Onun bir huyunu beğenmezse, bir başka huyunu beğenir."[4]

Bu hadis bize erkeğin, eşinin hoşlanmadığı bazı huylarından dolayı ona buğzetmemesi gerektiğini öğretmektedir. Erkek, eşinin bir huyunu beğenmeyebilir. Bu, mümkün ve tolere edilebilir bir durumdur. Fakat unutulmamalıdır ki eşinde bulunan birçok huyunu da beğeniyordur. Hadisin orijinal metninde geçen "ferk" kelimesi "düşmanlık" veya "kin beslemek" manasına gelir. Mümin olan bir erkek, mümin olan bir kadına kin/düşmanlık beslemesin. Doğal olarak kişinin hanımı da bu kapsamdadır. Onda sevmediği bir huy/ahlak görürse bundan dolayı ona kin besleyip buğzetmesin. Kişinin adil davranması, üzerine vacip olan bir husustur ve ilişkisinin çerçevesini belirler.

Erkeklerin Kadınlar Üzerine Yönetici Olması

اَلرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَٓاءِ بِمَا فَضَّلَ اللّٰهُ بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍ وَبِمَٓا اَنْفَقُوا مِنْ اَمْوَالِهِمْۜ

"Allah'ın bir kısmını (erkekleri) diğer bir kısmına (kadınlara) üstün kılması ve mallarından harcamaları nedeniyle erkekler, kadınlar üzerinde yöneticidir."[5]

Bizzat kadının vicdanı, fıtrî yapısına ters düşen aile reisliği görevini üstlenmekten kaçınıyor ve bundan hoşlanmıyor. Aile reisliği görevini üstlenmeyen, bu görevin gerektirdiği nitelikler konusunda eksiği olan, bu yüzden bu görevi eşinin üzerine yıkan erkekle bir arada yaşamak durumunda kalan kadın; eksiklik, boşluk, endişe ve mutsuzluk duygusuna kapılıyor. Bu, sosyal hayatta somut izlerine rastlanan bir realitedir.

Kimi modern cahiliye mensuplarının iddialarının aksine yukarıdaki ayette belirtilen "erkeğin yöneticilik yetkisi" kadının ne aile ve toplum içerisindeki şahsiyetini ne de hukuki kişiliğini asla zedelemez. Şer'i şerifin öngördüğü bu ilke sadece aile içi iş bölümüne dair bir uygulamadır. Buradaki amaç ise son derece önemli ve değerli olan aile kurumunu yönetmek, korumak ve sağlıklı bir şekilde idamesini sağlamaktır.

Toplumsal hayatın düzenli bir şekilde sürdürülmesi için oluşturulmuş birçok kurumsal yapı bulunmaktadır. Ancak şu bir hakikattir ki hiçbir kurum aile müessesesi kadar önemli ve değerli değildir. Bu gerçek ortadayken eğitim, sanayi, bayındırlık, belediyecilik ve diğer kurumlar öyle her talip olan sıradan kimselerin yönetimine verilemez. Bu kurumlardan birine idareci olmak isteyen kimselerin ehil, eğitimli, uzman ve donanımlı olması şartı aranır.

Aile müessesesini de bu çerçevede değerlendirebiliriz. Tüm fertleriyle beraber aileyi tespih taneleri olarak düşünecek olursak bu tespihin imamesi/toparlayıcısı evin reisi olan erkektir/babadır. Şer'i şerif, aile içerisindeki uyum ve ailenin idaresi hususunda kadın ve erkeğin görev alanlarını ve yeteneklerini göz önünde bulundurarak eşler arasındaki sorumlulukları adil bir şekilde taksim etmiştir. Kadına, doğacak bebeği karnında taşıması, doğurması ile emzirip bakım ve büyütme görevini verdi. Bu, hiç şüphe yok ki büyük ve önemli bir görevdir. Konuyla ilgili olarak Seyyid Kutub'un (rh) yaptığı tefsirden bazı önemli tespitlerini aktararak bu bölümü noktalayacağız, inşallah:

"Bu görev, kadının yapısında kök salan derin organik, psikolojik ve aklî yatkınlıklar ve ön hazırlıklar olmaksızın yerine getirilebilecek kolay ve basit bir görev değildir.

3. 4/Nisâ, 19
4. Müslim, 1469
5. 4/Nisâ, 34

Bu yüzden evin ekonomik ihtiyaçlarını karşılama ve kadını koruma görevinin karşı cinse, yani erkeğe yüklenmesi adalet gereğidir. Böylece kadın, kendini tamamen öz görevine adasın, bir yandan karnında çocuk taşır, onu doğurur, emzirir ve bakarken öte yandan kendini ve çocuğunu geçindirmek için çalışmak, çabalamak ve gece-gündüz demeden emek harcamak zorunda kalmasın. Bunun yanı sıra erkeğin organik, sinirsel, aklî ve psikolojik yapısını bu görevi yerine getirmesini sağlayacak yetenekler ile donatmak da adalet gereğidir. Kadını da kendi görevini yerine getirmesini mümkün kılacak organik, psikolojik, sinirsel ve akli yetenekler ile donatmak da bu adalet terazisinin öbür kefesini oluşturur.

Yüce Allah, bu gerekçe ile, kadına -diğer özellikleri yanında- incelik, şefkat, hızla reaksiyon, çocuğun isteklerini bilinçsiz ve düşüncesiz bir refleks ile hemen karşılama yetenekleri ile donatmıştır. Böylece bu ihtiyaçlar anne tarafından hemen ve zorlamayı andıran bir irade ile karşılanmaktadır. Bu sayede ihtiyacı karşılama için harcanacak çaba ne kadar sıkıntı verici olsa ve ne kadar fedakârlık gerektirse de bir yandan hızlı bir refleks ile harcanmakta ve öbür yandan da bu iş gönüllü olarak yapılmaktadır.

Kadının yanı sıra erkek de sertlik, katılık, reaksiyon ve tepki ağırlığı, harekete geçmeden ve uyarılara karşılık vermeden önce düşünme, bilinç süzgecinden geçirme yetenekleri ile donatıldı. Çünkü hayatının ilk aşamasındaki tecrübesinden tutun da eşini ve çocuklarını korumak için sürekli biçimde verdiği savaşın her aşamasına kadar, ailenin geçimini sağlamadan tutun da diğer bütün yükümlülüklerine varıncaya kadar omuzlarında taşıdığı bütün görevler, genellikle ileri atılmadan önce soğukkanlı bir iç değerlendirme yapmayı, düşünüp taşınmayı ve ölçülü reaksiyonlar göstermeyi gerektiren görevlerdir. Bu özel yetenekler de tıpkı kadının mukabil yetenekleri gibi, erkeğin yapısının derinliklerine kök salmıştır.

Erkeğin bu özel yetenekleri onu yöneticilikte kadından daha güçlü ve daha üstün bir konuma getiriyor. Bunun yanı sıra iş bölümünün gereği olarak omuzlarına yüklenen evi geçindirme yükümlülüğü de ona yöneticilikte ve reislikte öncelik sağlıyor. Çünkü aile kurumunun geçimini sağlamak ve ailenin malî tasarruflarına yön verme sorumluluğunu üstlenmek, erkeğin karakteristik yapısına ve aile içindeki fonksiyonuna kadına göre daha uygundur.

Eğer kadına, diğer kendine özgü sorumlulukları yanında bir de evi yönetme görevi yüklenirse bu zulüm olur. Bizzat kadının vicdanı, fıtrî yapısına ters düşen aile reisliği görevini üstlenmekten kaçınıyor ve bundan hoşlanmıyor. Aile reisliği görevini üstlenmeyen, bu görevin gerektirdiği nitelikler konusunda eksiği olan, bu yüzden bu görevi eşinin üzerine yıkan erkekle bir arada yaşamak durumunda kalan kadın; eksiklik, boşluk, endişe ve mutsuzluk duygusuna kapılıyor. Bu, sosyal hayatta somut izlerine rastlanan bir realitedir."[6]

On Dördüncü (14.) Bölümün Sonu

Devam edecek, inşallah...

6. bk. Seyyid Kutub, Fî Zılâl-il Kur'ân, 3/149, Nisâ Suresi, 34. ayeti tefsiri

Zeynep BAYANCUK

İSTİNAT DUVARI

Bazı kelimeler dilimize Arapçadan geçmiş malumunuz. İşgal, bunlardan biri. Son bir asırdır bitmek bilmeyen bir işgal var yeryüzünde. Aşinayız bu kelimeye. Toprakları işgal edilenler, evleri işgal edilenler... Haberlerde iç burkan görüntülerle izliyoruz hepsini.

Bu görüntülerin en yoğun yaşandığı Filistin topraklarında işgalin başka bir boyutu da yaşanıyor. Filistin birkaç bölüme ayrılmış. Şu ân sadece Gazze'de savaş var. Diğer bölümlerde hayat kısmen normal seyrinde. Hatta bu bölümlerden biri 48 Arapları olarak adlandırılan, İsrail'in(!) içinde yaşayan Filistinlilerin yaşam alanı... Özelliği ne, derseniz burada İsrail pasaportu alabiliyor, yurt dışına seyahat edebiliyor, mecliste söz sahibi olabiliyor, düzenli çalışıp rahat bir hayata sahip olabiliyorsunuz. Tabii bir bedeli var: Zulmü kanıksamak... Gazzelilerle aynı kana aynı dile sahip olmalarına rağmen zarar görmeden hayatlarına devam eden bu insanların yaşadığı bambaşka bir işgal, "ruhların işgali".

Projektörü kendimize yansıtalım. Bizde de yüzyıllık bir işgal söz konusu. Cumhuriyetle hayatımızın her alanından dinin çıkarılması için yapılmış ve başarıya ulaşmış bir işgal var. Ne kadar kurtulmaya çalışsak da bir şekilde içimize sızan, eğitim hayatımız malum okullarda geçtiği için zihin dünyamızda bir karartı şeklinde bile olsa iz bırakan bir işgal...Ve maalesef 48 Arapları gibi biz de bu işgali kanıksamışız.

İşgaller bunlarla sınırlı değil. Zamanımız da işgal ediliyor. Çocukken zorunlu eğitimle, gençken bir üniversiteye yerleşme hevesiyle ve asgari ücret için kölelik sisteminin varyantı olarak on iki saat çalışmak zorunda olmak işgal değil de ne?..

Ahlakımız, ruh dünyamız da nasibini alıyor işgallerden. Kendini ayakta tutacak dinamiklere ayıracak vakit kalmıyor. Oldu ki kaldı, işgalci birlikler birkaç inçlik ekranlardan saldırıyor. Akış, kaydırdıkça eğlenceli görüntüler sunuyor. Zaman akıp giderken manevi değerler de bir mumun gittikçe erimesi gibi önce zayıflıyor, ardından nur sönüyor. İşte asıl meselem bu benim. Bâtılın hayatımızın her ânını kuşatması, sosyal medya araçlarıyla bizi esir alması ve bu esaretin bizi doğrultan istinat duvarının altını sinsice oyması...

İstinat duvarı, yapılan inşaatın kaymasını engelleyen duvardır. Yalnızca bu da değil, toprak üstünde kalan yapının korunmasını da sağlar. O zaman yapmamız gereken şey belli: İmanımızın, ahlakımızın, zamanımızın, hayatımızın; dolayısıyla hem dünyamızın hem ahiretimizin işgaline karşı güçlü bir istinat duvarı inşa etmek...

Peki, nereden başlayacağız? Bunu yaparken işgalle aynı kökten türeyen bir kelimeyi harcımıza katacağız: Meşguliyet. Tabii buna bir sıfat da eklemek gerek: Hakla meşguliyet...

Biz hakla meşgul oldukça hayatımızda işgal edilebilecek bir alan bırakmamış olacağız.

Hakla meşguliyet oldukça geniş bir kavram. İslam'ın doğru anlaşılması, insanların tevhidi duyması için çalışmak bu kavrama dâhil olduğu gibi kişisel ve manevi gelişimimiz için çabalamak da hakla meşguliyettir. Evimizin, eşimizin, evladımızın, bedenimizin, akrabalarımızın hakkını vermek bu bağlamda değerlendirildiği gibi Allah'ın (cc) esmasını tanıyacağımız güzellikleri gezip görmek de hakla meşguliyettir. Örnekleri çoğaltmak yazıyı uzatmaya yarayacak, biz ölçüyü verelim: Yaptığımız şeyin Allah'ı (cc) razı edip etmediğine bakmamız yeterlidir. Çünkü hakkın ölçüsü El-Hakk tarafından belirlenmiştir.

"De ki: 'Hak geldi. Bâtıl zail oldu. Şüphesiz ki bâtıl, yok olmaya mahkûmdur.' "[1]

1. 17/İsrâ, 81

Dr. Gözde TERCUMAN

SAĞ BEYİN VE SOL BEYİN ÜZERİNE BAZI ÖRNEKLER

Yaşadığımız çağ, başarı ölçüsü olarak gemiyi limana getirip getiremediğimize bakıyor… Gemimiz limana ulaşmışsa başarılı, ulaşmamışsa başarısız oluyor. Sonuçlar üzerinden başarı kriterleri belirleniyor. Sadece sol beynin aktiviteleri değerlendiriliyor. Süreç önemsenmiyor; hangi fırtınaları atlattığımızla, hangi denizleri aştığımızla, hangi dalgalarla boğuştuğumuzla kimse ilgilenmiyor. Oysa hayalini kurup yolculuğa çıkmaya karar verdiğimiz ândan itibaren başlar serüvenimiz; seçimlerimiz, yol ayrımlarımız, süreçteki çabamız, kendimize rağmen yaptıklarımız da çok değerlidir. Yolculuğun bize hissettirdikleri ve resmin bütünü duygularımızı değiştirir ve dönüştürür, çoğu zaman da olgunlaştırır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Bir önceki yazımızda beynimizin sağ ve sol tarafının özelliklerinden, aralarındaki bağlantının dengeyi sağlamadaki öneminden bahsetmiştik. Yaşanan bir hadisede sağ ve sol beyin dengeli olduğunda kişi olaylara bütüncül bir şekilde bakarken aynı zamanda olayın içerisindeki detayları da fark eder, olayı baştan sona çizgisel olarak doğru sıralayıp hangi durumun hangi olayı tetiklediğini sebep sonuç ilişkisi içerisinde kurabilir. Sadece sağ beyinle yaklaştığında olayların gelişme sırası ve içerisindeki detaylar gözden kaçabilir ve mantıksal çıkarımlar, yerini duygusal tepkilere bırakabilir. Saf sol beyinle yaklaştığında ise büyük resim fark edilmez, duygusal verilerden destek alınamaz, olayın bütününün ne anlama geldiği fark edilemeyip detaylarda boğulunur. Esneklik, genişlik ve tolerans kaybolur. Sağ beynin duyguları sol beynin mantığıyla birleştiğinde isabetli değerlendirmeler, yerinde tepkiler ve hikmetli davranışlar ortaya çıkar, Allah (cc) en doğrusunu bilir. Bu yazımızda da bazı örnekler verecek ve beyin bölgelerine göre yaklaşımları konuşacağız, Allah'ın izniyle. Çaba bizden, başarı Allah'tandır (cc).

Birlikte Hendek Günü'ne gidelim; ortamı hayal edelim; sahabeleri görmeye, Peygamberimiz (sav) ile aynı havayı teneffüs etmeye çalışalım. Öyle bir güne gittik ki düşman Medine sınırına kadar dayanmış. Geride evlerimizden, eşlerimizden ve çocuklarımızdan endişeleniyoruz; mahremimiz tehlikede. Medine içinde de durum hiç parlak değil; Yahudiler tuzak kuruyor, münafıklar kanlı ittifaklar peşinde müminlerin aleyhine çalışıyor.

Savaşacağız… Açız, bedenen zorlanıyoruz. Teknik ekipmanlarımız az ve düşman kalabalık. Daha önce hiç tecrübe etmediğimiz bir savunma savaşı yapmaya karar verildi, tecrübe etmediğimiz için süreci ve sonuçları öngöremiyoruz. Hendekler kazılmasının önemi büyük. Tüm bu atmosferde hendeğe indik, karşımıza bir kaya çıktı ve kıramıyoruz…

Allah'ın (cc) insana nimet olarak verdiği akılla sürece bakıldığında sol beyin çoktan şartları okudu, teknik yeter-

sizliği ve beden zayıflığını fark etti, sayıları hesaplayıp birbirine oranladı bile… Sağ beynin ise hissettiği tek bir şey var: Korku… Tam bu noktada bir insanın düşünceleri ve duyguları neler olurdu?

"Hani size, hem üst tarafınızdan hem de alt tarafınızdan gelmişlerdi. Hani gözler kaymış, yürekler ağza gelmişti. Allah hakkında çeşitli zanlarda bulunuyordunuz. İşte tam orada, müminler imtihan edilmiş ve şiddetli bir sarsıntıyla sarsılmışlardı. Hani münafıklar ve kalplerinde hastalık bulunanlar diyorlardı ki: 'Allah ve Resûlü bizi aldatmaktan başka bir şey vadetmedi (boş vaadlerle bizi kandırdı).' Hani onlardan bir grup, 'Ey Yesripliler! Kalacak yeriniz yok, geri dönün.' diyorlardı. Bir grup, Nebi'den izin istiyor ve diyorlardı ki: 'Evlerimiz avrettir/korumasızdır.' Oysa evleri korumasız değildi. Onlar sadece kaçmak istiyorlardı."[1]

Allah (cc) en doğrusunu bilir, münafıklar ve kâfirler de sol beynin şartlarına ve sağ beynin korkularına yenildiler.

"Andolsun ki bundan önce, dönüp kaçmayacaklarına dair Allah'a söz vermişlerdi. Allah'a verilen söz (mutlaka) sorulur."[2]

"De ki: 'Ölümden ya da öldürülmekten kaçmanız size fayda sağlamaz. (Kaçarsanız, ömrünüzün kaldığı) kısa müddet dışında faydalandırılmazsınız.' "[3]

"De ki: 'Şayet sizin için bir kötülük ya da rahmet dilerse, Allah'a karşı sizi koruyacak (ya da rahmetine engel olacak) kimdir? Onlar, kendileri için Allah'ın dışında ne bir veli ne de bir yardımcı bulabilirler.' "[4]

"Muhakkak ki Allah, içinizden engelleyici olanları ve kardeşlerine, 'Bize gelin.' diyenleri bilir. Böyleleri (ancak riya, şöhret gibi sebeplerle) çok az savaşa katılırlar."[5]

"(Geldikleri az zamanlarda da) size karşı bencillerdir. Korku geldiğinde, ölüm korkusuyla bayılan(ın bakışları) gibi gözleri dönerek sana baktıklarını görürsün. Korku gidince de hayra (ganimete) pek düşkün olarak, keskin dilleriyle sizinle konuşur (sizi eleştirip incitirler). Bunlar, iman etmemişlerdir, Allah da amellerini boşa götürmüştür. Bu, Allah için çok kolaydır."[6]

Tam o sırada Allah Resûlü (sav) geliyor. Karnında iki taş bağlı, hendeğe iniyor, "Allahu Ekber!" diyor. Allah'ın büyüklüğünü hatırlatıyor. Senin Rabbin şartların ötesinde… Sen insan olarak zorlanıyorsun, ama en büyük olan Allah'ı zorlayacak hiçbir şey yok! "Allahu Ekber!" diyor. Sen mümin olarak tarafını seçtin. Mesele, hak ile bâtılın kavgası… Sen Allah'ın dini en yüce olsun diye savaşıyor ve çabalıyorsun. "Allahu Ekber!" diyor. Sonuçlar Allah'a (cc) aittir. Şehadet de zafer de senin için başarıdır. Saf sol beynin şartlara odaklı sebep sonuç ilişkisine, sağ beynin bütüncül yaklaşımını eklemeye başladın. Saf sağ beynin korku kaosunu sol beynin mantığıyla yoğurmaya başladın. Allah (cc) tüm gücü, kudreti, büyüklüğü, azameti ve yardımıyla bizimle beraber; Allah'ın Peygamberi aramızda… Peygamberimiz (sav) taşa vuruyor, kıvılcımlar çıkıyor ve her kıvılcımla Allah Resûlü (sav) Şam'ın anahtarlarını ve kızıl saraylarını, İran'ın anahtarlarını, Kisra'nın bilezikleri ve Medain'in beyaz saraylarını, Yemen'in anahtarlarını ve San'a'nın kapılarını vadediyor. Biraz önce sol beynin baskın hâlde şartları okurken şimdi sağ beynin geleceğe dair beklenti içinde ve hayal kuruyor.[7] Korku kaosu yerini ümide bırakıyor ve sen umutla doluyorsun. Bakış açın daha da genişliyor. Geçmişle ve gelecekle bağ kuruyorsun. Allah'ın (cc) vaadini kavrıyorsun. Geçmişte bir kere bile yardımsız kalmadığını ve gelecekten Ahiret Günü'nü umduğunu, cenneti istediğini hatırlıyorsun.

"Ey iman edenler! Allah'ın üzerinizdeki nimetlerini hatırlayın. Hani size ordular gelmişti de onların üzerine fırtına ve görmediğiniz ordular salmıştık. Allah, yaptıklarınızı görendir."[8]

"Andolsun ki sizin için, Allah'ı ve Ahiret Günü'nü uman ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah Resûl'ünde güzel bir örneklik vardır."[9]

Evet, şartlar var; ama İslami mücadelede beynin sınırlarını zorlayan, aklın kavrayamadığı pek çok mucize ve yardım da var.

Evet, detaylar önemli; ama olayın bütününde -şehadet veya zafer- müminler her türlü kazanan konumunda.

Evet, bazı sebepler bazı sonuçları doğurur; ama senin Rabbinin vaadini gerçekleştirmesine engel olacak hiçbir kevnî yasa yok.

Evet, korkuyorsun; ama Allah Resûlü (sav) sana hedefler gösteriyor, ümit aşılıyor; onu örnek al.

Evet, dünya imtihan dünyası; ama sen Allah'ı (cc) umuyorsun ve ahireti istiyorsun…

Şimdi sağ ve sol beyin birlikte ve dengeli çalışıyor. Kalbimizde iman tazelendi. Nasıl hissediyorsunuz? Bu enerjiyle nasıl bir kulluk sergilersiniz?[10] Hendek Günü'nden günümüze gelebiliriz…

Örneğin iş yerinde üst üste üç kere geç kalan bir çalışana karşı, "Bu ne sorumsuzluk! Hep geç kalıyorsun. İşine gereken ehemmiyeti vermiyorsun." gibi söylemler

1. 33/Ahzâb, 10-13
2. 33/Ahzâb, 15
3. 33/Ahzâb, 16
4. 33/Ahzâb, 17
5. 33/Ahzâb, 18
6. 33/Ahzâb, 19

7. Hayal kurmak, belleğimizi güçlendirir, algılama yeteneğimizi arttırır, problem çözme becerilerimizi geliştirir, duygusal durumumuzu iyileştirir ve geleceğe yönelik hedefler belirlememize yardımcı olur. Hayal kurmak aynı zamanda beynimizin dinlenmesini ve yenilenmesini sağlar.
8. 33/Ahzâb, 9
9. 33/Ahzâb, 21
10. Hendek Günü'ne dair yaptığım değerlendirme kendi okumalarımın sonucu oluşan bireysel kanaatimdir. Yanlışlar bana ve nefsime aittir. Tevhid çatısı altında dünyevi ilimleri bina etmek uzun bir yürüyüşse bu değerlendirme, yürümeyi yeni öğrenen bir bebeğin attığı ilk adımlar gibidir; hataya, eksikliğe ve yanlışa açıktır. Eğer bu adımla isabet edebilmişsem bu başarı Allah'tandır (cc).

saf sol beynin cümleleridir. Katı, uyumsuz, müzakereye kapalı, hoşgörüsüz bir yaklaşımla düzen ve disiplin beklemektedir. Sağ beyinden yardım almadan sebep sonuç ilişkisi kurulduğunda "İşine geç kalıyor, o zaman gereken önemi vermiyor." çıkarımı kaçınılmaz olur. Hâlbuki sağ beyin ile sol beyin dengeli bir şekilde çalıştığında bu çalışanın bir yıldır o iş yerinde çalıştığını, genelinde işine zamanında geldiğini; fakat son dönemlerde bazı sıkıntılar yaşadığı için geç kaldığını görebilir. Bu çalışana katı düzeni dayatmak yerine sorunların çözümüne yardımcı olabileceğini fark eder. Saf sağ beyin yaklaşımında ise mantık ve düzen kaybolur. Kişi duygularının ve hislerinin kaosuna kapılır. Mantıktan uzak zanna dayalı çıkarımlar, niyet okuma eğilimleri meydana gelebilir; problemi saptama ve çözme becerisi kaybolur. Duygu yüküyle aşırı tepkiler verilir.

Örneğin bir çocuk hoş olmayan bir davranış sergilediğinde, "Bu çocuk hep böyle yapıyor!" genellemesi sol beynin tepkisidir. Oysa o çocuğun geneli normaldir, o ânda öyle bir davranış gelişmiştir. Yapılan bir davranış üzerinden çocuğa sıfat yerleştirmek de sol beynin hâkimiyetindeki bir durumdur. Çocuğun yaptığı bir davranışı kendi üzerine alıp duygusal kaos yaşayan ebeveyn de sağ beyin tepkileri veriyordur.

Örneğin bir insan misafirliğe gitti ve ev sahibi bir kek ikram etti, kek yanmış. "Keki yaktığına göre kek yapmayı bilmiyor. Fırını doğru pişirmemiş. Güzel kek yapamıyor." gibi çıkarımlar sol beynin cümleleridir. Kekin yanmasının misafirde duyguları tetiklemesi ve bazen de fazla tepkilere sebep olması da sağ beynin etkisidir. Burada üç noktaya dikkat etmek faydalıdır. Birincisi; sol beyin çıkarımlar yapar, ama seçeneklerin tamamı bunlar değildir, belki de yüzlerce olasılık vardır. Olayı bütünden koparıp duygulardan sıyrılmış hâlde değerlendirdiğinde çoğu zaman yanlış yönde sebep sonuç ilişkisi kurar. Sadece sol beynin mantığını kullanıp duygulardan ve kişisel deneyimlerden sıyrılmak duygusal açıdan bir çölde yaşamak gibidir. İkincisi; mantıktan sıyrılmış hâlde duygulara kapıldığında insan, çevresindeki her şeyi kendisiyle ilgili zannedebilir ve kendisiyle alakası olmayan pek çok nokta duygu yüküne sebep olabilir. Duygularımız önemlidir, ama mantığımız hayata anlam katar. Eğer sağ beynimiz kontrolü ele alır ve biz de sol beynimizin mantıklı yönünü göz ardı edersek kendimizi duygu seli içinde sürüklenirken buluruz. Üçüncüsü -ve bence en önemlisi-, kekin yanması sadece bir aşamada yaşanan bir aksamadır. Olayın bütünü değerlendirildiğinde kişi keki yapabilmek için malzemeleri alacağı parayı kazanmalı, markete gidip malzemeleri almalı, onları eve taşımalı, kek tarifini bilmeli veya bulmalı, tarife uygun kek harcını hazırlamalı, pişirme kalıbı olmalı ve ona aktarmalı, pişirmeli, misafirine servis etmeli... Neredeyse sekiz dokuz aşamalı bir işlemin bir noktasındaki aksamayı "başarısız" saymak hem sol beynin etkisinde fazlaca kalındığının hem de toplumun başarı anlayışının kokusunun kişinin üstüne sindiğinin göstergelerinden biridir. Hâlbuki Rabbimiz niyetimizden çabamıza, amelin her bir aşamasına kişinin ihlası oranında kat kat ecir veriyor. O nedenle sürecin tamamını değerlendirmeye almak, başarı ölçülerini gözden geçirmek ve her amelde niyetleri (duyguları ve hisleri) de hesaba katarak karara varmanın önemli olduğunu düşünüyorum.

Bazen öyle çalışmalar, öyle projeler sol beynin hezimetine uğruyor ki insanın ağzı açık kalıyor... Bu çalışmada onlarca insan görev alıyor, saatlerce çalışıyor, maddi kaynak oluşturuluyor, tasarlanıyor, düşünülüyor, hesaplanıyor, emek harcanıyor, sadece çalışanlar değil aileleri de fedakârlıkta bulunuyor... Bir evresinde ortaya çıkan istenmeyen bir durum, çalışmanın tamamını hedef alacak şekilde sol beynin yıkıcı eleştirilerini hak etmiyor.

Yaşadığımız çağ, başarı ölçüsü olarak gemiyi limana getirip getiremediğimize bakıyor... Gemimiz limana ulaşmışsa başarılı, ulaşmamışsa başarısız oluyor. Sonuçlar üzerinden başarı kriterleri belirleniyor. Sadece sol beynin aktiviteleri değerlendiriliyor. Süreç önemsenmiyor; hangi fırtınaları atlattığımızla, hangi denizleri aştığımızla, hangi dalgalarla boğuştuğumuzla kimse ilgilenmiyor. Oysa hayalini kurup yolculuğa çıkmaya karar verdiğimiz ândan itibaren başlar serüvenimiz; seçimlerimiz, yol ayrımlarımız, süreçteki çabamız, kendimize rağmen yaptıklarımız da çok değerlidir. Yolculuğun bize hissettirdikleri ve resmin bütünü duygularımızı değiştirir ve dönüştürür, çoğu zaman da olgunlaştırır. Başarı olarak görülen sonuç, insanın dışında kalan kısımdır. Çünkü sonuç Allah'a (cc) aittir. Geminin limana gelip gelmeyeceği de gelecekse bunun ne zaman gerçekleşeceği de Allah'ın (cc) takdirindedir. Geminin limana ulaşıp ulaşmaması bizim elimizde değildir. Hatta belki de bütünün içerisindeki en önemsiz detaydır. Dolayısıyla bu bir başarı ölçüsü de değildir. İnsana düşen; seyahate çıkmak, tedbirleri almak, zorluklara sabretmek, güzelliklere şükretmek ve sürecin hakkını vermektir. Bizler geminin limana gelmesini önemsediğimiz kadar süreci, çabayı ve o sonuca gelirken yaşananları da önemseyelim ki olgunlaştığımız ve büyüdüğümüz noktaları gözden kaçırmayalım...

Bir sonraki yazıda buluşmak duasıyla...

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

KADIN BEYNİ – ERKEK BEYNİ

Psikotevhid Birimi
Melek ŞEREF

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne ve onun ehline selam olsun.

İnsanlığın tarihine baktığımızda kadın ve erkek hep beraber var olmuştur. Nitekim Rabbimiz kadın ve erkeğin yaratılışına dair birçok ayetle bu konuya ışık tutmaktadır. Bu ayetlerden Rûm Suresi'nin 21. ayeti ile Bakara Sure'nin 187. ayetini bugünkü konumuza giriş olarak zikredeceğiz:

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ٓ اَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوٓا اِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةًۜ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"Kendilerinde sükûnet bulup (huzura kavuşasınız diye) sizin için nefislerinizden eşler yaratması, aranızda sevgi ve merhamet kılması da O'nun ayetlerindendir. Şüphesiz ki bunda, düşünen bir topluluk için ayetler vardır."[1]

Bu ayetle biz şunu anlıyoruz ki kadın ve erkek birbiri için eştir. Birbirleri için yaratılmışlardır. Allah'ın (cc) aralarında kıldığı sevgi ve merhamet, evlilik yoluyla yakınlık kurmalarını sağlar. Bu yakınlık üzerine tesis edilen ilişkide iki tarafın da çeşit çeşit ihtiyaç, istek ve arzuları olacaktır. Bu yönümüze Rabbimiz (cc) Bakara 187. ayetle dikkatlerimizi çeker.

هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَاَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ

"Onlar sizin için bir örtü, siz de onlar için bir örtüsünüz."[2] Birbirinin örtüsü olan kadın ve erkek birbirinin ihtiyacını gideren temel kaynağıdır.

Peki, birbirine eş, ihtiyaçlarına temel kaynak olan kadın ve erkek birbirlerine hakkıyla nasıl muamele edebilir? Birbirlerinden bazı yönlerden bir o kadar farklıyken duygu, düşünce ve davranışlarını nasıl anlayacaklar? Birbirlerini ne kadar tanıyorlar ki? Tarih boyunca birbirlerini tanıyamayan kadın ve erkek, muhatabının davranışlarını anlamlandıramamıştır. Karşısındakinin davranışlarını kendi değer yargısıyla yargılamanın sonucunda kadın ile erkek sürekli bir çatışma içerisinde olmakta ve bu çatışma döngüsünden çıkamamaktadır. Bundan dolayı öncelikle kadın ve erkeğin birbirini tanıması gerekmektedir. Tanıma süreci ise (biyo-

Rabbimizin beynin sadece %1 kısım farklılık vesilesiyle iki cins arasında bu denli sayısız farklılıklar yaratması O'nun rahmet ve fazlındandır.

1. 30/Rûm, 21
2. 2/Bakara, 187

lojik, ruhsal psikolojik ve manevi) birçok farklı yönden olacaktır. **Dergimizin bu sayısında kadın ve erkek beyni üzerinden bazı biyolojik temelli farklılıklara değinecek,**[3] **bu farklılıkları öğrenerek kadın ve erkeğin birbirlerini daha iyi tanımalarını sağlamaya çalışacağız.**

Hiç düşündünüz mü? Erkekler neden kadınların daha çok konuşkan, kırılgan ve duygusal olduklarını düşünür? Kadınlar neden erkeklerin daha yüzeysel olduklarını, empati yapamadıklarını söyleyip durur? Ya da neden kadınlar birçok detayı hatırlarken erkekler önemli tarihleri dahi unutur? Öncelikle bu ve aşağıda zikredeceğimiz daha birçok farklılığın temelindeki en önemli unsurlardan birine, kadın ve erkek beyni arasındaki farklılıkların sebebine bakalım.

Bu farklılığın temelinde ne var diye baktığımızda şunu görmekteyiz:

"Anne karnında iken bebeğin maruz kaldığı cinsiyet hormonları, testosteron hormonu miktarı beynin cinsiyetini belirlemede çok önemli bir rol oynamaktadır.[4] Aslında anne karnında bebeğin oluşmaya başladığı ândan itibaren sekizinci haftaya kadar her bebek dişi bir beyne sahiptir. (Biyolojik cinsiyetten, yani erkek ve kız olmasından bağımsız olarak beynin kendi cinsiyeti vardır.)[5] Sekizinci haftadan sonra erkek bebeklerde testisler oluşmaya başlar. Bununla birlikte testosteron üretimi başlar. Bu hormon beyin üzerinde sol yarı kürenin 'bir derece daha yavaş gelişmesine' sebep olur. Sol yarı küre, gelişimin gecikmesi nedeniyle daha fazla dış etkilere maruz kalır. Böylelikle sağ yarı küre daha gelişmiş olur ve bu taraf daha baskın bir şekilde kullanılır. Daha az testosterona maruz kalan dişi beyninde ise yarı küreler arasında belirleyici bir fark görülmez. Sağ ve sol yarı küre benzer koşullarda ve benzer şekilde gelişir."[6]

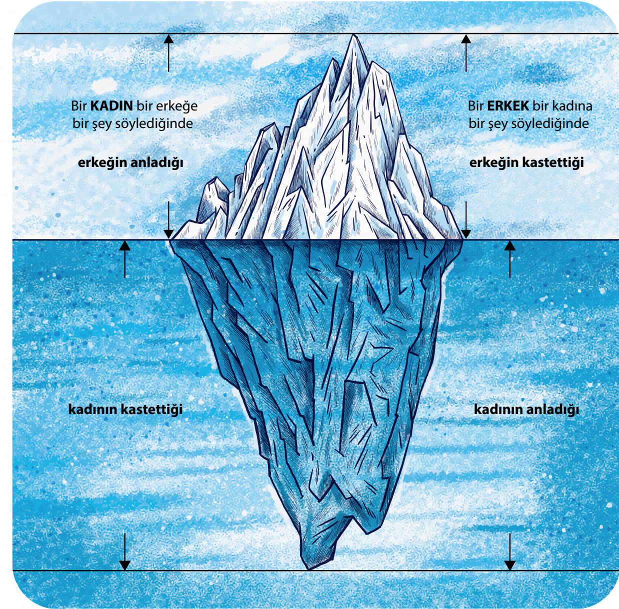
Bu oluşum sürecinin sonunda kadın ile erkek beyninin genel yapısına baktığımızda şöyle söyleyebiliriz:

"Erkek ve kadın genetik kodlarının %99'dan fazlası aynıdır. İnsan genindeki %1'den daha azı cinsiyetler arasında değişiklik gösterir."[7] Bu yüzde birlik oran erkek beynindeki sol yarım kürenin farklı gelişimsel seyrini ifade etmektedir. Peki, sizce sol yarım kürenin bu şekilde gelişimsel bir seyir izlemesi beyni nasıl etkilemektedir?

3. Bu yazıda kadın ve erkek beyni arasındaki %1 oranındaki kısmın oluşturduğu farklılıklara değiniyoruz. İnsan fıtratının genel özellikleri için hayat rehberimiz olan Kur'ân'da insanın yaradılışı (aceleci, nankör, unutkan, bencil, helu olması vb.) ile alakalı ayetlere bakılmasını tavsiye ederim.
4. Hamilelik dönemi süresince yaşanan beslenme farklılıkları, mevsimsel, iklimsel etkiler ve stres gibi çeşitli faktörler, testosteronun az ya da çok salgılanmasına neden olabilmektedir.
5. "Beynin cinsiyeti" konusuyla ilgili daha fazla bilgi edinmek isterseniz şu kaynaklara göz atabilirsiniz:
   a. Kadın Beyni Erkek Beyni: Birbirinizi Ne kadar İyi Tanıyorsunuz ki? Serkan Karaismailoğlu, s. 203-208
   b. https://youtu.be/iMO0wN3Bn7A?si=dLgYMWw_EGS43Pcu
   c. https://youtu.be/HR4uLr-tv74?si=cZjbO-7_1wZ4gIdp
   d. https://youtu.be/lIGZY6KJEE4?si=o5BJp9WolJ6mUCdj
6. Kadın Beyni Erkek Beyni : Birbirinizi Ne kadar İyi Tanıyorsunuz ki? Serkan Karaismailoğlu, s. 48-51
7. Kadın Beyni, Brizendine, L. (2011), çev: ZH Ateş, Say Yayınları, s. 21

"Farklı olan yüzde, acıyı ve zevki kaydeden sinirlerden algı, düşünce ve duyguları belirleyen nöronlara kadar vücudumuzdaki bütün hücreleri etkiler."[8] Bunun sonucunda şu gibi farklılıklar oluşur:

1. Kadınlar erkekleri, "Beni hiç dinlemiyorsun!" cümlesiyle suçlamakta ve erkekleri hiç dinlemeyen, anlamayan, empati kuramayan canlılar olarak görmektedir. Bu durumu ifade eden buz dağı paradoksunu aşağıda göreceksiniz.

"Bu durumun oluşmasına sebep olan şey ise erkeklerin sağ beyninin daha hızlı gelişmesi sonucu sağ beynin baskın olmasından kaynaklanmaktadır. Zira işitme ve konuşma merkezleri sol yarı kürede sağ yarı küreye göre daha baskındır. Erkekler işitme ve konuşma merkezlerini sol tarafta daha iyi kullanabilecekken sağda kullanmak zorunda kaldıklarında işitme ve konuşma konusunda büyük problem yaşarlar. İkinci sebep olarak ise temporal korteks (dil işleyişi) içerisinde bazı bölgelerin kadınlarda erkeklere göre daha geniş yer kapladığını yazar göstermiştir."[9] Bu durumun daha birçok sebebi bulunmaktadır. Bu durumun sonucunda erkeklerin işitme konusundaki bu basit sıkıntıları kadınların söyledikleri cümleleri birçok kere tekrar etmelerine sebep olmaktadır. Anlaşılmak istenen kadının bu tekrarlamaları kadın tarafında kendisinin anlaşılmadığı, erkekler tarafında ise kadının "dırdır etmesi" olarak algılanmaktadır. Oysaki erkek beyni tekrar eden uyarana (kadın anlaşılmak isterken tekrar ettiği cümlelere) daha fazla ket vurmakta, hiç duymamaktadır. Özellikle herhangi bir işle uğraşan bir erkeğe bir şey anlattığınızda sizi duyması hemen hemen imkânsızdır. Kadınlar ise oldukça iyi bir işitme sistemine sahiptir. Ses tonundaki en ufak değişiklikleri bile algılayabilirler. Aslında bu yetenek kadınlar için çok önemli bir konudur. Zira kadın ses konusundaki en ufak değişiklikleri bile analiz

8. age. s. 21
9. age.

ederek karşısındaki erkekle ilişkisinde zarar görme ihtimalinin olduğu durumları tespit edebilmekte, bu sayede kendi savunma sistemiyle kendisini koruyabilmektedir. İkinci olarak annelik içgüdüsüyle, henüz konuşamayan bebeklerinin en ufak ses değişikliklerini tespit ederek bebeğinin ihtiyacını karşılayabilmektedir. Kadınların bu iyi gelişmiş ses işitme özelliklerinden dolayı "Benimle yüksek sesle konuşma!" ihtarını pek çok erkek, eşinden duymuştur. Erkek yüksek sesle konuşmadığını düşünse de kadın erkeğin algılayamadığı ses değişikliklerini algıladığından dolayı bu durum yaşanmaktadır. Erkeğin ses tonuna dikkat etmesi bu ilişki çıkmazını çözecektir. Zira kadın ses değişikliklerini çok iyi tespit etmektedir. Kadınlar için ise erkeğin o ân uğraştığı şeyle ilgilenmesi ve sonrasında karşısına geçip gözlerinin içine bakarak cümleleri tekrar etmeden söylemesi erkeklerin duyması için yeterli olacaktır.

2. Erkekler kadınların çok duygusal olduklarını söylerler. Tam tersi olarak kadınlar ise erkeklerin duygusuz olduklarını. Bu durumu anlamak için kadın ve erkek beyninin duygusal bir olay karşısında nasıl reaksiyonlar verdiğini görmemiz oldukça önemlidir. Bu noktada yapılan çok güzel bir çalışma mevcuttur. Bahsettiğimiz araştırmada kişiler fMRI cihazına bağlı deneklere çeşitli yüz ifadelerinin olduğu fotoğraflar gösterilmiştir. Bu kişilerden, gördükleri fotoğraftaki kişinin duygusunu söylemeleri istenmiştir. Kadın ve erkek katılımcıların cevapları tamamıyla aynıydı. Sözlü olarak aynı cevabı verseler de beyinlerindeki aktif bölgeler konusunda kadında bir farklılık söz konusuydu. Kadının limbik sistemi duygu ifadelerini gördüğünde aktif olmakta, erkek beyninde ise limbik sistem aktif olmamaktaydı. Bunun sonucunda kadın üzgün bir fotoğraf gördüğünde kendisi de bir miktar üzülüyor, yani empati kuruyordu. Oysaki aynı fotoğrafı erkek gördüğünde kişinin duygusunu söylemekte, fakat limbik alanı aktif olmadığı için herhangi bir duygu hissedememektedir. Burada önemli olan nokta limbik sistemin beyinden bağımsız ve istemsizce çalışıyor olmasıdır. Bu alanın aktif olmayışı; bir erkeğin yavrularını ve eşini korumasını veya ihtiyaçları için mahzun bakan bir ceylanı avlayabilmesini sağlamaktadır. Yani yaşamın devamlılığı bu sistemin işleyişiyle sağlanmaktadır. Yoğun duygu hissedememesiyle bağlantılı olarak hafif stres altında erkek beyninin hipokampüsü etkileşimi arttırmakta, böylece daha iyi öğrenebilmektedir. Kadın beyninde ise işler tam tersidir. Stres altında iken kadın beyninde performansta bir azalma görülmektedir.

3. Eğitme konusuna gelince babalar kızlarıyla onların sorunlarını çözerek ya da hayatlarındaki bozuklukları tamir ederek bağ kurduklarını, oğullarıyla ise onları daha güçlü ve sert yapmaya odaklı bir yardım üzerinde ilişki kurduklarını gösterir. Babaların görevi çocuğuna mücadele etme, liderlik ve meydan okuma özelliklerini kazandırmaktır. Genellikle oyunlarında heyecan içeren ve kelimelerin az olduğu bir yapı görülür. Tiplere karşı zorlayıcı bir tavır takınırlar. Bundan dolayı çocuklarla itişip kakışma, yüksekten atlama ve benzeri oyunlar oynadıklarını görürüz. Bu ileride çocuğun daha cesur, lider ve mücadeleci olma yönünü eğiten erkek beyninin bir özelliğidir. Anneler ise genel olarak çocuklarıyla sürekli bir konuşma hâlindedirler. Otomatik olarak çocuğuna ninni söyler ve onları yatıştırmaya çalışır. İhtiyaçlarını karşılamaya odaklanmıştır. Kadın beyninin empati konusunda erkeklere nazaran daha yetenekli olması bebekleriyle daha yakından ilgilenmelerini sağlar. Burada anne ve babanın, çocuğu farklı yönlerden besleyebilmelerini sağlayan unsurun erkek ve kadın beyni arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını görüyoruz.

4. Erkeklerin, haritada yön bulmak ve kas kontrolü gibi konumsal alanlarda kadınlardan daha iyi olduğu; kadınların ise hafıza ve önsezi, bir kelime veya bir yüzü hatırlama gibi sözel alanlarda erkeklerden daha iyi olduğu görülmüştür.[10] "Erkek beyni nesneleri, birbirleriyle ilişkilerini, uzaysal konumlarını, nasıl çalıştıklarını anlamak ve sorunları çözmek için organize olmuştur, yani sistematize edicidir. Kadınlar ise aşk, şefkat, yakınlık, konuşma ister.[11] Kadınlar genellikle karar vermeden önce daha çok bilgi toplamak ister. Erkekler ise daha çabuk karar verir ve daha dürtüseldir.[12] Bunun dışında çocukluktan itibaren erkeklerin daha yarışmacı oldukları bilinir. Yarışmacılık hükmetme, saldırganlık gibi erkeksi özellikler ister ve bu özellikler de testosteronla ilişkilidir. Aynı tür yarışma sırasında bile erkeklerde testosteron düzeyinde belirgin yükselme görülürken, kadınlarda tam aksine bu hormon düzeyinin düştüğü gözlenmektedir.[13]

Burada sayabileceğimiz daha pek çok farklılık mevcuttur. Rabbimizin (cc) beynin sadece %1 kısım farklılık vesilesiyle iki cins arasında bu denli sayısız farklılıklar yaratması O'nun rahmet ve fazlındandır. Zira **Peygamberimiz** (sav) **"Kişi evlendiğinde dinin yarısını tamamlamıştır."**[14] **buyurarak Rabbimizin kadın ve erkeği birbirini tamamlaması için yarattığına, onlardaki farklılıkların bir zenginlik, bir şölen oluşturduğuna vurgu yapmaktadır.** İnsana düşen ise hem kendi cinsini hem karşı cinsi tanımak ve bu farklılıklar üzerinden sağlıklı bir ilişki inşa etmeye çalışmaktır. Dergimizin bu sayısında kadın ve erkek beyni arasındaki %1 dilimlik farklılıktan ve bunun sonucunda oluşan davranışsal, duygusal ve algısal ayırt edici özelliklerden bahsettik. Bu bilgiler ışığında birbirimizi daha iyi tanımayı ummaktayız. Rabbimizden niyazımız bizi kendi ilminden donattığı bilgilerle amel etmeye muvaffak kılmasıdır... Gelecek sayılarda görüşmek üzere, selam ve dua ile...

10. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/12/131202_beyin_kadin_erkek
11. Baron-Cohen S., Akt. Eşel, Ertuğrul (2005): The Essential Difference. Male and Female Brains and the Truth about Autism. Basic Books, New York, 2003
12. Pratt MW, Golding G, Hunter W, Norris J., Akt.Eşel, Ertuğrul (2005): From inquiry to judgment: age and sex differences in patterns of adult moral thinking and information-seeking. Int J Aging Hum Dev 1988; 27: 109-124
13. Kivlighan KT, Granger DA, Booth A, Akt.Eşel, Ertuğrul (2005): Gender differences in testosterone and cortisol response to competition. Psychoneuroendocrinology 2005; 30: 58-71
14. Şuabu'l Îmân, 1501

İmanlı Genç

Karanlık şehirlerde filizdir iman
İnadına uzanan gökdelenlerin
Bir kor, bir yangındır yürekte yanan
Meftun ol o yola ki yol nebilerin
Nurlu sabahları zorlar bir yanın
Bir ruhtur hidayet can verir sana
Karşında duran bu küfrü isyanı
Dirilen kalbinle çevir hüsrana
Bilinmezi kurcala, tefekküre dal
Ağla bunun için, zorla kapıyı
Her ân zihni yeni umutlara sal
Geceyi kıl aracı ve gözyaşını
Arala sır perdesini bu kitabınla
Budur sana kudret, isyan ânında
Engel koy İblis'in şer hitabına
Süs göğsüne kıraat et Kur'ân'ınla

Zamanın ashabı olmak zor değil
Biraz gayret, biraz akıl irade
Tağutlara inat tek Rabbe eğil
Göreceksin nefis emre amade
Tevhidine karşı duramaz bâtıl
Hakkı kuşanansın düşme yeise
Ayetlerle amel eyle ve atıl
Küfrün meydanları al sana sahne
Varsın toplum geçsin seninle alay
Atalar yolunu takibe dursun
Gür sesinle haykır, inancını yay
Sen ki Atan İbrâhîm'e torunsun
Ey Gencim, an atanı o ki Suleymân
Galip gel zamanın cinni şeytanına
Ayetlerdir kalkan, kalk oku meydan
Korkma sığın her ân, Rabbi Rahmân'a

Sedat SALİHOĞLU

ŞEFKATLİ KOLLAR: ÖZ KABUL

Psikotevhid Birimi
Melek ŞEREF

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Gençlerle Muamele köşemizin bu ayki sayısında kendinizle olan ilişkinizi tesis etmek üzere buluşmuş bulunuyoruz. Bu köşede incelediğimiz tek tek her bir gelişime ve her bir ihtiyaca baktığımızda şunu fark ediyoruz: Gençler her birey gibi doğal olarak duygusal, davranışsal ihtiyaçlara sahip. Bunlar ömrün her döneminde farklı yoğunluklarda karşımıza çıkmakta. Biz ebeveynler olarak bu değişen ve dönüşen, yetişkinliğe aday genç bireyler karşısında tüm benliğimizle beraber var olmaktayız. Dinamik bir yapı olması hasebiyle duygu, düşünce ve davranışlarımız genç evladımızla olan ilişkimizi ciddi anlamda etkilemekte. Bu noktada ebeveynlerin kendi duygu, düşünce ve davranışlarını gözlemlemeleri ve iç dinamiklerini fark etmeleri gerekmektedir. Bu farkındalık için yapılan uygulamalar özellikle ebeveynlerin kendi dünyalarını keşfetmelerini, duygu, düşünce ve davranışlarının nereden geldiğine göz atmalarını sağlamakta. Bu farkındalığı daha da derinleştirmek adına bundan sonraki yazılarda siz ebeveynlere önce çocukluk dönemine dair bazı önemli bilgiler verecek; ardından içinizdeki, saklanmış olan o küçük çocuğa hitap edeceğim. Siz kıymetli okuyucuların ise bu yazıları okurken kendi çocukluğunuza, gençlik döneminize gitmeniz, “Benim çocukluğum...” adını koyduğum uygulamalarda iç çocuğunuzu karşınızdaki sandalyeye oturtup ona uzun uzun bakmanız gerekecek.

Geçen ayki sayımızda gençlerin onları oldukları gibi kabullendiğiniz ve güven verdiğiniz bir ilişki ihtiyacında olduğundan bahsetmiştik. Burada kabul ve güven kavramları bizim temel hareket noktalarımız. Ancak karşıdakini kabul edebilmek için kişinin önce kendisini kabul etmesi gerekmektedir. Zira kendisini kabul etmeyen biri bir başkasını kabul edebilir mi? Kendi özelliklerini, güçlü ve zayıf yönlerini reddeden biri evladını olduğu hâliyle benimseyebilir mi?

“Öz kabul, en yalın hâliyle, kişinin kendini var olan ve olmayan, güçlü ve zayıf, kusursuz ya da hatalı tüm yönleriyle kabul edebilme becerisidir.”[1] “Benim ...... güçlü yanlarım var.”, “Benim ...... zayıf yönlerim var.” diyebilmektir. **Kendi tanımımla öz kabul, benliğimize uzattığımız şefkatli kollardır. Kendini kabul eden bireylerin ise iç huzuru elde**

Kendi dünyasındaki yargılara göre çocuğun doğru veya yanlış yaptığına hükmeden bir hâkimin çocuğu yargılayıp onun duygu düşünce ve davranışını kabul etmediğini hissettiren o reddedilmişlik hissi. Oysaki çocuk kabul edildiğini hissetmeye, şefkatli kollar arasında, olduğu hâliyle var olmaya ihtiyaç duyar.

1. İyileşen Çocukluğum İyileşen Anneliğim, Hatice Kübra Tongar, Hayy Kitap

ettiğini görmekteyiz. Bu noktada öz kabulü ve huzuru yüksek ebeveynler daha sağlıklı ilişkilere sahiplerdir. Yani aslında ebeveynlerin hem kendilerini hem de çocuklarını oldukları hâliyle kabul etmeleri ilişkiyi tesis eden en önemli unsurlardan biridir.

Bu temel kazanım aslında bize ebeveynimizden yansır. **Özellikle bir ila üç yaşlarındayken ailemizden duygu, düşünce ve davranışsal olarak "Seni var olduğun hâlinle kabul ediyorum." diyen bir tutum görürsek o zaman kendimizi kabul etmemiz daha olasıdır. Daha somut ifade edecek olursak "Bak şöyle yapsana! Görmüyor musun, nasıl yapıyorum? Haydi tekrar et! Benim gibi yapsana! Bırak şimdi onunla oynamayı, benim dediğimi yap! Dinle, bak işte öyle yapmanı istiyorum! O çocuk nasıl yapıyor, gördün mü? Ben sana kaç kere dedim böyle yapmamanı! Bu böyle yapılır mı? Sus! Ağlama! Bunda ağlayacak ne var! Korkulacak bir şey yok!"** Bu ve benzeri cümlelerde gördüğümüz tek şey şu: Kendi dünyasındaki yargılara göre çocuğun doğru veya yanlış yaptığına hükmeden bir hâkimin çocuğu yargılayıp onun duygu düşünce ve davranışını kabul etmediğini hissettiren o reddedilmişlik hissi. Oysaki çocuk kabul edildiğini hissetmeye, şefkatli kollar arasında, olduğu hâliyle var olmaya ihtiyaç duyar.

Bir çocuk eğer ki konuşabiliyor olsaydı belki de şöyle derdi: "Bardağı alıp yere atmamın yanlış olduğunu kim belirledi? Oysaki sadece denemek istemiştim. Neden oyuncaklarımı istediğim yere koymam annemi kızdırıyor ki? Veya yemeği istediğim gibi ellerimle yiyince neden tüm aile bağırıp çağırıp beni rahat bırakmıyor, bir yandan ağzımı zorla silerken diğer yandan yemek neden önümden çekiliyor? Neden bana sürekli yanlış şeyler yapıyormuşum gibi davranılıyor? Bu yanlışlar nereden geliyor da benim haberim yok?" Bu duygular karşısında hangi çocuk kendisini mutlu, huzurlu ve kabul görmüş hisseder? Uzun yıllar bu tarz muameleye maruz kalmanın sonucunda yetişkinliğinde kişinin kendisini huzursuz, öfkeli, tahammülsüz veya özgüvensiz hissetmesi bir noktada anlaşılabilir geliyor. Çocukların dünyasında öz kabule dair bu tarz durumlar yaşanırken gelin şimdi sizin dünyanıza bakalım. Öncelikle aşağıdaki soruları düşünmeli ve kendi iç çocuğunuza bakarak bu soruları cevaplamalısınız:

Peki, siz kendinizi şu ân olduğunuz hâlinizle tanıdığınızı düşünüyor musunuz?	
Kendinizi şu ân olduğunuz hâlinizle kabul ettiğinizi düşünüyor musunuz?	
En sevmediğiniz yönleriniz neler?	
Kendinizi en çok eleştirdiğiniz konular neler?	
En sevdiğiniz yönleriniz neler?	
Geçmişinize dönüp baktığınızda küçükken aileniz sizi olduğu gibi kabul eder miydi?	
Aileniz hangi yönlerden sizi değiştirmeye çalışırdı?	
Aileniz en çok hangi duygu, düşünce ve davranışlarınıza kızardı?	
Ailenizin sizi en çok eleştirdiği konular nelerdi?	
Aileniz en çok hangi duygu düşünce ve davranışlarınızı severdi?	

Buradaki uygulamada soruları cevapladıktan sonra şöyle bir şey fark edebilirsiniz: Kendimde sevdiğim yönler bazen ailemin bende sevdiği yönler olabilirken, kendimde sevmediğim, çokça eleştirdiğim, yönler ailemin çokça kızdığı veya eleştirdiği yönler olabilir. Bunun tam tersi de mümkün olmakla beraber eğer ki ilk bahsettiğim durumdaki gibi bir şey fark ediyor iseniz kendi öz kabulünüze dair biraz çalışmaya ihtiyaç duyuyor olabilirsiniz. Bu uygulama üzerinde her bireyin cevapları birbirinden çok farklı olabileceğinden uygulama üzerinden genel çıkarımlar yapmıyoruz. Fakat araştırmalar sonucunda öz kabulün düşük olmasını oluşturan sebeplere baktığımızda şunu görürüz: "Ağır eleştiri diline sahip olan, narsistik bir kişilik yapısı bulunan ya da mükemmelliyetçi ebeveynlerin çocukları çoğunlukla öz kabul becerisinden yoksundurlar. Bir diğer grup ise cinsiyeti, görüntüsü veya becerileriyle kabul görmeyen çocuklardır."[2] Öz kabulün yüksek olması için bu dönemde çocukların ihtiyaç duyduğu şeyler şunlardır:

2. İyileşen Çocukluğum İyileşen Anneliğim, Hatice Kübra Tongar, Hayy Kitap

1. Ebeveynin çocuğu gerçekçi bir dille taltif etmesi,

2. Yeni şeyleri deneyimlemeye çabalaması için onu teşvik etmesi,

3. Başaramadığı, yapamadığı şeyler için onu kabul etmesidir.

Sohbetimizin sonuna gelirken öz kabulünüzün düşük olduğunu düşünüyor iseniz bu konuda öz kabulünüze dair çalışabileceğiniz birçok uygulama mevcut. Bunun yanı sıra kendine ebeveynlik kavramı üzerinden yukarıda zikrettiğim üç maddeyi hatırlamanızı sizlere tavsiye edebilirim. **Yani siz ebeveynler olarak ihtiyaç duyduğunuzda kendinizi teşvik etmeniz, olumlu cümleler kullanmanız, güçlü yanlarınız üzerine kendinizi desteklemeniz ve başaramadığınız, yapamadığınız şeylerde bunu kabullenmeniz, kendinizi şefkatli kollarla sarmanız size iyi gelecektir. Kendinizi kabullenmeye başladıkça iç huzurunuzun yükseldiğini ve ilişkilerinize yansıdığını göreceksiniz.**

Bu ayki sayımızda öz kabul üzerine sohbet ettik. Çocukluk döneminde kendimizi kabul etme becerimizin nasıl geliştiğini, yetişkinliğe nasıl yansıdığını ve bu noktada kendimizin nerede bulunduğunu görmeye çalıştık. Bir sonraki sayıda kendimizle olan ilişkimizi tesis edecek başka bir nokta üzerinde sohbet etmek için görüşmek üzere, selamlar...

KONUK YAZAR

Hafsa HİLAL

DÜNYA VE AHİRETTE SELAMETE ULAŞTIRAN SU: VAHİY

Su, yaşam kaynağı olan, bir yerde canlılığın olduğunu gösteren İlahi bir nimettir. Âlemler onun varlığı ve yokluğuyla sınıflandırılır. Kuruyan toprak, onun serin temasıyla kıpraşır ve türlü türlü nebatlar verir. İnsan, onun itici gücüyle babadan atılarak El-Hayy olanın ruh vermesiyle hayat bulur. Su insanın özünde yer alır, fakat görüntüsünde ona dair bir emare dahi yoktur. Es-Sittîr olan Rabbimiz onu örterek bakanlar tarafından anlaşılmayacak şekilde gizlemiştir. O (cc), ne iyi gizleyendir.

İnsan, Allah'ın (cc) rahmetinin bir tecellisi olan bu kaynağa muhtaçtır. Her bir hücresi onun varlığıyla toprağın suyla canlandığı gibi canlanır. Vücut döngüsü onun çarka girmesiyle döner. Bedenimiz bu ihtiyacı yeryüzüne Rabbimiz tarafından yerleştirilmiş olan ve içenlere serinlik veren tatlı su kaynaklarından giderir. Bu ihtiyaç sayısız insan için her gün devam eder, fakat Rabbimizin rahmet hazineleri eksilmez. Suya olan ihtiyaç arttıkça onu bu kaynaklardan temin eder ve bir mikro boru hattı misali olan vücudumuza dağıtırız. Diyebiliriz ki yaşam dışarıda bizlere musahhar/elverişli kılınmış nimetlerin vücutta dönüştürülmesidir:

"Kendisinden (bir lütuf olarak) göklerde ve yerde olanların tamamını hizmetinize sundu. Şüphesiz ki bunda, düşünen bir topluluk için ayetler vardır."[1]

Bazı durumlarda vücudumuzun suya olan gereksinimi fazladır. Bunlardan ikisi, korku hâli ve fazla hareket etmektir. Bu durumda su ihtiyacı artar ve susuzluk meydana gelir. Peki, bunun sebebi nedir? Şöyle ki; korku ânında vücudumuzda bazı stres hormonları salgılanır. Bu hormonlar kalbin daha hızlı çalışmasına, solunumun artmasına, ter bezlerinin daha fazla aktifleşmesine sebep olur. Böylece ağız kurur ve yüz beyazlaşır. Aynı faktörlerin çoğu fazla hareket etmek için de geçerlidir. Tüm bunların sonucunda vücutta su kaybı yaşanır. Bedenin normal işleyişinin sağlanması adına bu ihtiyaç karşılanmalıdır. Bu gereksinim uzun süre giderilmediğinde vücudumuzda birçok fonksiyonun zamanla işlevselliği bozulur. Yaşam giderek canlılığını kaybeder. Dünya hayatının sonu olan ölüm gerçekleşir. Evet, varlığıyla hayat veren bir nimet, yokluğuyla kupkuru bırakır bedeni. Beden kısa zamanda daha önce hiç nimet tatmamış gibi olur.

Kıyamet Günü ise susuzluk en çetin hâliyle yaşanacaktır. Cehennem ehlinin hâlini anlatan naslar bu durumu açık bir şekilde ortaya koyar:

1. 45/Câsiye, 13

وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ اِلٰى جَهَنَّمَ وِرْدًاۢ

"Suçlu günahkârları da susuz olarak cehenneme süreriz."[2]

Cehennem ehline yakınlaştırılan ateş bu bedbaht kimseleri susuzluğa mahkûm edecek, dünya hayatında yaptıklarının yürek yakan pişmanlığıyla çareyi resûllere (as) koşmakta bulacaklardır. Allah Resûlü (sav) dışında gittikleri her resûl, "Nefsî, nefsî!.." diyecek, oradan oraya yaptıkları hararetli koşuşturmaca onları çatlayan toprak misali iyice kurutacaktır.

"Yüzlerinin ateşte evrilip çevrileceği gün diyecekler ki: 'Keşke Allah'a itaat etseydik. Keşke Resûl'e itaat etseydik.' "[3]

"Derler ki: 'Vay başımıza gelene!..' "[4]

Bu tür nidalar arasında gelip giden cehennem ehli korkuyla kavrulacaktır. Kurumuş dilleriyle ucuz bahaneler öne sürecek, fakat bu sadece Allah'ın (cc) onlara olan öfkesini arttıracaktır. Özündeki rahmetle onları sulayan su, bir nikmete dönüşecektir. Böylece dünya hayatında Allah'ı (cc) unutanlar ahirette unutulacaklardır.[5] "Ceza, amelin cinsindendir." kaidesinin geçerli olduğu bu hâl ne kadar da ürkütücüdür! Rabbimiz, senden yine sana (cc) sığınırız.

Susuzluğumuzu amel mekânı olan dünyada bir bardak suyla giderdiğimizde bu az miktardaki su, dünya ve dünya hayatının içindeki her şeyden daha sevimli gelir bize. İnsanı tevhidle diriltip istikamete yönelten, kalpleri arındıran, yeryüzünün baharda türlü güzelliklerle süslendiği gibi müminin hayatını ziynetlendiren ve ruhlara dinginlik veren "vahiy su"yu bizim için ahirette en büyük nimet olacaktır. Onunla hem kalbimizi hem bedenimizi suladığımızda bu su, türlü hayırların neşet ettiği bir pınara dönüşecektir. Vahiy, hesap mekânında bize serinlik verecek ve kurtuluş vesilesi olacaktır. Kur'ân pınarında dünyadayken yıkananlar ahiret hayatına temizlenmiş bir şekilde gidecektir. Bizim Rabbimiz zulmedici değildir:

"Allah (onları cezalandırmakla) onlara zulmetmedi. Lakin onlar (masiyetlere dalıp helakı hak etmekle) kendi kendilerine zulmediyorlardı."[6]

2. 19/Meryem, 86
3. 33/Ahzâb, 66
4. bk. 36/Yâsîn, 52
5. bk. 7/A'râf, 51
6. bk. 3/Âl-i İmran, 117

Sultan Amed YAŞAR

EĞİTİMDE YAPAY ZEKÂ

Bizlere bilmediğimizi öğreten Allah'a hamd, en güzel öğretmen olan Resûl'üne salât ve selam olsun. Önceki yazılarımızda yapay zekâ destekli araçların kullanımına değinmiştik. Yine Allah'ın (cc), yaşadığımız bu çağın seyrini değiştirecek kadar kıymetli bu nimetini hayra mı, yoksa şerre mi kullanacağımızı insanlığın ihtiyarına bırakmış olduğundan bahsetmiştik.[1] İnsanoğlu karanlık limanlara demir mi, yoksa aydınlık yarınlara emîr mi olacak?

Bireysel Öğrenebilme Yeteneği (Fayda)	Sosyal Etkileşim Eksikliği (Zarar)
Kendi öğrenme süreçlerini yönetebilme yeteneği öğrencilerin motivasyonunu ve özgüvenini arttırır. Öğrenciler, öğrenme hedeflerine ulaştıkça kendilerine olan inançları güçlenir. Aynı zamanda bu beceri akademik ve kişisel başarısına da katkıda bulunur. Yine bireysel öğrenme becerileri kazanan öğrenciler, yaşam boyu öğrenme sürecine daha yatkın hâle gelir. Bu öğreti de onların sürekli olarak yeni bilgiler edinmelerini ve hem kişisel hem de profesyonel gelişimlerini devam ettirmelerini tetikler. Sonuç odaklı değil, performans odaklı bir zihin yapısına sahip olurlar.	Öte yandan çok yoğun iştigal etmesi durumunda sosyal beceri ve iletişim eksikliği yaşaması kuvvetle muhtemeldir. Sosyal etkileşim eksikliği, öğrencilerin başkalarının duygularını anlama ve empati kurma yeteneklerini köreltecektir. Uzun süreli sosyal izolasyon, özellikle gençlerde yalnızlık hissini arttırabilir. Bu da depresyon ve anksiyete gibi psikolojik sorunlara yol açabilir. "Müminler ancak kardeşlerdir."[2] beyanı, İslam'ın üzerinde durduğu kardeşlik ve bire bir ilişkilerin önemini vurgular. Yapay zekâ, bu manevi bağı zayıflatabilir. Çünkü gerçek insan etkileşimi yerine sanal bir etkileşim deneyimine kendini kaptırabilir insan. Asr-ı Saadet Dönemi'nde insanlar birbirlerinin yüzlerinden bile dertlerini anlayabiliyorlardı.[3]

Sanal Gerçeklik Deneyimi (Fayda)	İnsan Fıtratından Uzaklaşma (Zarar)
Sanal gerçeklik, karmaşık konuların görselleştirilmesine ve interaktif öğrenmeye destek veren bir teknolojidir. Cerrahlar ameliyatları simüle ederek kıtalar arası operasyon yapabiliyor artık. Hastalar bu teknolojiyle fobi tedavisi görebiliyor ve fiziksel kısıtlamaları olan kişiler sanal dünyada farklı deneyimler yaşayabiliyor. Öğrenci düzleminde ise işler daha da heyecan verici: İmkânların el vermediği bir yere coğrafi bir gezinti yapmak suretiyle deneyim kazanabilirler.[4] Dil eğitimi için, örneğin İtalyancasını geliştirmek isteyen bir öğrenci, Milano sokaklarında sanal bir tur atabilecek ve bizzat ana dilini konuşanların aksanını dinleyebilecektir. Bu alanda yoğun çalışma ve yatırımlar mevcut.	Bunlarla beraber kişilerin gerçeklikten ve fıtrattan uzaklaşmalarına da sebep olmaktadır. Çocuklara yönelik sanal gerçeklik oyunları, insandaki fıtri sonsuzluk, ölümsüzlük, doyumsuzluk isteğini kullanarak manipüle etme üzerine kuruludur. İnsanlar sanal dünyaya çok fazla zaman ayırarak gerçek ilişkilerini ihmal edebilirler. Özellikle çocuklarda bu tarz deneyimler bağımlılık yapıcı olmaktadır. İnsanın cennete yönlendirmesi istenen sonsuzluk ve nimeti arzulama içgüdüsü, dünyada kapitalist kan emiciler tarafından acımasızca kullanılmakta, "sanal cennetler" olarak servis edilmektedir. Kişinin gerçek dünyadan uzaklaşmasıyla bağımlılığı daha çok artar. Ayrıca sanal deneyimler genellikle hareketsiz olduğundan, ciddi sağlık sorunlarına yol açacaktır.

1. bk. 18/Kehf, 7
2. bk. 49/Hucurât, 10
3. Sa'd ibni Muâz ile Usayd ibni Hudayr'ın hidayetten sonra yüzlerinin değişiminin farkedilmesine dair bk. Siyer-i Nebi, Sallâbî, 1/436-438: Ayrıca bk. 2/Bakara, 273
4. "Kendisiyle akledecekleri bir kalplerinin ve işitecekleri bir kulaklarının olması için yeryüzünde dolaşmazlar mı? Çünkü gözler kör olmaz. Asıl kör olan sinelerdeki kalplerdir." (22/Hac, 46)

Kaynak Çeşitliliği (Fayda)	Hakikatin Çarpıtılması (Zarar)
Yapay zekâ, birçok kaynaktan aynı ânda beslenebilmektedir. Böylece istemleri çok farklı bir tarzda olsa dahi üretmeye çalışmaktadır. Yine farklı İslami ekollerin ve âlimlerin görüşlerine kolay bir erişim sağlanabilmektedir. Üst kademe öğrencilerin daha geniş bir perspektif kazanmasına yardımcı olmaktadır. Eğitmenlerin de kendi aralarındaki etkileşimleri ve tecrübelerinin harmanlanması güzel bir netice sunmaktadır. Çocukların eğitiminde; doğacı, ritmik, dilsel, kinestetik ya da sosyal zekâlarına hitap edebilmek için çeşitli verilerden beslenilmesi kaçınılmazdır. İşte yapay zekâ bu özelliğiyle her tarz ve tonda hikâyeler, videolar ya da senaryolar sunabilmektedir. Örneğin en son eğitilen yapay zekâ modelinin çeşitlilik hacmi, 1,7 trilyon parametre olarak tahmin ediliyor. Bu da ciddi bir tonlama ve tarz farkı üretmeyi sunmaktadır. Mesela bir konu hakkında bir metin yazmasını istediğinizde, aynı konuyu size milyonlarca farklı varyasyonda sunabiliyor.	Tüm bunlara rağmen internet ortamında kontrolsüz bilgi paylaşımı çağın en büyük sorunudur. Bu bilgi kirliliği, İslam'daki hakikat anlayışına da zarar vermektedir. Zira bütün yapay zekâlar bir algoritma ve veriden beslenmektedir. Yapay zekânın beslendiği verilerin değerlerinizle çelişip çelişmediğinden emin olamazsınız. Çünkü açık kaynak kod şeklinde yola çıkan birçok yapay zekâ girişimci firması günümüzde ne kod ne de kaynağını açıklamaktadır. Tüm bunlar gösteriyor ki algoritmanın kişiye eğitim vermekle beraber ırkçılık, dinsizlik, laiklik vb. kavramları da sevdirmesi muhtemeldir. Bu sebeplerden ötürü sınırlandırılmış, kontrollü ve değerlerinizle eğitilmiş bir yapay zekâ modelinin kullanılması şarttır. Çocukların kullanacağı yapay zekâ modellerinin de eğitmen/ebeveyn/öğretmen eşliğinde kullanılmasını öneririz.

Anlık Geri Bildirim (Fayda)	Veri Gizliliği ve Etik Kaygılar (Zarar)
Yapay zekâ teknolojisi, öğrencilerin çalışmalarını ve performanslarını gerçek zamanlı olarak analiz edebilir. Bu sistem, öğrencinin verdiği cevapları, problem çözme hızını, öğrenme stilini ve hatalarını sürekli izler. Örneğin, bir öğrenci matematik problemini çözerken, yapay zekâ algoritması öğrencinin her adımını takip eder, doğru ve yanlış yaklaşımları tespit eder. Sistem, toplanan verileri kullanarak her öğrenci için özel geri bildirim oluşturur. Bu geri bildirim, öğrencinin güçlü yönlerini vurgular, zayıf alanlarını belirler ve iyileştirme önerileri sunar. Mesela bir öğrenci belirli bir tür problemde sürekli hata yapıyorsa, sistem bu konuya özel ek alıştırmalar ve açıklamalar sunabilir. Adaptif bir öğrenme tarzıyla eğitim imkânı da sunabilir. Yapay zekâ, öğrencinin ilerlemesine göre öğrenme materyallerini ve zorluk seviyesini otomatik olarak ayarlar. Bu, her öğrencinin kendi hızında ve seviyesinde ilerlemesini sağlar. Örneğin, hızlı öğrenen bir öğrenciye daha zorlu problemler sunulurken, zorlananlara daha fazla destek ve açıklama sunabiliyor. Ânında geri bildirim, öğrencilerin motivasyonunu arttırabilir. Başarılarını hemen görmek ve ilerlemelerini takip etmek, öğrencileri daha fazla çalışmaya teşvik edebilir Öğretmenler, sınıfın genel performansını ve bireysel öğrenci ihtiyaçlarını daha iyi anlayabilir. Bu geri bildirimler de ders planlamasını ve bireysel destek stratejilerini geliştirmelerine yardımcı olur.	Ancak, bu sistemler büyük miktarda kişisel veri toplar ve işler. Bu veriler, öğrencinin akademik performansından duygusal durumuna kadar geniş bir yelpazede bilgi içerebilir. Veri gizliliği ve güvenliği bu noktada kritik bir endişe hâline gelir. Toplanan verilerin nasıl kullanıldığı, kimlerin erişimine açık olduğu ve ne kadar süre saklandığı önemli sorulardır. Bu veriler, öğrencilerin gelecekteki akademik veya profesyonel fırsatlarını etkileyebilecek profilleme için kullanılabilir mi? Bu konu çok önemli etik tartışmaları beraberinde getirmektedir. Büyük miktarda hassas veri toplayan bu sistemler, siber saldırılar için potansiyel hedefler hâline gelebilir. Veri ihlalleri, öğrencilerin kişisel bilgilerinin tehlikeye girmesine neden olabilir. Yaşanan bir vakadan örnek sunmak gerekirse; kişisel birçok verisi toplanan ve kalp pili desteğiyle yaşayan bir kullanıcıya müdahale edilebildiğini gören siber casuslar, o kişiyi hayatıyla tehdit ederek onu müşkül bir durumda bıraktılar. Her duygusunu doğal bir şekilde, maskelemeden yaşayan çocuklarımızın maddi manevi verilerinin toplanması, gelecek dönemlerde karşılarına ciddi bir sorun olarak çıkacaktır. Bu vesileyle şu faydalı hatırlatmayı da tazeleyebiliriz: Bize ve ailemize ait herhangi bir kişisel veriyi ya da görsel içeriği açık platformlarda paylaşmayalım.[5]

5. Bu yazıyı kaleme aldığım zamanlarda bir haber okumuştum. Apple, düşünerek ezgi değiştirmeyi mümkün kılan bir kulaklık için patent başvurusunda bulunmuş. Kullanıcıların EEG sinyallerini analiz ederek beyin aktivitelerini takip eden bir teknoloji ürünü geliştirmişler. Bunu şimdilik sadece ezgi değiştirmekle kısıtladık-

Bu yazı silsilemizden çıkaracağımız bazı temel tedbirleri şöyle sıralayabiliriz:

• Teknolojinin sağladığı avantajlara rağmen insan etkileşiminin ve öğretmen/hoca rehberliğinin önemi unutulmamalıdır. Aşırı teknoloji bağımlılığı, öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimini olumsuz etkileyebilir. Ânlık geri bildirim ve değerlendirme sistemleri, eğitimde büyük fırsatlar sunmaktadır. Buna mukabil veri gizliliğinin korunması ve insan faktörünün unutulmaması kritik önem taşımaktadır.

• Eğitim kurumları, fikir insanları ve teknoloji geliştiricilerinin, bu sistemleri tasarlarken ve uygularken tüm bu dikey parametreleri dikkatle değerlendirmeleri zaruri bir hâldir.

• Günümüzün bağımlılıkları arasında ekran bağımlılığı üst sıraları zorlamakta ve bu bağımlılığın artması için titizlikle çalışmalar yapılmaktadır. Zira ekran başından ayrıldığımız her ân daha az para kazanıyorlar.

• İnsani bağlarımızı, cemai bilincimizi ve sosyal insan yapısını yıkmak için yoğun çaba sarf ediyorlar. Emojiler veya sanal konfetilerle tebrik; ağlayan suratlarla taziye dileklerini iletebileceğimize inandırmak istiyorlar. Yüz yüze iletişimi kessinler ki bizi daha yakından takip edebilsinler.

• Günümüzde bilhassa çocuklarımızı hangi ekran ve yapay zekâ programlarına emanet ettiğimizi iyi irdelemeliyiz. Çağa uygun bireyler yetiştirebilmek için onları daha çok robotik, kodlama, yazılım ve yapay zekâ uzmanlıkları gibi kurs ve atölyelere yönlendirebiliriz. Bununla, var olan fıtri üretkenliklerini, üretken yapay zekâyla dengelemiş olacağımızı ümit ediyorum.

Rabbimiz! Çocuklarımızı bizlere göz aydınlığı, ümmete birer imam, insanlığa ise umut kıl! Onları her çağda faydalı ilimle rızıklandır. Şüphesiz ki sen El-Âlim ve El-Vehhâb olansın.

larını ve piyasaya yavaş yavaş süreceklerini de not etmişler. Minareyi çalan kılıfını çoktan hazırlamış. Peki, bu sinyallerle başka ne gibi veriler topluyorlar, bunu henüz bilmiyoruz.

Talha AKMAN

TEFSİRDE ÇEŞİTLİLİK

İbni Teymiyye (rh) yazacağı tefsir için kaleme aldığı "Mukaddime"sinde tefsir ve tefsir kaidelerine dair birçok konuyu ele almıştır. Kendisi, seleften nakledilen ihtilafları ele almış ve literatüre yeni bir kullanım kazandırmıştır: Tenevvu ve tezat ihtilafı. Şeyhin böyle bir ayrıma gitmesindeki temel nokta şudur: Sahabe başta olmak üzere selef, Kur'ân-ı Kerim'e dair aktardıklarını Resûlullah'tan (sav) öğrenmiştir. Kaldı ki bu, Resûlullah'ın (sav) görevlerinden biriydi:

"(Peygamberleri) apaçık deliller ve Kitaplarla (yolladık). Sana da bu zikri/Kur'ân'ı indirdik ki, insanlara indirileni onlara açıklayasın. Umulur ki düşünürler."[1]

Bununla birlikte sahabe de Kur'ân'ın ayetleriyle ilgili Resûlullah'a (sav) sorular sorarak ayetlerin muhtevası hakkında bilgi almışlardır. Sahabeden sonra gelen selef de Kur'ân'a dair öğrendiklerini bizzat Resûlullah'ın (sav) eğitiminden geçen sahabeden öğrenmişlerdir. Öyle ki selef imamlarından Mücahid'in (rh), İbni Abbâs'a (ra) Kur'ân'ı baştan sona ayet ayet sorduğu aktarılmıştır. Yani sahabenin ve selefin Kur'ân'ı öğrendikleri yegâne kaynak Resûlullah'tır (sav). Aynı kaynaktan gelen nakillerin arasında bir çelişki, farklılık olmaması gerektiği için de İbni Teymiyye (rh) Kur'ân tefsirine dair sahabe ve seleften gelen nakillerini incelemiş ve bu nakillerdeki farklılıkların çelişkili olmadığını söylemiş ve "Mukaddime"sinde bunu şu şekilde ifade etmiştir:

"Selefin tefsirdeki ihtilafları azdır. Onların ahkamdaki ihtilafları, tefsirdeki ihtilaflarından daha çoktur. Ayrıca onlardan sahih olarak gelen ihtilafların çoğu, neticede çelişki (tezad) ihtilafı değil, çeşni (tenevvu) ihtilafıdır."[2]

Tefsir Kitaplarında İhtilafların Değerlendirilmesi

Tefsir tarihinde Taberî (Ö. 310/923) Câmiu'l Beyân an Te'vîli Âyi'l Kur'ân adlı eserinin mukaddimesinde ihtilaflarla ilgili bir taksimat zikretmemiş ve ihtilaflı konuya dair bütün rivayetleri zikrettikten sonra kendi görüşünü belirtmiştir.

Mukaddimesinde ihtilaflara değinen bir müfessir de İbni Atiyye'dir (Ö. 546/1151). İbni Atiyye, ihtilafları, re'y ile tefsir bağlamında değerlendirmiş, rey (batıl re'y) ile tefsiri yasaklayan hadisleri, âlimlerin görüşlerini göz ardı ederek ve gerekli ilimlerden yoksun bir şekilde kendi görüşüne göre tefsir yapanlara hamletmiştir. Dolayısıyla tarihî rivayetleri ve tefsir için bilinmesi gereken ilimleri öğrendikten sonra rey ile tefsir yapmanın hiçbir mahzuru olmadığını ifade etmiştir.[3] Onun bu açıklamalarından ihtilafların batıl ve sahih bağlamında ikiye ayırdığı anlaşılmaktadır.

Kurtubi (Ö. 671/1272) ise mukaddimesinde tefsirdeki ihtilafların daha çok sebepleri üzerinde durmuş ve bunların iki ana nedenden kaynaklandığını ifade etmiştir. Birincisi kişinin kendi görüş ve maksadına delil getirmek için Kur'an'ı, rey ve hevasına uygun olarak tevil etmesi; diğeri de kişinin Kur'ân'ın garipleri, mübhem lafızları, ihtisar, hazf, idmar, takdim ve tehirle ilgili nakilleri bilmeden; yani tefsir usulü kurallarını göz ardı edip zahirî Arapçaya göre tefsir yapmasıdır. Kim Kur'ân'ı zahirî Arapça ile yorumlar ve mücerret Arapça bilgisiyle manalar vermeye çalışırsa çok hatalar yapar, demiştir.[4]

İbni Kesir (Ö. 774/1373), tefsirinin mukaddimesinde tefsirdeki ihtilaflara değinirken meseleye hocası İbni Teymiyye'nin metoduyla yaklaşmış ve ihtilafı, tabiinin tefsiri üzerinden açıklamış ve şöyle demiştir:

"Tabiin tefsirinde lafızlarda birçok farklılıklar vardır. Bu konuda bilgisi olmayan kişi de bunları ihtilaf zannedebilir. Aslında durum onların zannettikleri gibi değildir. Çünkü tabiinden bazıları bir ayeti müradifi, (nâzıri) bazıları da aynı lafızla (lâzımi) açıklamışlardır. Bir ayetteki kelimeler ister aynı lafızlarla açıklansın isterse de müradifleriyle

1. 16/Nahl, 44
2. Mukaddimetu fî Usûli't Tefsîr, İbnu Teymiyye, Dâru Mektebeti Heyâ, s. 11
3. bk. Ebû Muhammed Abdulhak İbn Atiyye, el-Muharraru'l-vecîz fi tefsîrfl-Kitâbi'l-Azîz, Katar 1977, c. 1, s. 28-29
4. bk. Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân, Dâru'l Kütübi'l-Mısriyye, Mısır 1967, c. 1, s. 33, 34

açıklansın bunlar aynı mana ve maksadı ifade ettikleri için hakiki ihtilaf sayılmazlar."[5]

Tenevvu ihtilaflarını zahirî ihtilaflar şeklinde adlandıran İmam Şatibi (Ö. 794/1392), şöyle demiştir:

"Zahiri ihtilaflarda hakikatte herhangi bir çelişki yoktur. Kur'an tefsirinde ve sünnetin açıklamalarında müfessirler bazı lafızların manalarını açıklarlarken seleften bazı farklı rivayetler kullanmışlar ve açıklamalar yapmışlardır. Ancak bu farklı rivayet ve açıklamalar biraz tetkik edildiğinde bunlar arasında herhangi bir tenakuzun olmadığı, aksine aynı mananın farklı yönlerine işaret edildiği hemen ortaya çıkacaktır. Bunun için bu tür görüşleri, sahiplerinin hiçbirinin maksadını ihmal etmeksizin birleştirmek mümkündür. Bu durumda görüş ayrılığından bahsetmek ve bu tenevvu farklılıklarını çok önemli muhalif görüşler olarak değerlendirmek yanlıştır. Aynı durum sünnetin açıklamalarında, imamların fetvaları ve ilmi meselelerdeki görüşlerinde de görülmektedir. Bu anlaşılması gereken önemli bir konudur. Zira aslında görüş ayrılığı olmayan bir konuyu ihtilaflı olarak bildirmek tehlikelidir. Çünkü bu görüş ayrılığı bulunan bir konunun ittifak edilmiş gibi gösterilmesi gibi ters bir şeydir."[6]

Tefsirde ihtilaf konusuna değinen Zerkeşi (Ö. 794/1392) tenevvu için şöyle demektedir:

"Bir ayetin manası ve yorumu konusunda müfessirlere ait farklı görüşler olabilir. Tefsir yapan âlimler de bu ifadeleri farklı lafızlarla aktarabilirler. Tefsir ilmine vâkıfiyetleri olmayanlar da bunları farklı değerlendirip değişik görüşler zannedebilir. Ancak durum hiç de onların zannettikleri gibi değildir. Zira her müfessir ayete, kendi açısından veya muhatabın sorusuna uygun gördüğü manayla cevap vermiştir. Bu tür açıklamalarda müfessirlerin bazıları, aynı hakikatin lazım ve naziresinden bahsederken bazen de maksat ve semerelerinden bahseder. Her yorum genellikle ayetin farklı bir manasına işaret eder. Ancak maksat aynıdır. İhtilafların ibarelerde değil de maksatların açıklanmasında olduğu iyi anlaşılmalıdır. Bu konu da şair ne de güzel söylemiş:

'İbarelerimiz farklı farklı olsa da senin güzelliğin hep aynı güzelliktir,

Senin için söylenen bu sözlerin hepsi senin o güzelliğine işarettir'

Bu şiirde ifade edildiği gibi müfessirler ayetlerde ifade edilen manaları kendilerine ulaşan rivayet ve kendi şahsi yapılarına göre farklı açılarla ve temsillerle açıkladıkları için bazı insanlar tarafından bunlar ihtilaf olarak telakki edilmiştir."[7]

Tenevvu ihtilaflarını İmam Suyuti (Ö. 911/1505) ise şöyle değerlendirmiştir:

"Selef uleması arasında, tefsire dair ihtilaflar çok azdır. Aralarındaki ihtilafların çoğu birbirine zıt ve karşıt olan ihtilaflar değil, tenevvu ihtilaflarıdır. Tenevvu ihtilafları da iki şekilde tezahür etmiştir. Tabiin tefsirinde ihtilaflar bir müfessirin ayetten anladığı manayı, hocasından farklı olarak ifade etmesi sonucu oluşmuştur. Burada farklı bir mana vermekten ziyade aynı hakikatin değişik şekillerde açıklanması vardır. Tabiin tefsirinde görülen bir diğer ihtilaf çeşidi de umumi manadaki bir kelimenin temsil yoluyla bir yönünün açıklanması, umumi veya hususi manasında herhangi bir sınırlamaya gidilmeksizin, muhataba sadece kelimenin manasının hatırlatılması sonucu meydana gelmiştir. Zahirde ihtilaf gibi görülen selef tefsirinin ihtilafları genellikle bu şekildedir. Her ne kadar bunların dışında da tefsirde ihtilâflar görülmüşse de bunlar çoğunlukla tenevvu ihtilaflardır."[8]

İbni Teymiyye (rh), tefsirdeki ihtilafları zıt ve zıt olmayan olarak ilk tasnif eden müfessir ve usulcü değildir. Şeyhten önceki dönemlerde lafzi ihtilaf, surî ihtilaf gibi lafızlarla konuya değinen âlimler olmuştur. Ancak bu konuyu detaylandıran, kavramlaştıran, tasnif eden ve literatüre dâhil eden kişi İbni Teymiyye (rh) olmuştur.

Tenevvu İhtilafının Hikmeti

İbni Teymiyye (rh) ve zikrettiğimiz birçok müfessirin açıklamalarına bakıldığında diyebiliriz ki Kur'ân lafızları, sadece bir manayı değil, pek çok manayı ihtiva etmektedir. Kıyamete kadar bütün zamanlara ve dünyanın her yerine gönderilmiş olan Kur'ân, insanların farklı kesim ve topluluklarına ayrı ayrı manaları ifade edecek bir üslupla gelmiştir. Dolayısıyla Kur'ân'ın manası çok geniştir. Her bir müfessir, bu geniş ve külli manadan kendi anlayışına, bilgisine, mensubiyetine, üzerinde yaşadığı toprakların ilmî ve kültürel çevresine göre bir manayı tercih eder. Bundan dolayı Kur'ân'ın, birbirinin alternatifi olan farklı yorumlarla tefsir edilmesi caizlikten de öte ilmî bir zarurettir.[9]

Tenevvu ihtilafı hakkında âlimlerimizin açıklamalarına ve zikredeceğimiz örneklere baktığımızda tenevvu ihtilafının, Kur'ân'ın evrensel bir kitap olmasından ileri geldiğini söyleyebiliriz. Rabbimiz, Kitab'ı için seçtiği kelimelerin kıyamete kadar hangi manalara geleceğini en iyi bilendir. Bundan dolayı her dönem ve şartta kullarının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde, muciz ve "ufuktaki ayetleri barındıran" bir kitap indirmiştir. Her okuyucuya ve dinleyiciye ihtiyacını karşılayacak, sorularına cevap verecek hassasiyete sahip, kâmil bir kitaptır.

Tenevvu İhtilafının Tefsirdeki Çeşitleri ve Örnekleri

İbni Teymiyye, Mukaddime'sinde tenevvu ihtilafının dört şekilde tezahür ettiğini belirtmiştir:

5. Tefsîru'l Kur'âni'l Azîm, İbnu Kesîr, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 1/11
6. Şâtıbî, Ebû İshâk, Muvâfakât fî usûli'ş Şeria, Matbabatü'r-Rahmâniyye, Mısır t.s. IV, 214, 215
7. Zerkeşî, Burhân, II, 159, 160
8. Suyûtî, İtkân, III, 177-180
9. bk. Ferruh Kahraman, Tefsirde İhtilafların Mahiyeti Çeşitleri ve Sebepleri, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi

1. Esma ve Sıfat Çeşitliliği

Bunlardan ilki birden fazla isim ve sıfatı olan bir lafız açıklanırken müfessirlerden bazıları, bu lafzın herhangi bir isim ve sıfatlarını tercih ederken başka müfessirler de aynı anlama gelen veya yakın anlamlı diğer isim ve sıfatlarını tercih etmeleri sonucu oluşmuştur. Böyle durumlarda hakikatte ihtilaf yoktur, ihtilaf sadece o kavramın ifade ediliş tarzındadır. Çünkü müfessirlerden her biri, ayette yer alan bir hakikatin farklı vecihlerine işaret etmişlerdir.

Böylece ortaya çıkan farklılıklar sadece açıklama ve yorumlama tarzından meydana gelmektedir. Müsemma (adlandırılan) ve açıklanan şey aynı kalmaktadır. Böyle farklı ve değişik gibi görülen izahlarda hep aynı hakikat ifade edilmiştir.[10]

Konuya dair seleften nakledilen tenevvu ihtilafına örnek olarak Fâtiha Suresi'nin اهدنا الصراط المستقيم ayeti hakkında aktarılan görüşler zikredilebilir:

"Ali (ra), 'Kur'ân'; Cabir b. Abdullah ve Muhammed b. Hanefiyye, 'İslâm dini', İbn Abbâs 'eğrisi olmayan dosdoğru yol olan Allah'ın dini'; Hasan-ı Basrî ve Ebu'l Aliye de 'Resûlullah, Ehli beyti ve sahabe' şeklinde tefsir ederlerken daha sonraki müfessirler tarafından bu 'Kur'ân'a uyma, İslâm'ın emirlerini yerine getirme, İslâm milleti, ehl-i sünnet ve'l- cemaat, kulluk yolu, Allah ve Resûlüne itaat' şekillerinde tefsîr edilmiştir."[11]

Bu farklı açıklama ve tefsirler ilk bakışta çelişki gibi görünse de biraz tetkik ve tefekkür edildiğinde buradaki ihtilafın sadece ifade tarzında olduğu açıkça anlaşılır. Çünkü ayette belirtilen doğru yol hakka ulaşma, Allah'ın (cc) rızasını kazanma yoludur. Hakka ulaşmak ve Allah'ın rızasını kazanmak; Kur'ân'a uymakla, İslam'ın emirlerini sıkı sıkıya yerine getirmekle, Sünnete ittiba, Allah ve Resûl'üne itaat şekillerinin hepsiyle mümkündür. Neticede bu tefsir ve yorumlarda aynı hakikat ve mana kastedildiği için tefsir ilminde sadece tenevvu/çeşitlilik ihtilafı oluşturmakta ve bu da Müslimler için rahmet vesilesi sayılmaktadır.[12]

2. Müsemma ve kısımlarının farklı özelliklerle ele alınması ve örnekleme metodu

Tenevvu ihtilafının şekillerinden biri de müfessirin, dinleyicinin dikkatini çekmek istediği veya vakıanın gerektirdiği bir noktaya lafzın delalet ettiği manalardan birine yoğunlaşmasıdır. Bu, sahabenin Resûlullah'tan (sav) öğrendiği bir yöntemdir. Sahabe, Resûlullah'a (sav) birkaç defa "En hayırlı ve en faziletli amel nedir?" diye sorduklarında Resûlullah (sav) onlara farklı farklı cevaplar vermiştir. Sorunun sahibinin içinde bulunduğu veya vakıanın gerektirdiği bir durumdan dolayı Resûlullah (sav) bunu yapmıştır. Hadislerde çelişki olarak addedilmeyen bu metod tefsirde de lafızların delaleti çerçevesinde takip edilmiştir.

Müfessirlerin bu metodu, ayetin manasını sınırlandırmak değildir. Örnekleme amacıyla muhatabın anlamasını sağlamaktır. Bir şeyi misal ile akla yaklaştırmak çoğu zaman aynı şeyi tanımlama yoluyla anlatmaktan daha kolay ve faydalı olur.[13]

Buna Fâtır Suresi'nin 32. ayeti hakkında yapılan tefsirler örnek olarak verilebilir. Rabbimiz şöyle buyurmuştur:

ثُمَّ اَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَاۚ فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهٖۚ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌۚ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بِاِذْنِ اللّٰهِۜ ذٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُۜ

"Sonra Kitab'ı kullarımızdan seçtiklerimize miras kıldık. Onlardan kimi nefsine zulmeder, kimisi orta yolludur. Kimisi de Allah'ın izniyle hayırlarda yarışıp öne geçer. Bu, büyük lütuf ve ihsanın ta kendisidir."

İbni Abbâs ve İbni Mes'ûd "Allah'ın inzal buyurduğu kitaba vâris kıldığı kimseler işte bu ümmettir ki zalim olanları, (hesaba çekildikten sonra) mağfirete uğrayacak olanlardır; muktesid olanları, kolay bir hesaptan sonra cennete girecek olanlardır; sabıkundan olanları da hesaba çekilmeden cennete girecek olanlardır." tefsiriyle Ümmet-i Muhammed'in dünyadaki amellerine göre ahiretteki tasnifi esas almış,[14] Ebû Said El-Hudrî ise "Onların zalim olanları günah irtikap edip Allah'a karşı gelme suçunu işleyen ve israfa düşen kişilerdir. Muktesid olanları büyük günahlardan sakınmakla birlikte küçük günahlar konusunda aynı hassasiyeti göstermeyen kişilerdir; sabıkun ise gerek büyük gerek küçük bütün günahlardan geri duran müminlerdir." şeklinde yine amele göre, fakat bu amellerin dünyadaki tezahürlerini göz önünde tutan bir tasnifi tercih etmiştir.[15]

İlgili ayetin tefsirlerine baktığımız zaman aynı mananın farklı yönleri ele alınarak tefsirler yapıldığı görülmektedir:

Ayette geçen فمنهم ظَالِمٌ لِنَفْسِهٖ "kendisine zulmetmek" ifadesi, farzları terk etmek ve haramlara aldırış etmemek; وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ "orta yolu izlemek" ifadesi, farzların yerine getirilmesi ve haramlardan sakınılması; وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ "hayırlarda öne geçmek" ise farzları yerine getirmekle

10. bk. İbn Teymiyye, Mukaddime fî usûli't-tefsîr, s. 67-69
11. Taberî, Câmiu'l-beyân, I, 108-110; İbn Teymiyye, Mukaddime fî usûli't-tefsîr, s. 69; İbn Kesîr, Tefsîru'l- Kur'âni 'l-Azîm, I, 26, 27; Suyûtî, ed-Dürru'l-mensûr, I, 39, 40; Suyûtî, İtkân, II, 176, 177
12. bk. İbn Teymiyye, Mukaddime fî usûli't-tefsîr, s. 67; İbn Teymiyye, Mecmûu'l- fetâvâ, XIII, 382; İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, I, 27; Suyûtî, İtkân, II, 176, 177; Zehebî, et-Tefsîru ve'l- müfessirûn, I, 244; Sofuoğlu, Tefsîre Giriş, s. 198, 199; Akk, Usûlü't-tefsîr, s. 190
13. bk. İbn Teymiyye, fî usûli't-tefsîr, s. 9
14. bk. Taberi, a.e., XX, 32, 33; İbn Kesir, a.e., III, 147
15. bk. Se'alebi, Ebû Zeyd Abdurrahman b. Muhammed, el-cevahir'ul hisanfi tefsiri'l Kur'ân, Beyrut, 1418/1997, IV, 391

birlikte hayır ve hasenatla Allah'a (cc) yakınlaşılması ve O'nun rızasının kazanılması şeklinde tefsir edilmiştir.[16]

Aynı ayet başka bir müfessir tarafından zekât ve her türlü tasadduk ve sadakanın ihmal edildiği bir toplum için olsa gerek zekât merkezli ele alınarak sırasıyla birincisi, فمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ "kendisine zulmetmek", zekât vermemek; ikincisi ومِنْهُمْ مُقتصد "orta yolu izlemek", zekât vermek; üçüncüsü ومِنْهُمْ سابق بالخَيْرَاتِ "hayırlarda öne geçmek" de zekâtın yanında sadaka vermek diye yorumlanmıştır.[17]

Yine aynı ayet bir başka müfessir tarafından namaza karşı gevşeklik ve ihmalkârlığın olduğu bir toplum için olsa gerek فمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِه "kendisine zulmetmek", namazı geciktirip vaktin sonunda kılmak; ومِنْهُمْ مُقتصد "orta yolu izlemek", namazı vaktin ortasında kılmak; ومِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ "hayırlarda öne geçmek" ise namazı vaktin girmesiyle beraber hemen kılmak olarak tefsir edilmiştir.[18]

Başka bir örnek olarak Bakara Suresi'nin 201. ayeti hakkında aktarılan tefsirler zikredilebilir:

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَآ اٰتِنَا فِى الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"Bazısı da (dua ederken) şöyle der: 'Rabbimiz! Bize dünyada da ahirette de iyilik ver ve bizi ateşin azabından koru.' "

Ayette geçen حسنة kelimesinin tefsiri hakkında Katade (rh) dünyada "sağlıklı beden ve yeterli rızık"; ahirete yönelik حسنة ise sevap ve rahmet olarak tefsir etmiştir. Alî (ra) dünyadaki haseneyi saliha eş; ahiretteki haseneyi ise huriler olarak tefsir etmiştir. Hasan-ı Basrî ve Sevrî ise dünyadaki haseneyi ilim ve hikmet, ahirete yönelik olanı ise "cennet" olarak tefsir etmiştir.[19]

3. Bir lafzın iki veya daha fazla manaya gelmesi

Tenevvu ihtilafının bir diğer çeşidi de bir lafzın birden çok manaya delalet etmesidir. Burada bir lafzın iki veya daha fazla manaya gelmesi söz konusudur. Mesela "ayn" kelimesi Arapçada göz, kaynak ve casus manalarına gelmektedir. Burada lafız tek ama manaları farklı farklıdır. Kur'ân-ı Kerîm'den örnek verilecek olursak فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ "Aslandan ürküp kaçan yaban eşeği gibi kaçıyorlar."[20] ifadesindeki قسورة "kasverah" kelimesi hem atıcı/avcı hem de aslan manalarına gelmektedir.[21] Yine gecenin hem gelmekte hem de gitmekte olduğunu ifade eden عسعس "as asa"[22] kelimesi de böyledir. Ancak Ferrâ, söz konusu kelimenin gecenin gitmekte olduğu manası konusunda müfessirler arasında ittifakın olduğunu ifade etmektedir.[23] Alûsi'ye göre عَسعَس karanlığın gitmesi veya gelmesidir. Başta İbni Abbâs olmak üzere pek çok kişiden böyle rivayet edilmiştir. İsfehani'ye göre as'asa عَسْعَسَ gecenin her iki tarafına işaret eden manevi müştereklerden, zıt anlamlı kelimelerden değildir.[24]

4. Bir mananın yakın lafız veya müteradiflerle tefsir edilmesi

Tenevvu ihtilaflarının dördüncüsü ise bir lafzın yakın anlamlılarıyla veya müteradifleriyle tefsir edilmesi sonucu ortaya çıkan tenevvu ihtilaflarıdır.[25] Buna örnek olarak En'âm Suresi'nin 70. ayetinin tefsirinde geçen nakiller verilebilir:

وَذَكِّرْ بِهٖٓ اَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ

"(Kur'ân'la) uyar ki bir nefis yapıp kazandıklarından ötürü helak olmasın."[26]

Ayette yer alan تُبْسل "tübsele" lafzını Hasan-ı Basri, İkrime, Mücahid ve Süddî تسلم "tüsleme" teslim edilmek; Katade تُحْبَسَ "tühbese" hapsedilmek; Ferra da ترْهَن "türhene" rehin olmak manalarında tefsir etmişlerdir.

Tenevvu İhtilafını Bilmenin Faydaları

Tenevvu ihtilafının alt başlığı olan lafzi (surî) ihtilaflar hakkında müstakil bir eser kaleme alan Abdulkerim En-Nemle bu soruya cevap vermek için şu dört maddeye okuyucunun dikkatini çekmektedir:

a. Lafzi ihtilafları ortaya koymak, "İslam denen din, Müslümanların dini hükümlerde yaptıkları tartışmalardan başka bir şey değildir." şeklinde eleştiri yönelten İslam aleyhtarlarını susturmanın en güzel yoludur. Zira ulema arasındaki ihtilafların lafzi olduğunun anlaşılmasıyla bu münakaşaların hakiki ve manevi değil, şekilsel ve terimsel olduğu ortaya çıkmış olur.

b. Bu tür ihtilaflı konularda serdedilen farklı görüşlerin ayrıntılarını ve delillerini mütalaa etmek ilim talebelerine, delil takrir etme yöntemleri üzerinde meleke kazandıracak ve taassuba gitmeden hasmını ikna etmenin kuralları

16. bk. İbn Teymiyye, Mukaddime fi usûli't-tefsîr, s. 70; İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, III, 532-535; Suyutî, İtkân, II, 176, 177; Cevdet Bey, Tefsîr Tarihi, s. 42; Bilmen, Tefsîr Tarihi, s.157, 158; Zehebî, et-Tefsîru ve'l- müfessirûn, 1
17. bk. İbn Teymiyye, Mukaddime fi usûli't-tefsîr, s. 70; İbn Teymiyye, Mecmûu'l- fetâvâ, XIII, 383,384; Cevdet Bey, Tefsîr Tarihi, s. 42; Bilmen, Tefsîr Tarihi, 157, 58; Zehebî, et-Tefsîru ve'l- müfessirûn, 1
18. bk. İbn Teymiyye, Mukaddime fi usûli't-tefsîr, s. 70; İbn Teymiyye, Mecmûu'l- fetâvâ, XIII, 383,384; Cevdet Bey, Tefsîr Tarihi, s. 42; Bilmen, Tefsîr Tarihi, s. 157, 158; Zehebî, et-Tefsîru ve'l- müfessirûn, I,
19. bk. Taberî, Câmiu'l-beyân, I, 409-412; İbn Teymiyye, Mukaddime fi usûli't-tefsîr, s. 73; İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, I, 231, 232; Cevdet Bey, Tefsîr Tarihi, s. 42, 43
20. bk. 74/Muddessir, 51
21. bk. İbn Teymiyye, Mukaddime fî usûli't-tefsîr, s. 72, 73; Suyutî, İtkân, II, 177
22. bk. 81/Tekvîr, 17
23. bk. Ferrâ, Meani'l Kur'ân, El Hey'etü'l Mısriyye, Mısır, 1980, 3, 242
24. bk. Alusi, Ruhu'l Meani 30,102
25. bk. İbn Teymiyye, İktidâü's-sırâtı'l-müstakîm, 1, 128, 129
26. bk. 6/En'âm, 70

noktasında kabiliyetlerini geliştirecektir. Şu bir gerçek ki, âlimlerin münakaşaları, kişiye münazara ve cedel ilmi açısından ufuk açıcı veriler sunmaktadır.

c. İhtilafların lafzi olduğunu öğrenmek, bu ihtilafların kaynağına inmeye, üzerine kurulduğu ilmî alt yapıya vâkıf olmaya ve bilginlerin bir görüş ortaya koyarken hedefledikleri şeyi anlamaya yardımcı olacaktır.

d. Lafzi ihtilaflar üzerinde çalışma yapmak, fıkhi ekollere ait terimlerin kurumsallaşmasını, muhalif görüşteki insanların birbirlerinin diliyle konuşmasını ve ortak bir zeminde tartışmalarını sağlayacaktır.[27]

Sonuç

İbni Teymiyye'nin literatür hâline getirdiği bu taksimat, kendi içtihadına ve araştırmasına dayanarak yapmış olduğu bir taksimattır. Bununla birlikte bu usulün pratiğe yansımasında âlimler arasında ihtilaf olabilir. Bunu söylememizin sebebi şudur: İbni Teymiyye ve birçok usul âliminin takip etmiş olduğu bu metoda karşı farklı bakış açıları zikredilmiş, eleştirilmiş ve eksik görülmüştür. Bu taksimatı eleştirenlerin sunduğu gerekçeleri birkaç maddede değerlendirmek mümkündür:

1. Bu taksimatı yetersiz görenlerin sunduğu ilk gerekçe şudur: "Âlimler, sahabenin otoritesini ve hürmetini korumak için böyle bir taksimata gittiler."[28] Bu yaklaşımın lazımı, "sahabenin/selefin masumiyeti" meselesidir. Ancak şu var ki İbni Teymiyye (rh) kendisi peygamberlerin masum olmadığını ve beşerî hatalar yapabileceklerini savunan bir âlimdir. Peygamberlerin hata yapabileceğini söylerken sahabenin hata yapamayacaklarına kanaat edip onları koruma adına böyle taksimat yapması çelişkidir. Kaldı ki kendisi bu taksimatı yapma nedenini açıklamış ve "İhtilaf yoktur." dememiştir.

2. Eleştirilmesine ve yetersiz görülmesine neden olan diğer bir gerekçe ise müfessirlerin örnek olarak verdikleri bazı nakillerdir.[29] Ancak bu nakillere bakıldığı zaman kaynaklarının kelam ve rey ehli olan (Eş'ari ve Maturidiler gibi) veya kendi sapkın inançlarının desteklemek adına yorumlayan (Şia ve Mutezile gibi) taifelerin tefsirleri örnek olarak verilmiştir. Buna dair sahabeden de bazı örnekler verilmiştir. Ancak burada pergelin merkezi yanlış noktadadır. Burada bizim konu edindiğimiz ihtilaf sahabe ve selefin kendi aralarındaki ihtilafıdır.

3. Şeyh, sahabe ve selef arasında ihtilaf olmadığını iddia edip bu iddiasını ispat etmek için böyle bir taksimat yapmamıştır. Kendisi sahabe arasında ihtilafın az olduğunu söylemiş ve az olmasını da rey ile tefsir yapmamalarına dayandırmıştır. Bununla birlikte sahabe arasında tenevvu olmayan, tezat ihtilafları da olabilir. Sahabe Kur'ân'ı tefsir ederken Kur'ân'ı Kur'ân ile, sünnet/siyer ile ve Arap lugatıyla tefsir ederdi. Buna göre seleften bir müfessir; insani olarak tefsir yaptığı konuda başka bir ayeti hatırlayamamış olabilir, o ayetin tefsirine dair gelen bir hadisi veya yaşanan bir siret olayını bilmiyor olabilir veya kendi yaşadığı bölgenin lehçesinden ve örfi konuşmasından dolayı ayette geçen bir kelimeye başka bir mana verebilir. Ayrıca sahabe ve selef dönemini tek bir dönem olarak ele almamak gerekir. Yazımızın başında zikrettiğimiz gibi müfessirler karşıdaki kişinin ilmî durumu veya yaşanan vakıayı göz önünde bulundurarak okuyucunun/dinleyicinin dikkatini ayetin ifade ettiği külli manadaki bir cüze çekebilir. Veya kendileri karşı karşıya kaldıkları fitnelerden dolayı yine ayetin ifade ettiği mana çerçevesinde farklı tefsirlerde bulunmuş olabilir. Kaldı ki selef arasındaki ihtilaflar kronolojik olarak değerlendirildiğinde yaşanan vakıa ve fitnelere göre farklı yorumların çoğaldığı görülecektir.

4. Diğer bir eleştiri noktası da "kavram mutabakatının" olmamasıdır.[30] Bu da gayet tabii bir şeydir. Yukarda da değindiğimiz gibi bu taksimat istikra ve içtihada dayalıdır. Ve herkes kendi ilmî birikimi, niyeti ve yaşadığı döneme göre bir bakış açısıyla meseleyi ele almıştır. Bir âlimin, "Bu, tenevvu ihtilafıdır." dediğine bir diğeri, "Hayır, değildir." diyebilir. Buradaki temel nokta usullere bağlı kalmaktır. Usule dayanıldığı müddetçe her türlü görüş değerlendirmeye ve eleştiriye açıktır.

Epistemolojik cepheden bakıldığında diyebiliriz ki tefsir, bir bakıma nastan/metinden bilgi üretimidir. Sahabe de bu üretimin başlangıcını temsil eder. Bu üretim nassın bizatihi kendisi değil, mana ve mahiyet olarak ondan ayrı bir şeydir, ama ona bağlıdır. Tefsir veya ayetlerin yorumlanması gündeme geldiği zaman mutlaka farklı sonuçlar ortaya çıkacaktır. O hâlde ihtilaf, anlama ve yorumun (tefsir) doğasında vardır. Zira her insanın bilgi seviyesi, akli yetisi, duygusal donanımı, kültürü, psikolojik durumu, sosyal ve siyasal konumu ve nihayet mezhebi tercihi gibi kişisel ve o ânki toplumsal ve siyasal şartlar, mutlaka tefsirde öznel bir tutum sergilenmesinde rol oynar.[31] [32]

Kaldı ki sahabenin bir ayet hakkındaki yaptıkları yorumlar delil değilken âlimlerin bu yorumlar hakkında yaptıkları taksimat ve değerlendirmeler elbette ki delil değildir. Fer'i olan, aslın önüne geçemez.

27. bk. Nemle, Abdulkerîm b. Alî b. Muhammed, el-Hılâfü'l-lafzî 'inde'l-usûliyyîn, Riyad 1420/1999, I, 25-26
28. bk. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/748779
29. bk. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/153745
30. bk. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/748779 - https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/153745
31. bk. Er-Râğıb el-İsfehânî, Mukaddimetu't-Tefsir, (Tenzihu'l-Kur'ân 'an'l-Metâin ile birlikte), Mısır 1329, s. 398-99; Halis Albayrak, Kur'an'ın Bütünlüğü Üzerine, İstanbul 1992, s. 56 vd.; Halis Albayrak, Tefsir Usulü, İstanbul 1998, s. 149-54; Sadık Kılıç, "Dil ve İnsanın Tarihselliği Bağlamında Dini Metin", Kur'an ve Dil Sempozyumu Bildirileri, Van 2001, s. 97-101, 104-105; Mehmet Kubat, "Nassların Doğasındaki Subjektivizm", Kur'an ve Dil Sempozyumu Bildirileri, Van 2001, s. 107 vd.
32. bk. https://isamveri.org/pdfdrg/D247076/2016/2016_CALISKANI.pdf

ER-RABB, ÇAWA XALIQ Û RAZIQ E XWEDÎYÊ HAKIMÎYETA MUTLEQ E JÎ

Osman SADIKOĞLU

الرب/Er-Rab Beşa (1.) Yekemîn

Rab, ji navên xweşik yên Allah e (ac). Di rêziman de wek kirde, yanê faîl tê bikaranîn. Tê ser maneya "Terbîye û perwerdekirin û gav bi gav/wek tedrîcî înşa kirin." Rab ew e ku hemû aleman terbîye dike ku ev terbîye jî ne ji rêzê ye. Terbîyeyeke bi merhale û ji biçûk heta mezin û ji kêmasîyê bi bal kemalê ve ye. Rab ew e ku li ser hemû aleman otorîteya mutleq e.

Di Qûr'anê de piştî lefzetullah peyva herî zêde tê bikaranîn Rab e. Kelîmeya Rab, di Qûr'anê de neh sed û şêst û du car (962) ji bo Allahê rabbê aleman hatîye bikaranîn. Birastî tiştekî balkêş e, di ayeta yekemîn ya ku nazil bûye de navê Rab heye.

اِقْرَاْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذٖى خَلَقَۚ

"Bi navê Rabbê xwe yê xuliqandîye, bixwîne!"[1]

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمٖينَۙ

"Hemd (Pesn/Sena) bitenê aîdê Allah e ku ew Rabbê hemû aleman e."[2]

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِۙ

"Bibêje: "Ez xwe bi Rabbê însanan diparêzim."[3]

Yanê hûn ji kîjan hêlî ve berê xwe bidin Qûr'ana pîroz û hûn ji kîjan hêlî ve derkevin em rastî navê Rab dibin.

Tecellîyên Navê Rab û Tewhîd

Însan, ligel hemû alema heyînê tecellîgaha navê Rab e. Ew (ac), islahkerê her tiştî û perwerdekara mutleq e. Ha vaye dinya! Allah (ac) vê dinyayê bi yek carekî nexuliqandîye, bi navê Rab merhale merhale xuliqandîye.

Însan, ligel hemû alema heyînê tecellîgaha navê Rab e. Ew, islahkerê her tiştî û perwerdekara mutleq e. Ha vaye dinya! Allah vê dinyayê bi yek carekî nexuliqandîye, bi navê Rab merhale merhale xuliqandîye.

1. 96/Alaq, 1
2. 1/Fatîhe, 2
3. 114/Nas, 1

ءَاَنْتُمْ اَشَدُّ خَلْقًا اَمِ السَّمَٓاءُۜ بَنٰيهَاۗ رَفَعَ سَمْكَهَا فَسَوّٰيهَاۙ وَاَغْطَشَ لَيْلَهَا وَاَخْرَجَ ضُحٰيهَاۖ وَالْاَرْضَ بَعْدَ ذٰلِكَ دَحٰيهَاۜ اَخْرَجَ مِنْهَا مَٓاءَهَا وَمَرْعٰيهَاۖ وَالْجِبَالَ اَرْسٰيهَاۙ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْۜ

"Ma xuliqandina we zor e an (xuliqandin) a asîman? (Wî) ew ava kir. Banê/Tawanê wê bilind kir û ew sererast kir. Şeva wê tarî kir û dema dûhâyê/berbangê eşkere kir. Piştî vê jî li ser rûyê erdê belav kir (an jî gêr kir/gindirand). Jê av û mêrga/çêreya wê derxist. Çiyan çikand/qayîm kir. Ji bo feyda we û heywanên we."[4]

Allahê berz û bilind, piştî xuliqandina kaînatê her yek heyînekî bi navê xwe yê Rab perwerde/terbîye dike. Her yek ji wan tabîê qanûna Rab e ku wî jê re qanûnan diyar kiriye. Allah (ac) ji bo her yek ji wan re li gorî fitreta wan qanûnek danîye û rêyek nîşan daye.

قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَا مُوسٰى قَالَ رَبُّنَا الَّذٖٓي اَعْطٰى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدٰى

"(Firewn) got: "Rabbê we kî ye, ya Mûsa? Got: "Rabbê me (bi lêhatîya cureyan) xulqîyeta hemû tiştan dide û paşê jî rêya rast nîşan dide."[5]

وَالشَّمْسُ تَجْرٖي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَاۜ ذٰلِكَ تَقْدٖيرُ الْعَزٖيزِ الْعَلٖيمِۜ وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتّٰى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدٖيمِ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغٖي لَهَٓا اَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا الَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِۜ وَكُلٌّ فٖي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

"Roj jî bi rêgeha xwe ya diyarbûyî û bi cihê sekna xwe ve diherike. Ev, teqdîra (wî Allahê xwedî îzzet û her tiştî mexlûb dike) Azîz û (zanayê her tiştî) Alîm e. Me ji bo heyvê jî hin menzîlên seknê heyî kirin. Paşê ew dikeve şikilê çiqilê dara xurmê (dibe weke kevana zirav). Ne roj digihîje heyvê û ne jî şev dikare bikeve pêşîya rojê. Hemû di rêgehekî de diherikin."[6]

Allahê Rabbê aleman însan jî wisan xuliqandîye. Wî di zikê dîya wî de û piştî diwelide jî bi awayê merhale mezin dike, ava dike û înşa dike. Ev, tecellîya rububîyetê ye.

4. 79/Naziât, 27-33
5. 20/Ta-Ha, 49-50
6. 36/Ya-Sîn, 38-40

Perwerdekarîya/Terbîyeya Însan Ya Bi Qeder û Bi Şerîetê

Însan wek manewî bi du awayan mûxetebê qanûn û terbîyeya Allah e (ac).

A yekem, Qeder e. Qedera însan; qanûn û qaîdeyên ji hêla Allah (ac) ve hatine diyarkirin in. Însan, li gorî sunnetullah/li gorî qanûnên Allah dijî û dimire.

A duyem jî, şerîet e. Allah (ac) ji bo însan û civakê qanûnan danîye û bi van qanûnan însan û civakê terbîye dike. Lê qanûnên şer'î, wekî qederê û qanûnên kewnî ne mecbûrî ye. Wisan ku: însan nikare mudaxaleya hilatin û avakirina rojê an jî jiyan û mirinê bike. Enceq bikaribe bibe tabiê van qanûnan. Lê qanûnên şer'î ne wisan in. Allah (ac) îrade daye însan û heqê hilbijartinê daye wî. Eger bixwaze wê sitûyê xwe ji Rabbîtîya Allah (ac) re bitewîne û bibe tabiê Rabbîtîya wî. Eger vêya nexwaze wê rabbîtîya xwe bixwe îlan bike û qanûnên xwe çêbike. Êdî ya wê bibe tabiê nefsa xwe an jî wê bide pey qanûnên ku hin kesên din çêkirine.

Rubûbîyet Ji Du Tiştan Pêkhatî Ye

Rubûbîyeta Allah (ac) du qisim in. Yek ji wan xuliqandine û ya din jî qanûndanîne. Delîlê vê heqîqetê jî ev e:

اَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْاَمْرُۜ تَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمٖينَ

"...Baldar bin/Dîqat bikin! Xuliqandin jî emir jî aîdê Allah e. Ew Allahê Rabbê aleman e, çi qas mezin e."[7]

Xuliqandin jî emir jî aîdê Allah e. Lewre ew ji bo ku dixuliqîne di emirkirinê de jî xwedîyê heq û serwerîyê ye.

Qûr'ana Pîroz di çil û du (42) cihan de îfadeya "Allahê Rabbê aleman" bikar tîne. "Allahê Rabbê erd û esmanan" jî di diwanzdeh (12) ayetan de dibore. Li gorî vê heqîqetê Allah (ac) ew e ku;

• Xaliqê her tiştî ye

• Raziqê hemû mexluqatan e

• Ew e yê ku dimirîne û ji nû ve divejîne

• Xwedîyê hakimîyeta/serwerîya mutleq û qanûnçêkera kewnî û şer'î ye

• Xwedîyê şefaetê ye ku bê destûra wî qet tu kes nikare şefaetê li kesekî din bike.

Di Rubûbîyetê De Şirk

Rabbê aleman Rab girtina xwe têr nabîne. Hewceye ku evdên wî jê pê ve ji bo xwe qet tu Rabbê din negirin û nepejirînin. Rab girtina ji xeynî Allah (ac) bi du awayan çêdibe:

a. Mirovek ji heyînekî re bibêje "Ev, Rabbê min e."

7. 7/A'raf, 54

b. Taybetîyeke ji wesfên Rubûbîyeta Allah (ac) dayîna bi hin heyînên din û bi vê awayê Rab girtina wan.

Ew Ên Ji Xeynî Allah Rab Digirin

Qûr'ana Pîroz bi me dide zanîn ku însanan ji xeynî Allah (ac) pênc sinif heyînan ji xwe re wek Rab girtine. Allah (ac) sê sinifan di sûreya Tewbe ayeta 31. de rave dike:

اِتَّخَذُوٓا اَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَۚ وَمَآ اُمِرُوٓا اِلَّا لِيَعْبُدُوٓا اِلٰهًا وَاحِدًاۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَۜ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

"Wan dev ji Allah berdane û hahamê xwe û keşeyên xwe û Mesîhê kurê Meryem ji xwe re kirin Rab. (Lê belê) ew bi îbadeta yek îlâhekî bitenê re hatibûn emirkirin. Ji wî pê ve (yê ku îbadetê heq dike) qet tu îlâh tune. Ew (Allah) ji tiştên ku pê şirîkatîyê dikin berî ye/munezzeh e."[8]

Di vê ayetê de behsa sê qisiman tê kirin ku wek Rab hatine girtin:

– Kesên di dîn de olnas û zanyar in.

– Kesên abid

– Îsayê kurê Meryem

Em Van Sernavan Hinek Vekin:

a. Rab Girtina Olnas û Zanyaran

Adîy b. Hâtim et-Tâî hate Medîneyê. Dema ket nava mescîdê, di wê lehzê de Resûlullah (ass) vê ayete dixwend. Adî, bi dengekî îtîrazî axivî û got: "Wan perestîya keşîş û olnasên xwe nedikirin." Resûlullah (ass) wiha bersiv da wî:

"Erê, lê olnas û zanyarên wan, tiştên ku Allah ji wan re heram kiribû ji bo wan helal kirin û helal jî ji wan re heram kirin. Ew jî bûne tabiê wan. Ha ev bixwe perestîya keşîş û olnasên wan e."

Ev ayet û tefsîra Resûlullah (ass) ya der heqê wê de veya nîşanî me dide:

1- Di diyarkerîya tiştên helal-heram û meşrû-xeyrîmeşrû û çewt-rast de mercîê yekane Allah e (ac).

2- Çi alim û çi rewşenbîr û çi parlamenter û çi abid û çi rêveber û çi serokeşîr... Her kî vê rayeyê bide yekî ji van; ev tê ser vê maneyê ku wî ji xeynî Allah (ac) ji bo xwe Rab girtîye.

3- Ji bo Rab girtinê ne hewceye ku mirovek rabe ji heyînekî re bibêje "Ev, Rabbê min e!" an jî "Ev, îlahê min e!" Dema ku taybetîyên Rabbîtîyê an îlahtîye bide heyînekî ew tişt dibe Rabbê wî/Îlahê wî kesê.

4- Ev rayeya hanê bi zanîn an bi nezanîn ji xeynî Allah (ac) ji heyînekî din re bê dayîn rewşa wî kesê naguhere. Lewre di mijara Rab girtina ji xeynî Allah (ac) de cahiltî nabe hincet û mazeret.

Cahiltî, di vê mijarê de sebeb e, ne mazeret e. Adî b. Hâtim jî nizanîbû ku ew tiştên dikin Rab girtina ji xeynî Allah e (ac). Ji ber vê yekê dema ku tefsîra Resûlullah (ass) seh kir matmayî mabû.

Li gorî têgihiştina wî jî Rab girtin; bitenê rukû an jî secdekirina ji heyînekî re ye.

b. Rab Girtina Abidan

Abid ew kes e ku; ji civakê destê xwe dikşîne û dûr dibe û xwe dide taatê û umrê xwe bi îbadetê diborîne. Filleyan ji van kesan re digotin "ruhban".

Evana di nava civakê de wek kesên salih dihatin dîtin û hezkirîyê însanan bûn û di nav wan de rêzdar û qedirbilind bûn. Dem bi dem di hezkirin û rêzgirtinê de ji pîvanê borîn. Wan tazîm kirin û îbadetên pêwiste ku ji Allah re bikin êdî j bo wan dikirin. Nedigotin: "Evana Rabbê me ne!" Lê belê ji ber ku ji wan abidan re tazîm û perestîyê dikirin li îndallah wekî ku wan wek Rab pejirandine hatin nirxandin.

• Wan wek şefaetvan dipejirînin.

• Bi wan re tewessûlê dikin.

• Ji wan re dua dikin û alîkarîyê ji wan dixwazin.

• Pêbawer in ku ew bi xeybê dizanin.

• Qebr û gumbetên wan tazîm dikin û dikin zîyaretgah.

c. Rab Girtina Pêxemberan

Filleyan jî piştî wî Îsa (as) ji xwe re wek Rab girtin. Rab girtina wan a Îsa Mesîh, zêde pê de çûna der heqê wî de ye. Hal ev e ku Îsa (as) jî weke wan pêxemberên din hemû însanan gazî Rab girtina Allah (ac) dikir.

اِنَّ اللّٰهَ رَبّٖى وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُۜ هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقٖيمٌ

"Bêşik Allah, Rabbê min û Rabbê we ye. Jê re îbadetê bikin. Ev (rêya ku ez we gazî dikimê), sirati'l mustaqîm e/rêya rasterast e."[9]

Weke ku me dît ayeta 31. ya sûreya Tewbe temasa sê cûreyên Rab girtinê kir. Qûr'ana Kerîm, di mijara Rab girtinê ji xeynî van, behsa hin cûreyên din jî dike.

Dawîya Beşa (3.) Sêyemîn

Dê Bidome Înşaallah...

8. 9/Tewbe, 31

9. 3/Al-î Îmran, 51

MÜSLÜMANIM DİYEN BİR İNSAN NİÇİN İSLAMA DAVET YAPMAK İSTEMEZ?

Kitabın Yazarı: Dr. Ebu Huzeyfe

Yayınevi: Polen Yayınları

Basım Tarihi: M 2017

Sayfa Sayısı: 95

Ebat: 135 x 210 mm

Kitap Hakkında

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Dr. Ebu Huzeyfe, esasında her birimize sorduğu bu sorunun cevabını oldukça kapsamlı bir şekilde otuz dört başlıkta ele alıyor, her bir başlıkta okuyucuyu sıkmamak için meselenin özünü anlatıyor ve Kur'ân ve Sünnetten getirdiği deliller ile yer verdiği veciz örneklerle bu otuz dört sebebin hiçbir geçerliliğinin olmadığının pekişmesini sağlıyor.

Eserine "Tembellik nedir?" sorusuyla başlayan Yazar, böylece davet yapmanın önündeki en büyük engelin ve sıralanacak tüm diğer sebeplerin kaynağının tembellik olduğunu vurgulamış oluyor.

Yine Yazar, hedefinin Allah'a (cc) ve dinine davet yolundan dökülenleri uyarmak olduğunu; özellikle kişilerin bu hususta ileri sürdükleri bahanelerin geçerliliğini savunan, hatta Allah katında bile kabul göreceği hezeyanıyla avunanları ikaz etmek olduğunu söylüyor. Elbette kendisinin ve ekibinin araştırmalarıyla tespit ettiği ve eserinde zikrettiği sebeplerden daha fazlasının olduğunun altını çizdikten sonra çağımızdaki tevhid ehlinin davet yolunda takıldığı handikapları ana hatlarıyla derlemeye çalıştığını belirtiyor.

Bir solukta okuyacağınız bu eserin, tevhid ehli her ferdin taşıması gereken davetçi kimliğine dair muhasebe yapmasına ve kulluk yürüyüşünde istikamet üzere ilerlemesinin önündeki engellere dair bilinç oluşturacak bir vesile olacağına inanıyoruz.

Küçük kardeşlerimizden Hocamıza gelen

ÇOCUKÇA SORULAR

serisinin yeni videosu

YOUTUBE KANALIMIZDA!

Beraber uzaya çıkabilir miyiz?

Nasıl hoca oldunuz?

İstanbul'da daralmıyor musunuz?

Yaramaz bir çocuk muydunuz?

Okumak mı, okumamak mı?

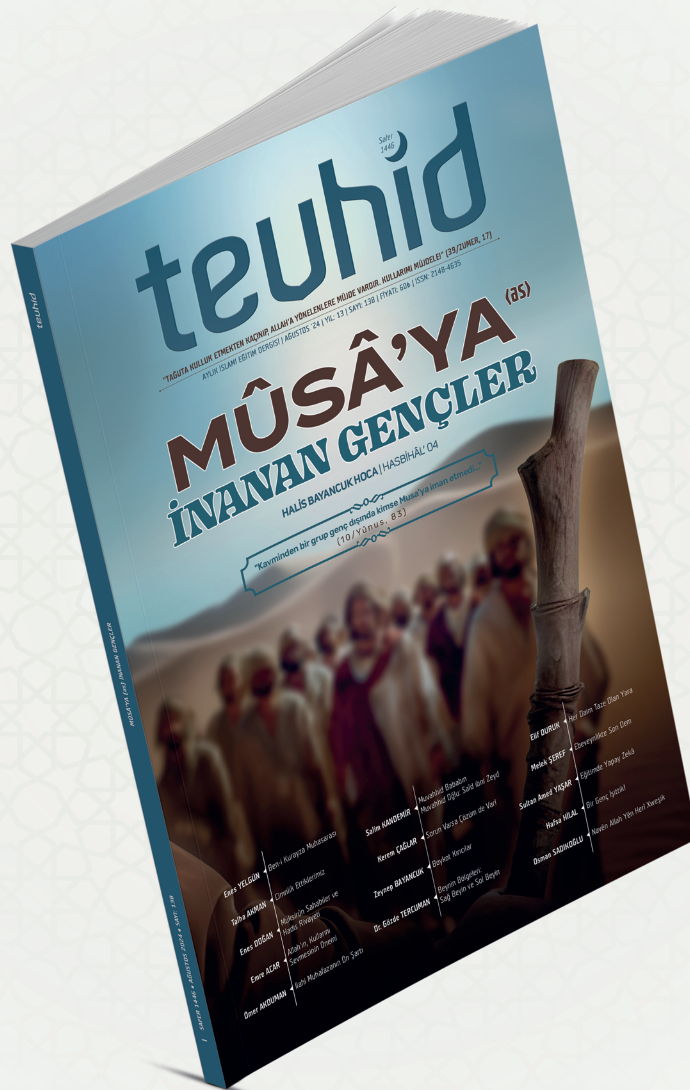
Doğum günü kutlanabilir mi?

Videoyu izlemek için QR kodu okutunuz.

tevhid

“TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP ALLAH’A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!”
(39/ZUMER, 17)

TEVHİD DERGİSİ

TEVHİD DERSLERİ

TEVHİD MEALİ

ABONELİK İÇİN

tevhiddergisi@gmail.com
www.tevhiddergisi.org
+90 545 762 15 15